

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala

Helena Kõiv
Uudisteoperaatori töö Aktuaalse kaamera näitel
Bakalaureusetöö

Juhendaja: Brit Laak, MA

Tartu
2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	7
1.1. Uudise vorm, sisu ja toimetus	7
1.2. Teleoperaatori töövõtted	9
1.3. Teleajakirjanik/Reporter	20
1.4. Reporteri ja teleoperaatori koostöö	21
2. UURIMISKÜSIMUSED	26
3. VALIM JA MEETOD	27
3.1. Valim	27
3.2. Meetod	29
3.3. Meetodi ja valimi kriitika	30
4. TULEMUSED	32
4.1. Tööjaotus ja -rollid	32
4.2. Operaatoriks olemise oskused ja eeldused	33
4.3. Intervjueeritava kujutamine	34
4.4. Tehnilised lahendused	36
4.5. Kaadri kompositsioon	37
4.6. Katteplaanide filmimine	38
4.7. Teksti ja pildi suhe uudisloos	41
4.8. Uudistesate vormist ja formaadist tulenevad piirangud operaatoritele	43
4.9. Vastutuse jaotumine uudisloos tegemisel	44
4.10. Teleoperaatori eetika	48

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	49
5.1. Järeldused	49
5.2. Diskussioon.....	55
6. EDASISED UURIMISVÕIMALUSED	61
KOKKUVÕTE.....	63
SUMMARY.....	66
KASUTATUD KIRJANDUS	69
LISAD	72
Lisa 1. Küsimustik	72
Lisa 2. Vaatluslehe vorm	74
Lisa 3. Vaatluslehed.....	75

SISSEJUHATUS

Teleuudiseid on varasemalt uuritud nii tekstilistel kui ka visuaalsetel alustel. Lisaks uudisele kui pelgalt informatsiooniedastaja uurimisele, on semiootikud püüdnud vastuseid saada „kuidas“ küsimustele. Pannes sedasi fookusesse tõlgenduse, mida vaataja omistab talle edastatud märkidele, sest just selles faasis saab audiovisuaalse sümboli sisu oma lõpliku tähenduse (Kark, 2003: 4). Sisuloojana antakse oluline osa autorlusest reporterile, kuid kuna teleuudised valmivad operaatori ja reporteri koostööna, soovin vastust leida küsimusele, milline osa on valminud teleuudises operaatoril.

John Fiske'i (1987) järgi on kood kindlale reeglistikule alluv märgisüsteem, mille reeglid ja konventsioonid on kultuuriruumis ühised, ning nende abil edastatakse erinevaid tähendusi. Koodid käituvad ühenduslülina auditooriumi, tekstide, reporterite ja ka operaatorite vahel. Vastavalt koodidele püüab üks osapool oma sõnumit mõtestada ning teine pool seda lahti mõtestada. Tehnilistest koodidest koosnev representatsioonitasand käsitleb valgustust, montaaži, heli ja kaameratööd, mis alludes representatsiooni konventsionaalsetele koodidele mõjutavad omakorda narratiivi, dialoogi, tegevustikku, konflikti, karakterit ja teisi elemente (Fiske, 1987: 5). Sellest lähtuvalt langeb oluline roll uudise kujunemisel teiste hulgas ka operaatorile.

Teleuudises on eristatav nii visuaalne kui ka verbaalne pool, mis eksisteerivad Jonathan Bignelli sõnul omavahel ühendatult, kuid teineteisest sõltumatult (Bignell, 1997: 17). Sarnaselt leiavad ka Gunther Kress ja Theo van Leeuwen, et multimodaalses sõnumis võivad nii kujutised kui ka tekst kanda erinevaid tähendusi (Kress, van Leeuwen, 1996: 18). Mis annab järjekordselt alust uurida teleuudiste visuaalset poolt ning selle loojaid ehk operaatoreid.

Bignelli kohaselt kasutatakse uudistes reaalsuse representeerimiseks keelt, fotosid ja teisi märke (Bignell, 1997: 81). Seega tegemist pole reaalsusega vaid uudise valmistanud autorite tõlgendustega tegelikkusest. Mängu astuvad nii operaatori kui ka reporteri sisemaailmast tingitud eelarvamused. Ühtlasi juba varasemas faasis lasub ajakirjanikul väravavahi

positsioon, valides, mida ta üldse uudisena esitada soovib. Leian, et sarnaselt saab väravavaht olla ka operaator, kui ta filmitavaid kaadreid valib.

Oma seminaritöös „Operaator uudisväärtuse märkaja ja uudise fookuse määrajana“ konstrueerisin teoreetilise raamistiku, mis pakub ülevaadet temaatilisest terminoloogiast ning võimaldab uurimuse analüüsi pooles kõrvutada empiirilisi andmeid teooriaga. Seminaritöös loodud teoreetilise raamistiku lülitasin sisse suures osas ka siinsesse bakalaureusetöösse.

Töö esimene osa „Teoreetilised lähtekohad“ annab tunnustatud autorite seisukohtade ning meediauuringute tulemuste põhjal ülevaate operaatoritöö põhimõtetest ning töövõtetest. Peatükk jaguneb neljaks suureks alateemaks vastavalt operaatoritöö olulisematele võtmeteemadele, andes ülevaate reporterist ja operaatorist nii eraldiseisvalt kui pidepunktidest, mis neid uudise tegemisel seovad.

Töö teine osa „Uurimisteema ja uurimiseesmärgid“ kirjeldab täpsemalt põhjusi, mida ja miks soovin uurimistööga välja selgitada. Ühtlasi annab peatükk ülevaate uurimisküsimustest.

Töö kolmas osa „Valim ja meetod“ tutvustab, kuidas ja kellelt kogusin empiirilisi andmeid ning kirjeldab ka valitud meetodite võimalikke nõrkusi. Sealjuures annab peatükk ülevaate ja põhjenduse, miks antud töö on pühendatud just „Aktuaalse Kaamera“ uudistetoimetuse operaatorite uurimisele.

Töö neljandas osas on toodud vaatlus- ja intervjuude tulemused, mis on jaotatud vastavalt meetoditele. Tulemusi esitletakse uurimisküsimuste kaupa. Asetan tulemused teoreetilisse konteksti ning arutlen leitud seoste või ebakõlade võimalike põhjuste üle.

Bakalaureusetöö eesmärk on uurida millised on operaatori töövõtted, kuivõrd mõjutab ta uudise tervikut ning milline on suhtlus selle juures reporteriga. Sealjuures soovin välja selgitada, millised on nende mõlema töörollid ning kuivõrd kattub teoreetiline käsitus uudisteoperaatori tööst reaalse tööga „Aktuaalses kaamera“ näitel. Antud töö on oluline kuna hoolimata teletoitmetuste ja uudispildi mitmekülgsest uurimisest ei ole seni tähelepanu

pööratud uudisteoperaatori tööle, ehk eesmärk on seda lünka täita ning tekitada terviklikumat arusaama teleuudise valmimisest.

Käesolev töö sai valmida ainult tänu „Aktuaalse kaamera“ uudistetoimetuse ja operaatorite vastutulelikkusele. Siinkohal soovin tänada „Aktuaalse kaamera“ operaatoreid, kes näitasid üles suurt huvi ning koostööd uurimuse tegemisel. Ühtlasi tahan tänada oma juhendajat, kes oli alati abiks ja heaks mentoriks töö valmimisel.

1. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1. Uudise vorm, sisu ja toimetus

Televisiooni peetakse kõige olulisemaks uudiste allikaks, mille usaldusväärsust hindavad televaatajad väga kõrgelt. Selle põhjusena näevad Michael Thorsen ja Hans-Georg Møller vaatajates kinnistunud veendumust, et telepilti ei valeta. Piltidele on raske vastu vaielda, sest tundub võimatu, et keegi võiks neid võltsida. Uudis ise tegelikult ei jõua televaatajateni peaaegu kunagi tegelikkuses aset leidnud sündmuste täpse koopiana. Vaataja näeb ainult seda, mis telekraanile mahub, ja vaid seda osa tervikust, mille ajakirjanik (või juhus) talle vaatamiseks on valinud (Thorsen ja Møller, 1996: 16-18).

Teledokumentalistika ehk sealhulgas ka uudiste tööpõld pole objektiivne, diskussioonile allumatu tõde, vaid kellegi kolmanda poolt loodud subjektiivne tegelikkus, mille üle võib vaielda (Thorsen ja Møller, 1996: 17-18). Küll aga erineb siiski uudise žanr fiktsioonist oma „karmi“ ja tõese pildiga. Näiteks teleriekraanil surma näitamine häirib lapsi palju enam uudistes kui fiktsioonis (Fiske, 1987: 288). Televisioon püüabki lugusid edastades võtta juba varasemalt aktsepteeritud subjektiivse positsiooni ühiskonnas, mis paneks televaataja temaga suhestuma ning ennast ära tundma (Arshad, 2009: 56), sest lõppude lõpuks kuulub ka uudistesade ärilisse organisatsiooni ja sõltub seeläbi oma auditooriumi suurusest (Fiske, 1987: 281).

1.1.1. Uudisväärtuslikkuse kriteeriumid

Thorsen ja Møller leiavad, et nii nagu teisteski massiteabekanalites, baseerub uudis ka televisioonis sündmusel. Oluline on sealjuures leida õige lähenemisnurk ning luua laiemas pildis seoseid, et pakkuda huvi nii paljudele televaatajatele kui võimalik (Thorsen ja Møller, 1996: 25).

Lisaks üldtuntud uudisväärtuskriteeriumitele (McQuail, 2000: 306) ei saa teleuudiste puhul mainimata jätta sündmuse pildilist atraktiivsust. Selgitava võrdlusmomendina toob David Keith Cohler (1985: 185-187) välja kaks uudistemat: uus seadus, mis oma olemuselt mõjutab kogu riiki ja silla kokkuvarisemine, kus on palju ohvreid. Paratamatult on viimase filmimaterjal palju vaatamängulisem ning dramaatilisem. Siinkohal tulebki võtta televisiooni kui meediumi eripära, mis põhineb visuaalidel. Seepärast peabki lugu planeerides arvestama narratiivi esiletoovate visuaalide võimalikku atraktiivsust.

Arthur Asa Bergeri (1992: 7) televisioonizhanrite klassifikatsiooni põhjal iseloomustab teleuudiseid madal emotsionaalsus ja tugev objektiivsus. Ajakirjandusliku usalduse säilitamiseks peetaksegi objektiivset uudiste edastamist parimaks meetodiks.

1.1.2. Teleuudiste toimetus

Teletoietus võib nii töötajate arvu kui ka rahalise kulukuse poolest olla võrreldes raadiotoimetusega kuni kümme korda suurem. Erinevalt raadiost ja trükimeediast, kus iga mees on oma uudise eest ise väljas, on televisioonis uudiste tegemine alati grupitöö tulem. Iga grupiliige panustab ühel või teisel moel lõplikku uudisesse, mida hiljem eestrist näha saab. Kuna televisioonis ei tööta keegi üksinda, siis on olulisel kohal läbisaamine ning koostöö iga meeskonnaliikme vahel (Cohler, 1985: 188).

Teletoietusd varieeruvad nii suuruse, tehnoloogia kui ka eelarve poolest, kuid võtmetegelased on tihtipeale samad. Uudisteprogrammi **vastutav toimetaja** määrab ära, mis lood lähevad saatesse, mis on iga üksikuudise sisu, kui palju antakse igale üksikuudisele aega, milline on uudiste järjekord saates ja milline on uudistesaaate tipp-lugu (Thorsen ja Møller, 1996: 27). Saate majandusliku poole eest (autoritasud, komanderingurahad, meeskonnaliikmete töötasud) vastutab **produtsent**. Toimetuse koosolekul kooskõlastatakse päevauudised vastutava toimetaja ja reporterite vahel. **Reporter**i ehk (tele)**toimetaja** ülesandeks on lugu kokku panna, leida vastavad allikad, leppida kokku intervjuud ning kooskõlastada sisuline idee **operaatoriga**, kes vastutab uudise visuaalse materjali kogumise ning väljanägemise eest (väiksemate piirkondade korrespondendid peavad tegema nii

reporteri- kui ka operaatoritööd üksinda). Hiljem viiakse uudise toorik montaaži, kus reporter ja **monteerija** panevad paika uudislõigu heli- ja pildirea. Lõpliku uudisprogrammi väljanägemise eest vastutab **pearežissöör**. Uudistesaaate kandvateks figuurideks on **uudisteankrud**, kellele lisaks saate juhtimisele on antud ka toimetaja ülesanne, sest kuigi reporter võib oma valmistatud uudisele ette kirjutada sissejuhatava teksti, siis lõpliku teksti koostab ankur. Saateprogrammi sujuva ettekandmise eest studios hoolitsevad **studiotehnikud**: valgustaja, helirežissöör, stuudiooperaator, salvestusinsener, tehniline insener, kaamera avakeeraja ja lavaseadjad (Matiisen, 2004: 21-27).

1.2. Teleoperaatori töövõtted

Operaator vastutab loo tehnilise poole (vormi) eest, tema teha on pildimaterjali õige raamistus ja vajalike kaadrite kätte saamine. Cohleri (1985: 192) definitsiooni kohaselt on operaator teletoiemuse järjekordne jalaväelane, kes on varustatud kaalukama tulejõu ehk kaameraga. Enne filminise alustamist peab operaator mõistma reporteri visiooni uudisloost, et aru saada millest uudis rääkima hakkab ning kuidas vastavalt sellele materjali üles võtta. Selleks, et lõppfaasis kokkumonteeritud kaadrites nii pildi- kui ka helirida koos toimima hakkaksid ning omavahel suhtesse astuksid. Andmaks seeläbi edasi uudisloo narratiivi nii ühiselt kui ka eraldiseisvalt. Visuaalse ja verbaalse pildi- ja helirea suhted jaotab Veikko Pietilä järgnevalt:

- (1) **ikooniline suhe**, mille puhul pilt esitab just seda, millest sõnad räägivad;
- (2) **indeks-suhe**, milles pilt annab edasi tekstiga seonduvat;
- (3) **sümbol-suhe**, kus pilt esitab muud, kui on otseselt öeldud tekstiga, kuid siiski niimoodi, et pilt mõjub sõnadega öeldu võrdkuju ehk sümbolina;
- (4) **määramatu suhe** ehk visuaalse ja verbaalse narratiivi vahel puudub kokkupuutepunkt.

(Pietilä, 1995: 186-187)

Operaatoritöö esmaste põhitõdede hulka kuulub terav, rappumisvaba pilt. Äkilised rappumised, suunamuutused ning kaamera värisemine on lubatud ainult kriisilukordade kajastamisel. Ühtlasi on teleuudistes tavaks saanud, et teleuudiste materjal on konkreetne ning

ilma ilustusteta, kunstipärased kaadreid pole mõtet teha. Ka sisse- ja väljasuunimistega (*zoom*) tasub ümber käia ettevaatlikult ning kasutamisel jätta lõpukaadrisse piisavalt sekundeid, et monteerija töö oleks hõlpsam. Üldiselt saab teleoperaator parima pildi juhul, kui ta peab filmimisel meeles montaaži ning kujutab ette, mis kaadreid ja kuidas lõppfaasis kokku hakatakse monteerima (Yorke, 1987: 125).

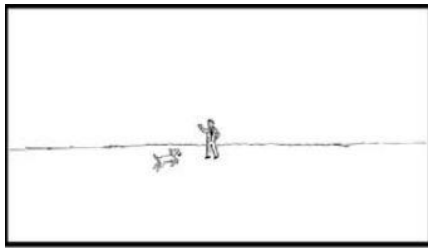
Operaator peab uudisloo filmimisel lisaks monteerimisele jälgima tegevusliini ehk üles filmitud materjal peab sisaldama loo kõiki olulisi detaile, mille põhjal saaks kokku seada loogilise narratiiviga loo (Boyd, 2001: 338).

1.2.1. Kaadri tehnilised omadused ja nende mõju

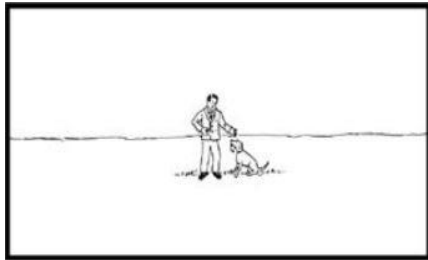
Kaadri tehnilised omadused saab liigitada kolme kategooriasse vastavalt kujutise mõjutajale – kaamera liikumine, kujutise liikumine ning võttenurk (Tisler, 2007: 20).

Vaataja poolt tajutud vahemaad kaamera ja motiivi vahel nimetatakse plaaniks. Plaani saab muuta nii kaamerat liigutades kui ka kaamera objektiivi abil. Saavutamaks saate järjepidevust ning muutmaks kahe kaadri monteerimiskoha vaatajale märkamatuks, peab operaator varuma piisavalt eri plaane intervjuueeritavast. Sel viisil ei teki monteerimisel olukorda, kus samas plaanis filmitud kaadrites montaaži tagajärjel intervjuueeritava kehahoiak järsult muutub. Üheks võimaluseks on üles võtta ka kuulavad plaanid, mille jaoks operaator filmib intervjuu mõlemat osapoolt kõnelejat kuulamas. Lisaks sisse- ja väljasuunivatele kaadritele intervjuueeritavast peab operaator varuma vastavalt vajadusele katteplaanide ehk asendusvõtteid, mida teha enne või pärast intervjuud. Katteplaanide abil saab monteerida uudisloos plaanide üleminekuid sujuvamaks ning ühtlasi anda vaatajale ka parema ülevaate sellest, millest on juttu, muutes viimasele uudisloo loogilisemaks ja seostatumaks (Thorsen ja Møller, 1996: 106-107; Yorke, 1987: 125).

Põhilised plaanid, mille Boyd, Thompson, Bowen, Thorsen ja Møller välja toovad, on:

(1) **superüldplaan:** näidatakse täispikkuses inimest kauguses, teda ümbritsevas miljöös, ümbruskond on primaarne ning inimene teisejärguline. Kasutatakse nii sissejuhatava kaadrina avastseenis kui ka aadressiplaanina, mis tutvustab vaatajale tegevusaega ja -kohta;

(2) **üldplaan:** inimene on täispikkuses ja äratuntav. Miljööd on kaadris nii palju kui mahub, inimene ja miljöö on võrdse tähtsusega. Võib kasutada sarnaselt superüldplaaniga ning lisaks üleminekukaadrina monteerimisel;

(3) **poolüldplaan ehk põlveplaan:** nn Ameerika plaan, kus inimene on nähtav peast põlveni. Sobib kasutada istudes tehtud intervjuu sissejuhatava kaadrina;

(4) **keskplaan:** inimene on nähtav peast puusadeni, tuues esile intervjuueeritava näo ja kehazestid. Kasutatakse uudistes sageli;

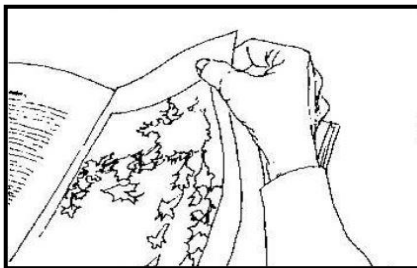
(5) **suurplaan** ehk lähiplaan: näidatakse inimese kaela ja nägu, sellega tuuakse esile stseeni intensiivsust. Kasutatakse, kui soovitakse midagi rõhutada;

(6) **ülisuur plaan ehk superlähiplaan:** inimese nägu näidatakse juustepiirist lõuani, sellega näidatakse tugevaid hingelisi üleelamisi ning seetõttu ei tohiks seda kasutada kergekäeliselt;

(7) **detailiplaan:** näidatakse suurelt üht detaili, näiteks silmi. Kuna tegemist on väga dramaatilise kaadriga, siis tuleb seda kasutada eriti ettevaatlikult, et mitte muutuda kommenteerivaks;

(8) **vaatepunkt ehk subjektiivne kaamera:** filmitakse seda, mida võiks näha keskse tegelase silmad. Kasutatakse dokumentaalse õhustiku loomiseks ja dramaatilisuse lisamiseks, lisaks võib see anda kesksele tegelasele teatava isikupära;

(9) **telefoto:** filmitav tegelane või objekt tuuakse kaamera optika asemel lähemale kui ta tegelikult on. Väheneb sügavusteravus. Kasutatakse, kui ei soovita tegelast häirida, aga ka ühe objekti eristamiseks keskkonnast.

(Thompson ja Bowen 2009: 69; Boyd, 2001: 323-335; Thorsen ja Møller, 1996: 80-81)

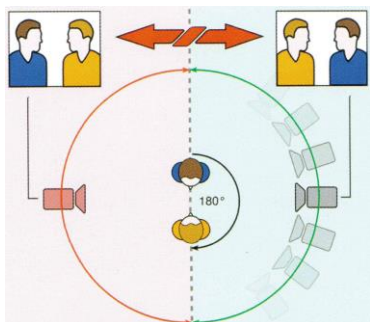
1.2.2. Kaamera positsioon ja mõju

Kaamera filmimisnurga valimisel peab lähtuma auditooriumist, sest tulemus ei tohi olla segadusse ajav. Võttekohal kaamera asukoha vahetamisel peab silmas pidama 180-kraadi piiri ehk tegevusjoone mõttelist kulgemist (vt. Joonis 1). Mõttelist joont ei tohi ületada ehk kui

stseenis on näiteks kaks inimest, siis peaksid nad teineteises suhtesse jääma alati samale poolele. Selle reegli järgimiseks on soovituslik ette kujutada joont, mis kulgeb läbi teineteisega vastamisi asetsevate inimeste ninade. Tekkivast joonest lähtuvalt võib situatsiooni filmida ainult ühelt küljelt (Kobré, 2012: 144).

Joonis 1. Tegevusjoone mõtteline kulgemine

(Kobré, 2012: 144)

Sõltuvalt kaamera positsioonist filmitava suhtes, tekib vaatajal suhestumine sellega, mis on pildis. Lee M. Mandell ja Donald L. Shaw (1973: 360) uurisid erinevate filmimisnurkade ja kehalise aktiivsuse mõju teleuudiste auditooriumile ning selgus, et kuigi televaatajad ei täheldanud filmimisnurkade tasast muutumist, muutus siiski nende hinnang filmitavate inimeste suhtes.

Filmimiseks valitud vaatenurkadel on järelkult sotsiaalsed tähendused, näiteks kohtunikupink on asetatud teistest kõrgemale, sest me austame neid inimesi, kellele me alt üles vaatame (Keller ja Hawkins, 2009: 224-225). Ehk kui operaator filmib midagi alt üles, siis sel viisil on tal võimalus tugevdada sõnumi mõju uudises.

Kaamera positsioneerimisel eristatakse horisontaalset ning vertikaalset paigutust (Thorsen ja Møller 1996: 81). Horisontaalse paigutusega reguleeritakse, mil määral näidatakse inimese nägu – õige vaatenurga puhul näeb vaataja intervjuueeritava mõlemat silma (Kobré, 2012: 170). Vertikaalselt on kaameral kolm standardpositsiooni:

- (1) **normaalperspektiiv:** inimest või objekti näidatakse silmade kõrguselt, mõjudes nii kõige neutraalsemalt vaatajale, ühtlasi võimaldab see vaatajal samastuda filmitavaga;
- (2) **kärbseperspektiiv:** situatsiooni või isikut on filmitud ülaltvaates, ülevaateplaaniga saab nii filmitust luua alistatu ja jõetu mulje;
- (3) **konnaperspektiiv:** situatsiooni või isikut eksponeeritakse altpoolt, andes sellele/talle jõuline ja ülistav või ähvardav positsioon.

(Sadun, 2003: 27-28)

Vertikaalse perspektiiviga saab mõjutada ka televaataja arusaama ümbritsevast võttepaigast. Normaali-, kärbse- ja konnaperspektiiviga filmides saab ümbruskonna filmimisel avaldada vaatajale erinevat mõju, näiteks kärbseperspektiiv minimaliseerib taevas osakaalu ning toob esile pigem maalähedased aspektid elust, nagu tänavad, autod ja nii edasi. Ühtlasi võib see vaatajas tekitada klaustrofoobiat. Teisalt konnaperspektiiv võimaldab näidata suuremas mahus taevast, puid ja majade katuseid, luues seeläbi vabaduse ning ruumikuse tunde ja tekitades emotsioone nagu lootus, võimalikkus ja avatus. Normaalperspektiiv annab võimaluse näha ümbritsevat inimese vaatenurgast ehk sarnaselt sellele, kui televaataja viibiks ise võttekohal. Sarnaselt inimese kujutamisele mõjub ka ümbruskonna filmimine silmade kõrguselt kõige neutraalsemana ning ei suru televaatajale peale emotsioone lähtuvalt filmimisnurgast (Kobré, 2012: 169; Sadun, 2003: 28-29).

Uudistesaadete sensatsioonilisust uurides täheldasid Maria Elizabeth Grabe, Shuhua Zhou ja Brooke Barnett (2001: 638-639) erinevate vormiliste võtete mõju televaatajale. Kasutades mitmesuguseid vormilisi võtteid, muutsid nad sama infot sisaldavat uudist mõnel määral ning jõudsid järeldusele, et mõningased vormivõtted, näiteks sisse suumine filmitavale motiivile, kiirem kaadrite vaheldumine ja pealtnägija perspektiiv (filmitakse situatsiooni läbi peategelase silmade) mõjuvad vaatajale erutavamalt.

Inimese silmad on kõige tugevamad kontakti loojad, mille tõttu profiiliplaan, kus silmsidet vaataja ja intervjuueritava vahel pole, muudab kaadri ebahuvitavaks (Sadun, 2003: 43). Silmside hoidmiseks paigutatakse kaamera tavaliselt kas ajakirjanikust veidi tahapoole või tema kõrvale (Kobré, 2012: 170). Selline paigutus võimaldab suumida (*zoom*) intervjuueritavat kõigisse soovitud plaanidesse (Thorsen ja Møller, 1996: 105).

Uudislugu võib sisaldada ka *stand up*'i, mis teleajakirjanduses tähendab kaadris seisvat ja rääkivat reporterit. Reporter paigutatakse kaadris kas keskele, mis lisab autoriteetsust, või kaadri küljele, mis jätab ruumi selleks, et näidata kus ja millega on tegu (Yorke, 1990: 72). Oluline on leida võttekohal *stand up*'ile sobiv taust, mis on huvitav ning intrigeeriv vaatajale. Tavaliselt kasutatakse sellist võtet vaid uudise alguses, mille järel reporter nii-öelda kolib kaamera taha, võttes kommentaatori rolli; uudise keskel, et ühendada loo erinevad tuumad või siis lõpus reporteri võimalusena anda lõpukommentaari. *Stand up* võimaldab suurendada teleajakirjaniku ja sõnumi usaldusväärsust ning mõjukust, sest vaataja näeb, et reporter viibis tegelikult sündmuskohal (Boyd, 2001: 339). Ühtlasi annab see vaatajale võimaluse samastuda reporteriga, sest ta näeb kellele hääl kuulub (Thorsen ja Møller, 1996: 102-103).

1.2.3. Kaamera liikumine

Kaamera liigutatakse juhul, kui tahetakse vahetada kas motiivi või plaani. Ühtlasi võimaldab see jälgida liikuvat motiivi. Theresa Keller ja Steve Hawkins soovivad operaatoril siiski piirduda kaamera stabiilse hoidmisega, sest kaamera juba oma olemuselt salvestab liikuvat pilti (Keller ja Hawkins, 2009: 217).

Objekti või inimest, mis on kaadris esile tõstetud (fookuses), nimetatakse motiiviks. Motiivi kujutamise seab tavaliselt paika reporter stsenaarses plaanis, kuid lõpliku teostuse teeb siiski operaator, tuginedes kompositsioonireeglitele (Thorsen ja Møller, 1996: 67; Thompson, 1993: 15).

Kaadris olevat motiivi või plaani saab muuta ilma kaamera asukohta muutmata, seda kas kaamerat kallutades, keerates või sellega suumides. Sisse- ja väljasuumimine (*zoom*) ehk peale- ja mahaõit, on kaamera käsitlemise viis, mis võimaldab kaadri suurust muuta ilma kaamerat seiskamata. Seda kasutatakse auditooriumi tähelepanu suunamisel tegelasele või objektile (Thorsen ja Møller 1996: 82). Sissesuumimine suurendab vaataja seotust näidatavaga ning väljasuumimine vastupidiselt, vähendab seda (Grabe jt., 2001: 638-639).

1.2.4. Kaadri kompositsioon

Aastatega on auditoorium harjunud kindla programmiga, nägema ja kuulma just sellele kanalile omaseid saateid kindla esitusviisiga. Neid silmas pidades peab operaator materjali üles võtma ning monteeri ja vastavalt pildi hiljem kokku sobitama (Thompson, 1993: 11, 51-64).

Kuigi osad filmiteoreetikud taandavad kompositsioonireeglid matemaatilistele printsiipidele, ei saa ignoreerida fakti, et teatud meetodil korrastatud jooned, vormid ja värvid, on mõjunud vaatajale meeliülendavalt juba aegade algusest. Alan A. Armer jaotab pildi mõjutamise printsiibid ning eeldused, mis aitavad saavutada vaatajas maksimaalset emotsiooni, järgnevalt:

- (1) **visuaalne kompositsioon:** ühe või mitme elemendi harmooniline paigutamine nii, et üks element domineerib teise üle oma huvitavusega. Jaotades ekraanil erinevad jooned, kujundid, tekstuurid ja värvid, võib luua tasakaalu, kallutatuse, harmoonia või ebakõla vastavalt psühholoogilisele meelestatusele, mida soovime tekitada. Televisoriekraani väiksuse tõttu on oluline valida lihtne kompositsioon väheste detailidega, et kaader ei muutuks vaatajale liiga segaseks;
- (2) **tasakaal:** paigutades kaadrisse objekte või inimesi, on oluline mees pidada, et kaadris asuvad jõud. Nimelt kaadri keskkohast ning ääred omavad endassetõmbavaid jõude motiivide suhtes, mis neis asetsevad. Sellest tingituna ei ole visuaalselt atraktiivne paigutada motiivi täpselt kaadri keskele, sest seal puudub jõudude vaheline pinge, mida tajub ka vaataja. Tehes inimese näost ülisuurplaani asetuvad inimese silmad kaadri keskkohas ülespoole, luues niimoodi automaatselt pinge. Kaadris olevate jõudude tõttu jäetakse ka filmitava isiku ette liikumisruum või lähiplaanide puhul ninaruum, viimase puhul koondub vaataja tähelepanu automaatselt sinna, kuhu vaatab filmitav isik. Ekraani äärte jõudusid peab eriti arvestama, kui kaadrisse paigutada kaks inimest. Niiviisi jaotub ekraan kaheks ning moodustub kaks keset, mis mõlemad hakkavad taaskord jõujooni endasse vedama ning võrdse paigutuse puhul jõud annuleerivad teineteist ja kaotavad ekraanilt pinevuse. Seetõttu ei tasu keskplaanis intervjuerimisel kujutada mõlemat inimest võrdsel positsioonil;

- (3) **domineerivus**: läbi joonte, paigutuse ja kontrasti on võimalik objekte ning karaktereid panna omavahelisse suhtesse. Pannes ühe motiivi teise üle domineerima, on võimalik saavutada parem pinge kaadrisse. Domineerivust saab tekitada kontrastidega nii suuruses, värvis, toonis, tiheduses, tekstuuris, vormis kui ka läbi objekti füüsilise natuuri. Kui kaadris olevate motiivide faktorid on võrdsed, siis tähelepanu lasub keskmises olevale motiivile. Sealjuures mitme objekti või inimese puhul lasub tähelepanu kõige eristuvamale. Jooned moodustuvad kaadris läbi nii tehnilike kui ka naturaalsete elementide (taeva ja maa piirjoon, tänavad, telefonipostid jne). Joone loomus ning positsioon osutavad suurt emotsionaalset mõju kaadri sisule. Horisontaalsed jooned loovad rahu, seisakut ja tasakaalu, vastupidiselt vertikaalsetele, mis loovad tugevust ja energiat. Ristuvad jooned koondavad tähelepanu, nii mõjuvadki eriti tähelepanu äratavalt ukseävel või aknaraamis olevad inimesed. Sama juhtub ka ühilduvate joonte puhul. Kõige mõjusamaks peetakse diagonaalset joont, näiteks valguskiir, mis langeb diagonaalselt inimesele, võimendab tähelepanu viimasele;
- (4) **rütm**: eeldab mingisuguste joonte, vormide ja värvide kordamist loomaks emotsionaalset efekti vaatajas. Lisaks helide kordamisele võib ka visuaalseid vorme kaadris korrata, näiteks motiivide asetus teineteise suhtes, motiivide ja asendite kordamine, samas ka peegeldusi sisaldavad kaadrid aitavad rütmi luua;
- (5) **kuldlõige**: vertikaalsete ja horisontaalsete paarisjoonte abil tekivad kaadris jaotused, mis esindavad esteetiliselt perfektset karakterite ning objektide paigutust. Nelja lõikumispunkti, mis tekivad, nimetataksegi kuldlõikeks. Siiski peab meeles pidama, et kuigi proportsioonid jaotuvad sel viisil ideaalselt, ei teki sel meetodil kaadrisse automaatselt emotsionaalset efekti;
- (6) **pildi lugemine**: Lääne kultuuriruumis on vasakult paremale ja ülevalt alla tekstide lugemine üle kandunud ka pildi lugemisele. Siinkohal tekib aga vaidluspunkt, sest kui tähelepanu koondub esmalt vasakule üles, kuid samas oodatakse uut kaadrit paremalt

küljelt, siis kuhu langeb tegelikult domineeriv motiiv? Siinkohal osutuvad mõjusaks muud pildi mõjutajad, mis määravad tähelepanu keskme;

(7) **visuaalne mõtlemine**: teadmised, millega teostada visuaalset tervikut ekraanil.

(Armer, 1990: 54-55)

Kompositsioonireeglite kohaselt peab jätma õhku ehk tühja ruumi nii inimese pea kohale kui ka tema ette. Seda eriti neil juhtudel, kui inimene räägib profiilis. Sama reegel kehtib ka liikuva inimese puhul, vaataja tahab näha kuhu ta liigub ning seetõttu on vajalik eesoleva ümbruse näitamine tema liikumissuunas (Keller ja Hawkins, 2009: 229-231; Thorsen ja Møller, 1996: 87).

Kompositsiooni puhul mängib olulist rolli ka taust. Üheti on oluline arvestada kaadri taga toimuva ülesvõtmisega, kuid samas annab väljajääv osa ruumi mängulisuseks. Oluline on selekteerida taust nii, et see ei tekitaks vaatajale problemaatilisi seoseid. Näiteks, kui taust on ühepinnaline, siis võib vaatajal jääda mulje, et taustal olev ese läheb läbi intervjuueeritava (Keller ja Hawkins, 2009: 282-283; Thorsen ja Møller, 1996: 88).

1.2.5. Valgusseade ja heli

Uudistetoimetuses on operaator sageli samaaegselt nii heli- kui ka valgustehnik. Mille tõttu peab ta tundma valgustamise ning heli salvestamise põhimõtteid. Valgustamine tähendab tahtlikku kontrolli valguse ja varju üle, saavutamaks kaadris esemete esteetilist väljanägemist (Zettl, 1990: 39). Sellest tingituna on valgustamine üks kompositsiooni saavutamise eeldusi. Thorsen ja Møller (1996: 127) toovad ajakirjanduslikust vaatevinklist esile valguse kaks põhilist eesmärki: tuua motiiv vaatajale nähtavaks ja luua motiivi ümber meeolelu. Pilt peaks sealjuures olema võimalikult tegelikkuselähedane ning näitama vaatajale pilti antud motiivi põhjal.

Uudisloos võttel puudub kaameramehel otsene kontroll valguse üle. Kuid just visuaalse töövahendina saab kaameramees valida kus ja (mõnikord ka) millal ta filmib. Valgustus võib

mõjutada kogu loo tunnetust ning visuaalselt üldmuljet. Operaator on see, kes saab mõjutada nelja aspekti valguse juures: tugevust (ere või tume), kontrasti (tugev või pehme), värvi (soe või külm) ja suunda (eest, tagant, küljelt, pealt, alt) (Kobré, 2012: 89).

Välivõttel filmides määrab paljuski päevavalgus, sõltuvalt aastaajast on ka värvustemperatuur madalam või kõrgem (Thorsen ja Møller, 1996:134). Välivõtetel on hea valgustamise eelduseks kasutada olukorda ära endale parimal võimalusel, sättides subjekti ja kaamera võttel vastavalt valgusele (Kobré, 2012: 96). Põhivalguseks on päike, kuid siinkohal tasub vältida subjekti filmimist otsese päikesevalgusega (Sadun, 2003: 53), sest sellisel juhul tekivad tugeva kontrastiga varjud subjektile, näiteks inimese silmade, nina ja lõua alla. Sellisel puhul võib mõnda heledat pinda, nagu auto või sein, kasutada peegeldina, ehk saavutada naturaalse valgusega situatsioon, kus on olemas nii põhivalgus kui ka pehme valgus.

Oluline on sealjuures vahet teha, kas tegemist on naturaalse valguse või tehisvalgusega (Kobré, 2012: 97). Kindlustamaks head valgussätet filmimisel, on esmatähtis valge balansi tegemine, milleks fokuseeritakse kaamera millelegi valgele, et see seadistaks vastavalt valguse toonile oma värvibalansi (Keller ja Hawkins, 2009: 239).

Kuigi mitte kunagi ei tohiks subjekti filmida vastu valgust (Sadun, 2003: 52), siis Kenneth Kobré (2012: 94) sõnul on amatöörlik ja igav paigutada valgus otse kaamera selja taha, palju põnevama tulemuse saab tagant- või küljevalgusega. Sarnaselt kirjeldavad ka Keller ja Hawkins (2009: 240), et halvim variant on paigutada valgus otse kaamera kohale suunaga subjektile, sest see tekitab tasapinnalise valgustuse, kus subjektilt kaovad kõik varjud. Sealjuures kui kaamera kohale paigutatud lambiga filmida subjekti tasapinna (näiteks sein) taustal, siis kaadris jääb see sein paistma subjektile väga lähedalolevana, justkui oleks viimane surutud vastu seinu ehk tekib sügavuseta tasapinnaline ja igav kaader.

Kohtades, kus valgust on vähe või kui on tegemist öövõtetega, saab kaamera avast suuremaks keerata, kuid jälgima peab, et pilt liiga teraliseks ei muutuks (Sadun, 2003: 54). Sellistel puhkudel peab kasutama kaameral olevat lisalampi, kuid oma olemuselt jätab kaamerate külge ehitatud valgustid subjektile varjud, kuna tegemist on väikse ning ereda lambiga, mis valgustab vaid tema ette seatud subjekte. Üks variant vältimaks sellist olukorda, on suunata

lisalamp kaameral lakke, et see peegelduks sealt filmitavale. Selline meetod aitab hajutada valguse subjektil ühtlaselt (Kobré, 2009: 98).

Operaator peab lisaks pildile vastutama ka heli eest. Enne intervjuu alustamist peab operaator veenduma, kus on parim võimalik paik intervjuueerimiseks, et televaataja näeks ja kuuleks seda, mis on antud loos oluline, sest heli on see, mis hoiab head narratiivi koos (Kobré, 2009: 104). Kuigi reporter on see, kes hoiab mikrofoni ning peab selle soovitud heli saamiseks suunama küllalt lähedale nii enda kui ka intervjuueeritava suule, siis on operaator ülesandeks jälgida, et helikõrgused püsiksid normaalsena. Ühtlasi peab jäädvustama uudisvõttekoha ümbrusest nii-öelda naturaalselt heli, mis annaks aimu toimuvast antud võttekohal (Keller ja Hawkins, 2009: 249). Ümbruskonna heli jälgimine on oluline ka selleks, et müra ei häiriks intervjuud, näiteks on mõistlik sireeniga auto möödumisel intervjuu hetkeks katkestada.

1.3. Teleajakirjanik/Reporter

Kuna töös on ühildatud mitmete autorite teooria teleajakirjandusest, kes kasutavad reporteri kohta erinevaid termineid, siis käsitlen nimetusi „ajakirjanik“, „toimetaja“ ja „reporter“ sünonüümidenä. Ühtlasi võib teletoidetuses olla reporteril mitu rolli, ühena neist ka autori-toimetaja roll, kus reporter nii kirjutab kui ka toimetab oma uudisloo teksti (Matiisen, 2004: 10).

Maailmas eksisteerib väga erineva suurusega uudisteturge ja -toimetusi. Väikesele turule uudiseid tootvad toimetused eeldavad sageli, et reporter täidaks mitmeid ülesandeid lisaks tavapärasele reporteritööle – kirjutaks ankrutekste, oleks võimeline ise filmima ja monteerima pildilist materjali, suudaks lisaks ka produtseerida uudistesaadet ja olla seal ankruks. Suurtel meediaturgudel on igal töötajal aga enamasti oma spetsialiteet (Cohler, 1985: 189).

Reporter on uudistetoimetuse jalaväelane, mis tähendab, et erinevalt trükiajakirjanikest, peab tema reaalselt käima sündmuskohal. Suuremates toimetustes on reporteritel vastavalt tegevusvaldkonnale erinevad teemad kajastamiseks, kuid väiksemates toimetustes peab reporter orienteeruma kõigis valdkondades. Uudise teema saab reporter toimetusest (välja

arvatud juhtudel, kui toimub planeerimatu välkuudis), seejärel peab ta koguma fakte ning tutvuma taustamaterjalidega, leidma õige lähenemisenurga loo jutustamiseks, teostama süvauurimuse, leppima kokku intervjuud, välja otsima võimalikud intervjuerimispaigad, arutama uudisloo sisulised ning visuaalsed aspektid läbi operaatoriga ning alles pärast filmimaterjali ülevõtmist saab ta valida lõpliku uudise esitusviisi ning premissi ehk sissejuhatuse (Thorsen ja Møller, 1996: 45; Cohler, 1985: 191).

1.4. Reporteri ja teleoperaatori koostöö

Valides uudiste jaoks pildimaterjali, peavad nii teleoperaator kui ka ajakirjanik määrama võttepaigal ära, millele kontsentreeruks vaataja tähelepanu antud situatsioonis. Vaid nii on võimalik ära kasutada kaamera eeliseid ning kompenseerida selle piiratust (Thorsen ja Møller, 1996: 74). Mõlemale osapoolle peab olema selge intervjuu eesmärk ning planeeritav sisu, et teleoperaatoril oleks võimalik intervjuud pildiliselt toetada. Näiteks suumida sisse intervjueritava näole, kui ajakirjanik küsib midagi eriti tähtsat (Thorsen ja Møller, 1996: 106).

Kuigi teleajakirjanik ei pea teadma kõiki kaameratöö detaile, soovib Yorke (1990: 18) siiski selles positsioonis endale selgeks teha põhilised filmimõisted, et töö sujuks ladusamalt.

1.4.1. Pildi ja teksti kooslus

Televisioonis kasutatavad märgisüsteemid saab tinglikult jaotada kahte gruppi: kuuldavad ehk auditiivsed ning nähtavad ehk visuaalsed (Kark, 2003). Bignell (1997: 2) kirjeldab tähenduste loomist märkide kaudu ning sõnab, et nii visuaalsed kui ka lingvistilised struktuurid osutavad kogemuse erinevatele interpretatsioonidele ja sotsiaalse interaktsiooni eri vormidele. Mõningaid tähendusi saab realiseerida nii visuaalselt kui ka verbaalselt, kuid osasid vaid ühel meetodil. Sellegipoolest on nende märkide kirjeldamise viis mõlema meetodi puhul erinev. Näiteks märk, mida keeles kirjeldatakse läbi sõnavaliku, väljendatakse visuaalses kommunikatsioonis hoopis erinevate kompositsiooniliste struktuuride ning värvivalikuga.

Sarnasel seisukohal on Mati Kark (2003: 7) „Televisiooni eripära seisneb selles, et auditivse ja visuaalse reaalsuse samaaegse esitamise korral astuvad need keerukasse sünteesiprotsessi, moodustades meie tajuprotsessis ühtse audiovisuaalse telereaalsuse“.

Kark uuris oma bakalaureusetöös (2003) „Aktuaalse Kaameras“ toimunud muutusi ja nende kajastumist vormis ning heli- ja pildirea koostoimest sündivates tähendustes. Analüüsis jõudis Kark järelduseni, et tähenduste ja narratiivi loomisel kasutatakse sagedamini sõna kui pilti. Uudistesaaate reporterilugudes jääb Karki sõnul mulje, et sõnad on esmased ning seejärel valitakse neid illustreeriv pilt. Moodustades nii koosluse, milles verbaalse ja visuaalse teksti suhe pole terviklik, sest kui eraldada visuaal tekstist, siis visuaal ei suuda üksinda narratiivi edasi anda. Osadel puhkudel puudub kaadrites verbaalse ja visuaalse teksti vahel seos täielikult, kus monteerimisel on jälgitud vaid kaadrite tehnilisi koode. Seetõttu jääb nii tekstist kui ka visuaalist moodustuv narratiiv hüplikuks ja kohati ka mõistetamatuks (Kark, 2003: 36-57).

Kark toob „Aktuaalse Kaamera“ 1993.–2003. aasta saateid võrreldes peamise muutusena esile pildi ja teksti suhtes ülemineku ikooniliselt suhtelt indeksiaalsele. See tähendab, et pilt annab edasi tekstis olnud teatud viitesõnu põhjuslikus seoses, esitamata otseselt seda, millest sõnad räägivad. Ühtlasi antakse tekstiga visuaalidele lõplik tõlgendus vastavalt tähendustele, mis nendega kasutatud sõnadega esile tõusevad. Sealjuures on uudistes info esitamisel üle mindud ümberpööratud püramiidi skeemile, kus faktid ja kommentaarid järgnevad sündmuse konteksti arvestades olulisuse järjekorras. Pildi- ja helirea seisukohalt toob Kark veel esile tõiga, et verbaalne tekst katkestab pildinarratiivi. Pildirea järjestamisel lähtutakse pigem aja, ruumi ja tegevuskoha loogikat ning tehnilise koodi konventsioone (kaadrite järjestamine plaani suuruste järgi) arvestades, kuid mitte pildilise narratiivi sisulist arengut arvestades (Kark, 2003: 62).

1.4.2. Ajakirjaniku vastutus ja mõju meedia sisule

Sõltuvalt, millise rolli võtab endale ajakirjanik, tuleneb sellest ka tema avaldatud materjalide sisu. Bernard C. Cohenist lähtuvalt (1963: 191) saab reporteritel eristada kahte rolli. Esiteks neutraalne ajakirjanik, kes vahendab või peegeldab ideid toimides valitsuse tööriistana. Teiseks traditsiooniline neljanda võimu esindaja ehk ajakirjanik, kes seisab auditooriumi huvide eest, olles valitsuse suhtes kriitiline.

Thorsen ja Møller toovad välja neli teemat, mille eest uudise valmimisel vastutab ajakirjanik:

- (1) saate sisuline ettevalmistamine, planeerimine, strateegia, lähenemisnurk, eelvestlus, küsitlustehnika ja intervjuuerija roll;
- (2) intervjuueritava võime ja võimalus antud olukorras suhelda. Tema roll seoses intervjuu probleemiasetuse ja loo sõnumiga;
- (3) tehnilised tingimused. Näiteks plaanide asukoha ja plaanide valik, võttenurk, mikrofonide paigutus, valgustus ning stsenograafia;
- (4) intervjuu sobitamine kindlatesse ajalistesse raamidesse.

(Thorsen ja Møller, 1996: 52)

Reporteritugevuseks loetakse ka head visuaalset mõtlemist, sõltumata asjaolust, et operaator on see, kes pildimaterjali uudise jaoks üles võtab. Reporter peab saavutama visuaalsete elementide nägemise võime, saavutamaks ühtsuse uudise tekstis ning pildis (Yorke, 1990: 16).

Teisalt ei määra uudisloo sisu üksnes intervjuueritava ja intervjuuerija interaktsioon, oluline on ka, et „pilt ja heli oleksid sünkroonsed intervjuu sisu ja tegevuse emotsionaalse küljega“ (Thorsen ja Møller 1996: 104-105). Saavutamaks audiovisuaalselt terviklikku tulemust, peavad operaator ja helirežissöör töötama professionaalselt ning tajuma intervjuueritava psühholoogilist seisundit. Ajakirjanik on see, kes vastutab, et võtted läheksid planeeritult, see tähendab pidevalt montaaži silmas pidades (Thorsen ja Møller, 1996: 105).

Saamaks paremat ettekujutust uudise olulistest kaadritest, on reporteril võimalik kõik kaadrid paberile lahti joonistada ehk koostada stsenaarne plaan. Selle abil saab reporter eristada ebaolulise olulisest ning kindlustada, et kogu võttegrupp saab salvestatava stseeni ülesehitusest ühtemoodi aru (Kobré, 2012: 189).

Reporteri ülesanne on eelmontaaži käigus läbi vaadata ja üles märkida käsikirja lõikude sissemineku- ja väljatulekuajad. Juhul, kui materjal sisaldab intervjuud, on oluline juurde märkida intervjuueeritava või intervjuueerija kolm esimest ning kolm viimast sõna. Puhtpildilise võtte puhul peab ära märkima materjali sisu üldiselt (Thorsen ja Møller, 1996: 69).

Järgmisena koostab reporter montaažilehe, milles märgib saatejuhile, mida öelda uudislõigule sissejuhatuses ning lõppsõnaks. Ühtlasi antakse ülevaade režissöörile, millal subtiitrid ja tiitrid peale miksida. Seejärel annab reporter musta materjali üle monteerijale ning ootab uudislõigu valmimist. Tulemuse vaatab läbi vastutav toimetaja ja heakskiidu puhul annab selle eetrisse (Yorke, 1990: 94; Thorsen ja Møller, 1996: 69-70).

1.4.3. Operaatori vastutus

Reporteritöö põhitõdede kirjelduses mainib Ivory Yorke (1990: 66) kuivõrd kummaline on, et televisioonis antakse nii palju mõjujõudu mitte-ajakirjaniku kätte. Selle tõttu on reporter suurel määral operaatori mõjuväljas, sest viimane seisab alati reporteri esialgse idee ning teostuse vahel.

Operaatori peamiseks ülesandeks ja vastutusalaks on üles võtta uudislooks vajaliku materjali, kuid seda tehes peab ta sarnaselt reporteriga tuginema ajakirjanduse heale tavale, mis suures osas allub kuldreeglile – ära tee teistele seda, mida sa ei taha, et sulle tehtaks. Sõltumata asjaolust, kas tegemist on pressifotograafide või ajakirjanike eetikakoodeksiga, alluvad nad mõlemad ühistele põhiprintsiipidele: täpsus, objektiivsus, õiglus ja usaldusväärsus (Kobré, 2012: 204-206). Ootamatute sündmuste käigus võivad aga operaatorit tabada dilemma, kus tekib küsimus, kas filmida või mitte. Reeglits on alati filmida ja hiljem otsustada, mis jääb sisse ning mis mitte, sest kui sündmust pole lindile saadud, pole ka midagi eetiliseks tunnistada. Järelikult, kui jätta filmimata, siis sama hästi pole sündmus kunagi aset leidnudki (Kobré, 2012: 207).

Kuigi Eesti teleuudisteoperaatoritel puudub eraldi eetikakoodeks, on olemas Eesti Pressifotograafide eetikakoodeks (2011), mis sätestab ära põhitõed, millele tuginedes saab ka teleoperaator oma tööd teha. Mugandades Eesti Pressifotograafide eetikakoodeksit teleoperaatoritele, peaks operaator esmase tõena taotlema vaatenurkade mitmekesisust ning säilitama sealjuures konteksti terviklikkuse ja tõese esituse, et see ei eksitaks vaatajat või esitaks subjekte vääriti (eetikakoodeks punkt 1 ja 3). Enne filmimist peab operaator võimalusel teavitama inimest temast filmitava materjali kasutusest (eetikakoodeks punkt 7). Sealjuures kohtlema inimest väärikalt ja austama tema õigust privaatsusele, kui tegemist pole just suurt üldsuse huvi hõlmava asjaoluga (eetikakoodeks punkt 5 ja 6). Erilist tähelepanu peab operaator pöörama kergesti haavatavate ja ajakirjandusega kogenematute filmimisel või ka situatsioonides, kus inimene pole võimeline enda eest seisma. Näiteks kuriteos kannatanuid ja osalenuid võib filmida vaid ülekaaluka avalikkuse teabevajaduse rahuldamiseks (eetikakoodeks punkt 8 ja 9). Filmimisel ei tohiks operaator ise mõjutada sündmuste käiku ega olla mõjutatud (nii poliitiliselt kui ka äriliselt), ainult nii saab operaator seista ühiskonna toimingute avalikkuse ja toimuva ligipääsu eest (eetikakoodeks punkt 11, 12, 14 ja 15). Paratamatult võib ka tekkida olukordi, kus õige tegutsemisviis pole üheselt määratletud. Sellistel juhtudel peab operaator kaaluma, kus on konflikt tema isiklike ja professionaalsete väärtuste vahel ning millised on antud teo tagajärjed kõigile osapooltele (eetikakoodeks punkt 16). Konflikte võib tekkida ka reporteri ja operaatori enda vahel. Tavapäraselt peaks nende suhe aga alluma vastastikuse toetamise ja abistamise printsiibile, välja arvatud juhul kui operaator tunneb, et reporteri abistamine töötab vastu tema professionaalsetele põhiväärtustele (eetikakoodeks punkt 13).

(Pressifotograafide... , 2011)

2. UURIMISKÜSIMUSED

Telemeeskondade tööd on varasemalt uuritud korduvalt nii toimetuse, toimetamise, vormi, formaadi, visuaali- kui ka tekstikeskselt, kuid operaatori ja reporteri osatähtsusele pole siiani pühendatud. Osaliselt seepärast leiangi, et oluline on minna ekraani taha ning püüda leida põhjendusi visuaalide otsestelt tegijatelt. Bakalaureusetöös uurin operaatoritööd avalik-õiguslik televisioonis Eesti Televisiooni “Aktuaalse Kaamera” uudistetoimetuse näitel. Kuna sealse telemeeskonnas on reporteril täita ka toimetaja roll, siis ilmses tulemustes, et üldlevinud termin uudistetoimetuses selle positsiooni kohta on just toimetaja.

Antud uurimuse eesmärk on teada saada kui mõtestatult operaator enda tööd teeb. Kas ja kui võrd juhindub operaator filmimisel teoreetilistest lähenemistest (kompositsiooni- ja muud visuaalireeglid), mil määral tähtsustab operaator pildilist kvaliteeti ja kui võrd võimaldab uudistetoimetuse töö kiire iseloom selle teostamist. Teisalt soovin välja selgitada, kui palju kattuvad valdkonna teoreetilised käsitletused ning operaatoritöö tegelikkus. Samuti tahan välja uurida, kas ja mil määral saab operaator kaasa rääkida uudise valmimises ja kas seda ainult visuaalses mõttes või ka sisus. Sealjuures on eesmärk teada saada, kas operaator on vaid reporteri käepikendus või peavad ka operaatoril olema omandanud ajakirjanduslikud oskused.

Eelmainitud eesmärkidest lähtuvalt olen püstitanud kaks põhilist uurimisküsimust koos alaküsimustega:

(1) Milles seisneb operaatoritöö?

- Millest lähtub operaator uudise pildimaterjali üles võttes?
- Mida peab operaator uudise tervikus visuaalide ülesandeks?
- Milliseid võtteid operaatorid (hoolimata oskustest ja teadmistest) uudise formaadiga töötades ei kasuta?

(2) Milline on operaatori ja reporteri suhe? Kuidas jaguneb vastutus?

- Kes määrab/määravad uudise visuaali ja sisu? Kuidas pannakse paika uudise visuaalid ja sisu?
- Milline roll on operaatoril lõplikult valminud uudise sisus ja vormis?
- Kui võrd ühtivad loo tegemisprotsessis operaatori ja reporteri tööpõhimõtted?

3. VALIM JA MEETOD

3.1. Valim

Kvalitatiivuuringule kohaselt rakendasin käesolevas töös eesmärgipärast valikut, mis võimaldaks uurida konkreetset sihtrühma (Vihalemm, 2008: 3). Uurimistöö eesmärk on mõista väikest segmenti Eesti telemaastikust ning anda varasematele teletöö uuringutele täiendav vaatenurk, mis võimaldaks paremini mõista teletoimetuse toimimist avalik-õiguslik ringhäälingus laiemalt. Kuna eelnevad on uurijad keskendunud valdavalt Eesti Televisioonile ning „Aktuaalse Kaamerale“, siis tundus loogiline pühendada ka antud töö just „Aktuaalse Kaamera“ uudistetoimetuses töötavate operaatorite uurimisele. Tegemist on homogeense valimiga, kus kriteeriumiks on tööstaaž „Aktuaalse Kaamera“ operaatorina vähemalt 5 aastat.

„Aktuaalse Kaamera“ eesmärk on pakkuda kvaliteetset meediasisu ning olla üldhuvi pakkuv. Ühtlasi nimetab Eesti Rahvusringhääling oma tähtsaimaks mõõdupuuks mõju ühiskonnas, mille nad soovivad tagada kõrge usaldusväärsusega (Eesti Rahvusringhäälingu... , 2014). Neid eesmärke võib lugeda täitunuks varasemate uuringutulemuste põhjal. Näiteks Sandra Räime bakalaureusetöös (2011) selgub, et kvaliteetseimaks uudistesateks peavad noored just „Aktuaalset Kaamerat“, seda oma informatiivsuse, päevakajalisuse, usaldusväärsuse ning formaadi tõttu. Ühtlasi võimaldavad varasemad „Aktuaalse Kaamera“ heli- ja pildirea analüüsid Eve Tisleri (2007), Mati Kargu (2003) ning Koit Raua (1981) töödes saada parema ülevaate visuaalidest uudistesaares, tänu millele sain operaatoreid uurida põhjalikumalt ning pakkuda rikkalikumat analüüsi.

Käesolevas töös on uurimise all teleoperaatorid ja nende töövõtted. Valimi moodustamisel kasutasin lumepalli meetodit, ehk esmalt saatsin „Aktuaalse kaamera“ operaatoritele kirjad, kus küsisin nõusolekut osalemaks uurimistöös, kuid kuna jaatavaid vastuseid saabus vaid kaks, siis otsustasin minna „Aktuaalse kaamera“ toimetusse kohale ning tutvustasin seal näost-näku uudisteoperaatoritele oma uurimustöö sisu ja eesmärke. Seejärel sain ka soovitud nõusolekud. Valimi moodustamisel lähtusin kriteeriumist, et uudisteoperaatori tööstaaž oleks vähemalt viis aastat, sest sellise ajaga on ta saanud piisavalt töökogemust, mille abil vastata

minu uurimusküsimustele. 2015. aasta veebruari lõpust aprillikuuni viisin esmalt läbi etnograafilise vaatluse osalusvaatlejana kuue operaatoriga (Arpo Vatsel, Operaator 2, Kristjan Svirgsden, Operaator 4, Reijo Tagapere, Tauno Peit), neist kahe nime ma antud töös ei avalda, kuna vastavad operaatorid palusid anonüümsust. Igal operaatori vaatlemiseks jälgisin vähemalt 2 uudisloo valmimist ning kirjeldasin üksikasjalikult nähtut vaatluslehele (vt. Lisa 2. Vaatluslehe vorm). Mis on eelnevalt paika seatud võtmeteemade kaupa vastavalt sellele, mida peaksin märkama. Täidetud vaatluslehed paiknevad lisades (vt Lisa 3. Vaatluslehed). Pärast vaatlusi viisin vaadeldud operaatoritega läbi semistruktureeritud intervjuud (vt Lisa 1. Küsimustik) 2015. aasta aprillikuu jooksul.

Nimetatud operaatorid on tulemuste peatükis kodeeritud vastavalt järjenumbrile ning lähtuvalt sätestatud numeratsioonist on kodeeritud ka vaadeldud uudislood iga operaatoriga (vt Tabel 1). Ehk näiteks **OPI** vastavad uudisllood, mis algavad **V1.1** ning punkti taga olev number näitab vastavat uudislugu.

Tabel 1. Operaatorid ja nende tööstaaž ja filmialane haridus

<u>Nimi</u>	<u>Tööstaaž</u> <u>uudisteoperaatorina</u>	<u>Operaatoritöölane haridus</u>	<u>Intervjuukood /</u> <u>Vaatluskood</u>
Arpo Vatsel	6	Teiste operaatorite all õppinud	OP1 / V1.1; V1.2
Operaator 2	13	Teiste operaatorite all õppinud	OP2 / V2.1; V2.2
Kristjan Svirgsden	5	Teiste operaatorite all õppinud	OP3 / V3.1; V3.2
Operaator 4	23	Teiste operaatorite all õppinud	OP4 / V4.1; V4.2
Tauno Peit	18	Teiste operaatorite all õppinud	OP5 / V5.1; V5.2
Reijo Tagapere	9	Teiste operaatorite all õppinud	OP6 / V6.1; V6.2

(Koostas töö autor)

3.2. Meetod

Käesoleva uurimuse läbiviimiseks kasutasin kaht meetodit – osalusvaatlust ning semistruktureeritud intervjuusid.

Etnograafiline vaatlus jaguneb vaatlusviisi põhjal osalevaks ja mitte-osalevaks (Gobo 2008: 5). Käesolevas töös viisin läbi osaleva vaatluse operaatorite naturaalses töökeskkonnas, eesmärgiga kirjeldada ja vaadelda uuritavate käitumist uudise filmimaterjali ülesvõtmise ajal. Samaselt soovitan ka Carroll (2004: 164) enne intervjuude läbiviimist tutvuda ja uurida protsesse, mis mõjutavad neid igapäevakogemusi. Tänu otsesele suhtlusele uuritavatega on suurem võimalus aru saada nende suhtlus- ja käitumiskoodidest, mõistmaks põhjust ühe või teise tegevuse taga (Gobo, 2008: 6). Ühtlasi võimaldab osalev vaatlus jälgida nende operaatorite interaktsiooni reporteritega. Vaatlustulemused fikseerin vaatluslehtede abi (vt. Lisa 2). Loobusin audiovisuaalsest salvestusseadmest vältimaks veelgi suuremat enda kohaloleku mõju (Corbetta, 2013: 251).

Standardiseerimata (etteantud vastusevariantideta) intervjuu võimaldab avatud küsimustega vabas õhkkonnas saada infot uuritava fenomeni kohta subjektide tõlgenduse kaudu. Semistruktureeritud intervjuu on piisavalt paindlik mõistmaks läbi subjekti tunnete, kogemuste ja teadmiste kirjelduse, kas küsimused vastavad sellele, mida soovisin uurida. Ühtlasi kuna teatud võtmeküsimused ja -teemad on läbivalt kõikides semistruktureeritud intervjuudes samad, sain tulemusi analüüsida ning kõrvutada süsteemselt ehk uurimisküsimuste kaupa. Kuna kõik respondendid polnud täpselt samasugused, sain üksikuid nüansse uurida erinevate küsimustega, mille abil sain täpsemat teavet põhjuslike seoste leidmiseks, mis oli ka uuringu peamiseks eesmärgiks (Vihalemm, 2008: 1).

Kahe meetodi (osalusvaatluse ja semistruktureeritud intervjuu) kombineerimine võimaldas hilisemas analüüsis selgitada, kas vaatlustulemused vastavad sellele, kuidas operaatorid kirjeldavad enda käitumist, välistades ohu, et see tegelikult nii pole (Gobo, 2008: 6). Vaatlemine võimaldas kõrvale jätta võimaluse, kus tulemused baseeruksid ainult operaatorite minapildile, kuigi need ei pruugi vastata tegelikkusele. Vaatlused viisin enne intervjuusid läbi seetõttu, et ma ise ei oleks vaatlemisel mõjutatud operaatorite intervjuude vastustest. Kuna

viisin kõik vaatlused läbi enne intervjuusid (st veebruari lõpust kuni aprilli alguseni), siis sain ühtlasi sel viisil täiendada vastavalt tulemustele intervjuu küsimustikku.

3.3. Meetodi ja valimi kriitika

James P. Spradley kirjelduse kohaselt on etnograafiline uurimus kokkuvõtvalt „kultuur uurimas teist kultuuri“, mis tähendab, et uurimistulemused on mõjutatud nii uurija kultuurist kui ka uuritava kultuurist (1980: 13, Corbetta, 2013: 261-262 kaudu). Järelikult võis uurimistulemusi mõjutada minu kultuuriline päritolu. Vaatluse kirjeldus sisaldas minu interpretatsiooni reaalsusest. Sealjuures on sotsiaalteaduse puhul vältimatu subjektiivsus, sest pole olemas uurimuse tegemise vaatenurka, mis poleks ühel või teisel viisil kallutatud (Carroll, 2004: 18). Selle vältimiseks soovib William K. Carroll teadvustada usaldusväärsuse hierarhiat ning selle teadvuse tootmise tagamõtteid. Andmete usaldusväärsus võib tahtmatult kahaneda ka vaatlusprotsessi käigus, sest situatsioon paratamatult muutub uurija kohaloluga uuritavas protsessis. Selle mõju vähendamiseks soovib Giampietro Gobo (2008: 124-128) tutvustada enne vaatluse teostamist uurimuse eesmärgi üldises võtmes või viia vaatlus läbi nii pika perioodi vältel, et uurija kohalolek muutuks tavapäraseks. Uurijana tunnetasin, et antud soovitus osutus asjakohaseks, sest tänu eesmärkide tutvustamisele õnnestus mul saada uurimisalused operaatorid bakalaureusetöö läbiviimiseks.

Teisalt üheks etnograafilise uurimuse nõrkuseks on võimetus teha üldistusi üldpopulatsioonile (Carroll, 2004: 193; Corbetta, 2013: 261), sest uuritakse üksikjuhte. Üldistuste tegemine ei olnudki töö eesmärk, vaid soovisin pakkuda ülevaadet väikesest segmendist, et tulevastes töödes oleks võimalik juba valimit suurendades teha laiem uurimus, mis võimaldaks ka suuremat üldistusastet.

Uurijana teadvustasin võimalust, et teleuudiste filmimisele võib kaasa tulla vene keelt kõnelev reporter, kelle ettepanekutest ei pruugi ma täiel määral aru saada. Kuid kuna peamiseks uurimisobjektiks olid operaatorid, kes antud valimis on kõik eesti keelt kõnelevad, siis koondasin tähelepanu operaatori reaktsioonile reporteri suhtes. Ühtlasi ei osutunud kardetud suhtluse mitterõistmine tõeks, sest kõik reporterid, sõltumata rahvusest, suhtlesid

operaatoritega eesti keeles. Sealjuures teadvustasin ohuna, et pelgalt operaatoritöö vaatlemine ei pruugi anda täit ülevaadet uudise võttekohal toimunud. Näiteks millise plaani on operaator filminiseks valinud. Selle tõttu tutvusin pärast filmimist operaatori üles filmitud musta materjaliga, et fikseerida täpsed kadreeringud ja olulised visuaalsed nüansid.

4. TULEMUSED

Järgnevas peatükis esitan uurimistulemused, mis põhinevad semistruktureeritud küsimustiku põhjal läbiviidud intervjuudel ja võtmeteemade kaupa jaotatud vaatluslehtedel (Lisa 3). Omavahel kõrvutan nii intervjuu- kui ka vaatlustulemused, et märgata erisusi ja sarnasusi tegelikkuse ning operaatorite minapildi vahel. Tulemused esitan uurimusküsimustest tekkinud põhiteemade kaupa. Valimi olen kodeerinud tulemustes operaatorite järjenumbri järgi ning vastavalt sellele ka vaatluslehed, ehk (OP+nr) tähistab operaatorit ning (V+operaatori nr+uudisloo number) tähistab vastava operaatoriga vaadeldud uudisloo võtet.

4.1. Tööjaotus ja -rollid

Iga päeva algab toimetuse koosolekuga, kus päevatoimetaja paneb koos toimetajatega paika lood, mis õhtul eetrisse jõuavad. Arutatakse läbi loo üldised nüansid ning võimalikud allikad. Operaatorid võtavad koosolekutest enamasti osa, kui töögraafik seda lubab. Sealjuures jäävad nad pigem kuulaja rolli, erandina kirjeldas staažikam operaator (OP5), et mõningatel juhtudel ta avaldab uudislugude tegemise kohta arvamust. Kuna ma ei võinud märkmeid teha koosolekust, siis siinkohal puuduvad väljavõtted vaatluslehtedest, kuid sama kinnitasid operaatorid ka intervjuudes. Uudise visuaalide ja sisu täpsem paika panemine toimub suures mahus vahetult enne võttekohale minekut toimetuses või teel võttekohale autos. Mõnikord arutlevad operaatorid visuaalide üle omakeskis, kuid enamasti küsib operaator toimetajalt vajaliku informatsiooni, et teemat ette planeerida ning kohapeal keskenduvad mõlemad eelkõige oma töörollile. Teisalt aga ei täheldanud ma vaatlusi tehes sügavat arutelu visuaali üle, pigem üritas operaator loo sisust aru saada, et siis iseseisvalt pilt juurde mõelda.

„Kui on koosolek, siis ma ikka aeg-ajalt üritan toimetajaid maa peale tuua ja kui on vaja, et kui ikka tahetakse teha lugu äikesest või mingist abstraktsest asjast, et siis mida sa seal näitad? Et kuidas sa seda lugu teed? Sul ei ole ju pilti.“ (OP5)

„/.../ enne kui sinna võttele sõita, siis peab juba mõtlema, et millega seda katta, eks? Aga noh, seda ei ole kellelgi. Kõik teavad, et aega ei ole lihtsalt. Teeme kiiresti ära ja laotame midagi peale lihtsalt.“ (OP6)

Selleks, et pildimaterjali üles võtta, seletab toimetaja operaatorile tavaliselt loo üldise kontseptsiooni. Operaator ja toimetaja diskuteerivad uudise sisu ja visuaalide üle enne võttele minekut. Toimetajalt küsitakse, kus võte toimub ning mis on uudise mõte. Selgitatakse välja loo sisuline pool ning sõltuvalt loost, konkreetsest operaatori ja toimetaja kooslusest, sõltub ka arutelu nüansirikkus selle üle, keda ja mida on vaja vastavalt sisule pildis näidata. Enamasti jäävad arutelud siiski pinnapealseks ning visuaalidele detailidesse ei lasku.

Väljajoonistatud kaadreid uudislugude tegemisel ei kasutatud. Operaatori enda otsustada jääb kuidas ta uudisloo jaoks materjali filmib, kuid operaatorid tunnistasid, et sisuline otsustaja uudisloos on ikkagi toimetaja. Teisalt võis vaatlustel tõdeda, et operaator määrab võttepaigal valdavas osas selle, kus filmimine aset leiab. Juhul, kui toimetaja tahab filmida kohas, mis pole kas tehniliselt teostatav või visuaalselt kena, siis püüab operaator pakkuda talle alternatiive.

„/.../ siin nagu nii ei saagi teha, et sa tuled tegema nagu uudist, mõtlemata pildile või vastupidi, et sa lähed teed pilti, mõtlemata, mida sa sellega öelda tahad.“ (OP1)

Lõppude lõpuks see otsustaja on ikkagi toimetaja. Mina lihtsalt vaatan, et tehniliselt oleks nagu kompa paigas, et oleks heli normaalne ja et see inimene sealt välja paistaks. That's it. (OP6)

4.2.Operaatoriks olemise oskused ja eeldused

Kõik valimis olnud operaatorid olid vajalikud tööoskused omandanud praktika käigus ning neil puudus filmialane kooliharidus. Tõdeti küll erialaspetsiifilise kirjandusega tutvumist, kuid hoopis tõhusamana nähti praktilisi kogemusi. Sealjuures leiti, et töötamine uudistetoimetuse operaatorina annab vajalikud teadmised ja oskused kätte kõige kiiremini – võrreldes näiteks stuudios töötamisega, kus tegelikult kõik valimis olnud operaatorid uudisvõtete kõrvalt ka töötavad. Oluliste operaatoriks olemise eeldustena nägid nad kiirust ning oskust toimuvat tajuda nii, et oleks võimalik sündmuste kulgu ette ennustada, saamaks tänu sellele kõik olulised detailid üles filmida. Ühtlasi ilmnes tõsiasi, et sõltumata teadmiste hulgast, eeldab operaatoritöö head füüsisist (kuna varustus on raske), erilist „nägemist“ ja ka

enesekindlust ning suhtlemisoskust. Töösuhete puhul tõdeti ka seda (OP1), et see mõjutab operaatori motivatsiooni, tegemaks visuaalselt atraktiivset pilti, sest toimetajale, kellega hästi läbi saadakse, tahetakse ka paremat pilti jäädvustada.

„Uudistes kõik asjad juhtuvad hästi kiiresti, et siin ei ole nagu võimalik mingeid duubleid teha pahatihti. Peab nagu lennult haarama ja märkama asju.“ (OP3)

„Sul peab nagu mingisugune kahel rindel, et ühe silmaga võtad ja teise silmaga otsib juba järgmist asja. Ja see kas sa näed mingeid neid pildi- või detailikombinatsioone või mitte, see ongi see selline nägemine, mis teeb operaatorist operaatori.“ (OP4)

4.3.Intervjueeritava kujutamine

Intervjuuplaanis kujutatakse intervjueeritavat rinnajoonest ülespoole. Eranditult jätsid kõik operaatorid vaadeldud uudislugudes intervjueeritavale ninaruumi ning pea kohale vaba ruumi. Intervjueeritavaid filmiti valdavalt normaalperspektiivis, kuid esines ka juhte, kus kaamera paiknes toimetaja silmade kõrgusel, mille tulemusena intervjueeritava pilk oli küll suunatud kaamera kõrgusele, kuid intervjueeritava plaan ise oli kas konna- või kärbsperspektiivis (V1.1). Operaatorid ise sõnasid samamoodi, et intervjueeritavat peab filmima tema silmade kõrgusel ehk normaalperspektiivis. Välja arvatud need juhud, kus toimetaja ja intervjueeritav on väga erinevat kasvu, mille puhul pannakse nad istuma või paigutatakse kaamera nende keskele. Erandlikult mainis üks operaator (OP4), et naisi filmitakse kerge ülanurgaga, kuid mitte kunagi alanurgaga.

„/.../ kui intervjueeritav on väga lühike /.../, [toimetaja – autor] küsib ülevalt onju, et kui sa kaameraga oled tema kõrgusel, siis ta ju vaatab niimoodi, et ninakarvad on kõik näha. Või teistpidi, et sul on Anu Säärits korvpalluriga, siis /.../ ta vaatab nii alla, et /.../ silmad on nagu kadunud.“ (OP1)

Horisontaalses kaamera paigutamises on oluline, et intervjueeritav oleks poolprofiliis, kuid kindlasti ei tohiks intervjueeritav vaadata otse kaamerasse. Selle saavutamiseks peab

toimetaja seisma kohe kaamera kõrval ja olema väikese nurga all intervjuueeritavast ning hoidma silmsidet viimasega. Oluline on sealjuures jälgida, et vastandpoolte esindajad oleks paigutatud kaadrites eri pooltele, tekitamaks televaatajas arusaama, et tegemist on dialoogiga. Mainitud põhimõtet kinnitasid eranditult ka vaatlustulemused.

Operaatorid kirjeldasid ettenägematuid situatsioone, kus kas toimetaja või intervjuueeritav ei suuda kaadris paigal püsida ning õige plaani saamine osutub palju raskemaks. Sellistes situatsioonides saab operaatorite sõnul plaani muuta toimetaja küsimuse ajal, sest enamasti montaažis küsimusi uudislugudesse sisse ei jäeta. Kahel korral (V5.4 ja V3.1) esines vaatluste käigus eelkirjeldatud situatsiooni, kus intervjuueeritav kaldus profiili, mille tulemusena polnud näha intervjuueeritava teist silma. Intervjuueeritava profiili keeramist kaadris korrigeeriski ühe uudisloo juures operaator kaamera positsiooni vahetamisega toimetaja küsimuse ajal (V3.2). Teisalt mainiti (OP1, OP2) olulise nüansina intervjuueeritava filmimisel tegevusjoone jälgimist ning selle ühel poolel püsimist.

Intervjuueeritava kujutamisel püüavad operaatorid näidata intervjuueeritavat tema parima võimaliku nurga alt, näiteks kui keegi soovib mõnd iluviga varjata, siis tehakse intervjuu teiselt küljelt. Sealjuures leidis vaatluspäeval aset intsident, kus intervjuueeritav palus toimetajalt, et teda filmitaks vasakult poolt, sest sel viisil ei paista kaadris tema iluviga (V5.4).

„Keegi ei ürita naeruvääristada kedagi. /.../, siis sa ei hakka nimelt võtma teda kõõrdsilma poolt intervjuuplaani, siis sa ikkagi delikaatselt üritad öelda, et teeme teistpidi.“ (OP6)

„Ta peab olema pildis hea vaadata, ühesõnaga inimest, kui ta ei ole just väga paha inimene, siis üldiselt /.../, et ta näeks võimalikult hästi välja.“ (OP4)

Intervjuu tausta puhul kirjeldasid operaatorid esmatähtsana kompaktsust, sügavusmõõdet ja üleliigse prahi vältimist kaadris. Sealjuures peab vältima olukorda, kus intervjuueeritav oleks ühetasandilise pinna taustal filmitud. Mõnikord on oluline ka populaarseks muutunud tausta uduseks muutmise, et televaataja ei tunneks tausta põhjal ära filmimiskohta. Teoreetikutud antud meetodit esile ei toonud, kuid operaatori kirjelduse põhjal filmitakse intervjuu sellisel juhul distantsilt ning suumimise tulemusena muutub taust äratuntamatult häguseks. Vaatlustel sellise töövõtte kasutamist ei esinenud. Intervjuude taustade valimisel ei esinenud sealjuures

situatsioone, kus operaator oleks intervjuueeritava paigutanud ebasoovitusliku ühemõõtmelise pinna taustale (näiteks valge tasapinnalise seina ette). Asutusekesksete uudislugude puhul võis täheldada intervjuueeritava paigutamist asutuse logo või nimetuse taustale (V2.2; V4.1). Sarnaselt ka muude lugude põhjal, mis käsitlesid konkreetset ehk nii-öelda käega katsutavat subjekti, asetati intervjuueeritav uudislugu puudutava asja taustale (V4.2; V2.3).

Operaatorite enda sõnul peab uudise visuaal suutma edasi anda tegevuskoha ning tekitama vaatajas kohalolekutunde. Sügavustunde saavutamiseks intervjuude kaadrites asetasiid operaatorid tihtipeale kaamera hoone seina ja intervjuueeritava suhtes diagonaalselt, mille tulemusena tekkisid kaadrisse vertikaalseid ja horisontaalseid jooned. Mis omakorda andsid kaadritele ruumilise mõõtme (V1.1; V3.1; OP4.1; V5.1; V5.3).

„Et taust oleks ilus, et ta ei oleks vastu seina, mis teeb tegelikult koledaks. Mõnel juhul on see õigustatud, kui on kitsas ruum või saab mingi väga hea nurga näiteks, aga üldjuhul on see sein ühte värvi, et seal ei ole nagu mingit mustrit peal ja heli puhul jälle, et ei saa teha nagu suures mürarikas ruumis, kui see ei ole põhjendatud.“ (OP2)

„.../ kaader peaks olema kompaktne, et sul ei ole mingit poolikut pilti näiteks seina peal näha, kui sul on mingis ruumis mingi tegevus ja kui võimalik, siis nihutad välja selle, poolikud asjad, et mulle meeldib see puhas plaan,“ (OP1)

4.4. Tehnilised lahendused

Uudise pildimaterjali üles võtmisel on esmatähtis tehniliselt korrektne pilt, mis tähendab, et valgusbalanss ja kompositsioon peavad paigas olema. Põhilise muret tekitava aspektina mainisid operaatorid just valgusbalansi leidmist, sest üldjuhul puuduvad neil võttel käies eraldi valgustusseadmed, on vaid kaameralamp, mis on operaatori sõnul vale nurga all, mille tõttu tekitab see intervjuueeritava näole varju. Kaameralambi pahupoolt tõdevad ka teoreetikud, kes leiavad, et seda peaks kasutama vaid lisavalgusena, kuid mitte põhivalgusena just tekkivate varjude tõttu. Tihtipeale esineb naturaals- ning tehisvalgusega võttekohti, kus valgusbalanss võib filmimisel ootamatult muutuda. Ühtlasi peab uudise võttekohal enamasti

kiiresti tegutsema, mistõttu ei jää alati aega, et valgusega eraldi tegeleda. Operaator peab koha peal nägema sobivaimat lahendust heaks valgustuseks, selleks kasutatakse näiteks laelampe või aknast langevat valgust.

„Sinu kahjuks räägivad igasugused valmis settid [võttepaigad – autor], kuhu sa ise ilmud kohale, seal ei pruugi olla ideaalne valgus, seal võib olla segavalgus. Sa pead leidma parima lahenduse sellest olukorrast.“ (OP3)

„/.../ valgus on uudisteoperaatoril asi, mida ei saa dikteerida. Me ikka ei tassi valgust kaasas ja me ei valgusta ruumi, et see ruum on selline nagu ta on ja läheb ka niimoodi eetrisse.“ (OP5)

Teine oluline aspekt tehniliste lahenduste poolel on heli salvestamine võtteplatsil ilma müra ning kvaliteetselt. Seda eriti intervjuerimise juures, kus otseheli sündmuselt tuleb kindlasti ettekandmisele lõplikus uudisloos. Sealjuures on õige intervjuerimise koha leidmine raske, sest inimesed kuuleb heli teistmoodi kui mikrofoni. Erinevalt teooriast mainisid operaatorid olulisi nüansse heli salvestamisel, näiteks on soovitatav salvestada otseheli sündmuskohal pikema kaadriga, et võimalusel saaks seda taustaks monteerida, ühtlasi ei ole hea salvestada intervjuud muusikalise loo taustal, sest hiljem monteerimisel ei saa kaadreid välja lõigata ilma, et taustheli muutuks lünklikuks.

„Selle pärast ongi helimehed igal pool [teistes saadetes – autor] kuulavad, /.../. Aga noh, meie saa nagu pirtsakad olla. Teine kord ei olegi nagu kuskil teha.“ (OP6)

4.5.Kaadri kompositsioon

Võttepaiga väljanägemist ei saa operaatorid ise üles seada, vaid peavad kohapeal leidma parima lahenduse ning nurga. Saavutamaks esteetilise pildi, kus kaadris olevad objektid omavahel suhestuksid. Kompositsiooni sättimisel on esmane kriteerium kuldloige ja sellele sarnanev kolmandikkude reegel. Peamine on, et kaadris poleks poolikuid objekti ning

ebasobivaid asju, viimastest mainiti näiteks seinakella ning tualeti ust. Ühtlasi peab olema kaader kompaktne ehk filmitavale subjektile ei tohi ümberringi jääda liigselt ruumi.

„/.../ ükskõik mis plaane sa teed, see on nagu allkontekst, nagu seljaaju, et kõik oleks korrektne ja kompositsioonis /.../“ (OP3)

„/.../ kui sa räägid kompast [kompositsioonist – autor], siis sa vaatad nagu tühjale poolele, valgus peaks ka sealtpoolt tulema ja, et sul selja taha jääb nagu vähem ruumi, see on kolmandiku reegel.“ (OP4)

Võttepaikadel võis harva täheldada perspektiividega mängimist. Kõik operaatorid filmisid uudismaterjali (eriti katteplaane) valdavalt enda silmade kõrguselt. Sealhulgas filmisid operaatorid peaaegu alati statiivilt, nelja uudisloo filmimisel esines juhte, kus operaatorid võtsid kaamera statiivilt ning filmisid ümbrust õlalt (V1.2; V2.1; V5.4), et salvestada intervjueeritava kõndimist – sellist rappuvat pilti peetakse aktsepteeritavaks, kuna ka filmitav objekt on liikumises ning siis ei häiri see niivõrd kui staatilise subjekti filmimisel. Ühel korral esines ka juhul, kus operaator pani kaamera maha (V4.2) ning filmis trammi möödaminekut konnaperspektiivis. Ehk vaid viimasel juhul oli tegemist tahtliku perspektiivi muutmisega.

4.6. Katteplaanide filmimine

Pärast uudise esialgse sisu lahtimõtestamist toimetajad enamasti täpsustavaid soovitusi filmitava osas ei avaldanud, küll aga mainiti seda, kui katteplaane saadi mõnest muust allikast juurde (V1.2; V3.2; V4.1; V5.3). Näiteks, kui kultuuriuudistes tehti lugu filmist, kasutati uudisloos katteplaanideks vastava filmi katkendeid. Võttekohal tegutsesid operaatorid tihtipeale omapäi ning toimetaja otsis või ootas samal ajal intervjueeritavaid (V1.1; V4.2). Pärast intervjuude toimumisi esines olukordi, kus toimetaja läks autosse ootama, seni kuni operaator lõpetas katteplaanide filmimise (V4.2; V6.1).

Uudisloo visuaalide filmimisel pidasid kõik operaatorid oluliseks plaanide monteerumist, mille tõttu on oluline filmida võimalikult erinevatest nurkadest ning eri suurusega plaane.

Plaanide võtmise peab olema üldplaan uudisloo toimumiskohast, et vaataja saaks aru, mis kohaga on tegemist. Mitmed operaatorid tõid esile hea monteerimise alusena detail- ja üldplaanide filmimise. Plaanide vaheldumise olulisust võis täheldada ka vaatlustel: ühel võttel filmib operaator eri positsioonidelt samast subjektist nii üld-, poolüld-, kesk-, (üli)suur- ja detailiplaani, sealjuures erinevaid tõmbeid ning välja- ja sissesuuminist, et tagada montaažis sujuv kaadrite vaheldumine.

„/.../ et plaanid omavahel monteeruksid, et oleksid erinevad suurusega plaanid, et selle väikese loo saaks visuaalselt üles ehitada, et plaane oleks võimalikult palju, et neid klotse saaks igatpidi tõsta.“ (OP5)

„Mitmes kohas tuleb mõelda, kuidas see monteeruks, kui ma teen suure üldise ja siis mõtlen koguaeg, mida ta nagu tahaks näha, nagu televaatajad. Kas ta tahab näha nagu sellest detailist või sellest asjast nagu rohkem näha.“ (OP2)

Katteplaanide filmimisel võis täheldada ka looga seonduvate detailide filmimist suur- või ülisuurplaanis. Näiteks tehnoloogiaga seotud uudise puhul filmis operaator inimesi nutiseadmeid kasutamas (V6.2), sarnaselt filmis operaator abipolitseinikest olnud uudisloo jaoks hülse, mis laskmisel järel maapinnalale kukkusid (V1.1). Vaatluspäevade lõpus üle vaadatud uudislugude „must materjal“ kinnitas erikülgete plaanide varumist operaatorite poolt. Tutvudes kaadrite avaplaanidega sain kinnitust, et isegi, kui on tegemist lühema uudislooga, siis eri suurusega plaane varutakse teineteise suhtes proportsionaalselt ning loo monteerimise tarbeks külluslikult. Võrdlusena toodi välja (OP4), et erinevalt pressifotograafiast, ei saa teleuudistes lõpuks välja valida üht parimat pilti, vaid peab pidevalt mees hoidma monteerimist. Operaatorid tõid intervjuudes välja ka loogika, et 2 minutilise loo jaoks on tarvis 5-8 minutit musta materjali, kus ühe plaani pikkus on 4-10 sekundit. Ühtlasi tõdeti, et erinevate plaanide võtmisel võib ka ebahuvitava objekti vaatajale huvitavaks muuta.

Neljandal sekundil sa juba mõtled, et kas see plaan muutub või ei muutu, kui ta viiendal või kuuendal sekundil ei muutu, siis on ta juba „võõõõu“, aga kui ta muutub, on nagu uus plaan, tekib uus huvi, mõtled, et mis siis edasi tuleb. (OP2)

Operaatoritel on kõige keerulisem filmida katteplaan uudislugudele, kus sisu on abstraktne ning n-ö mitte käega katsutav, näiteks poliitika ja majandusteemad. Sarnane on olukord pressikonverentsidel, kus toimetaja jaoks on kõik intervjueeritavad loo jaoks küll olemas, kuid uudisega seonduvat muud huvitavat katematerjali (peale intervjueeritavate) filmida pole. Operaatorid kinnitasid, et ka uudise teema ise mõjutab nende häälestatust filmimiseks ehk kui tegemist on nende jaoks huvitava või uudse temaga ja nad teavad, et visuaalselt atraktiivset materjali on sündmuskohal piisavalt, siis annavad nad endast ka parima selle jäädvustamiseks. Ühtlasi nentisid operaatorid sealjuures, et pika töökogemuse tõttu on keeruline neile midagi uutset pakkuda.

„Kui on mingisugused sihukesed hästi igavad üritused, siis järelikult tuleb ära teha. Lõppude lõpuks olen ma lihtsalt vahendaja.“ (OP6)

„Mida sa pressikal teed, sul on seal istuvad pead, üks räägib laua taga, kõik! Mingi PowerPoint jookseb seina peal ja palun, kuidas sa seda lugu katad? Pressika konverents ei ole uudis“ (OP1)

„Kui on ikka jama üritus, siis ma olen ikka öelnud küll, et selle Eesti Panga pressikonverentsi võite omale sisse soolata, et seda ei taha keegi eetris näha.“ (OP5)

Lisaks asukohta selgitavate kaadrite filmimisele ümbruskonnast või hoonest, milles toimus sündmus, esines iga vaadeldud operaatori katteplaanides intervjueeritava ja toimetaja suhtluskaadrite üles filmimist poollülid- ja keskploanis. Ainult ühel korral esines vaadeldud lugudes situatsioon, kus operaator tahtis võtta toimetajast ning intervjueeritavast suhtluskaadri, kuid toimetaja ei soovinud seda (V4.3). See mõjus üllatavalt, sest suhtluskaadrite filmimine oli laialt praktikas levinud töövõte. Ülisuur- või detailplaanina võeti enamasti üles intervjueeritava nägu ning käed (näiteks uudislugudes V2.1; V5.2). Sellist katteplaani ülesvõtmist tõid operaatorid välja kui nii-öelda kindla peale minekut situatsioonis, kus ei ole visuaalselt atraktiivset pilti või ka siis, kui materjali ei pruugi muidu piisavalt olla.

„Põhiasi on muidugi käed, see on ju uudistes alati. Alati sihuke reegel, et filmi käsi, siis on kindel.“ (OP3)

4.7. Teksti ja pildi suhe uudisloos

Aktuaalse Kaamera toimetuses ehitatakse uudislood valdavalt üles tekstile, pilt dikteerib uudise vaid siis, kui see vastab nii-öelda erakordsuse kriteeriumitele ja on väga atraktiivne, näiteks militaarõppused. Teksti domineerimise põhjusena uudislugudes toodi välja, et visuaali põhjal uudise ülesehitamine on palju ajamahukam ja ressursinõudlikum ning lisaks ei mõtle toimetajad pildiliselt, vaid keskenduvad sisule.

„/.../ meie uudistetoimetuse juht on tulnud kirjutavast pressist, teda see visuaalne külg absoluutselt ei huvita. Tema on ajakirjanik, teda huvitab sisu. Vot, sealt hakkab see häda peale.“ (OP5)

„Meie lugu sünnib 100 protsenti puhtalt tekstipõhiselt. Pilt on ainult see, et musta augu aseaine.“ (OP4)

Intervjuudes tõid operaatorid esile, et kuigi telemajas on käinud ka vastavateemalised koolitajad toimetajaid õpetamas, kuidas uudist üles ehitada visuaalipõhiselt, siis mõne aja möödudes loobuti sellest ajamahukuse tõttu ning toimetajad läksid taas tekstipõhiseks. Ajanappust, mis väljendus nii toimetajate kui ka operaatorite suhtluses, täheldasin kolmeteistkümne vaadeldud uudisloo filmimisel viiel korral (V1.1, V1.2, V4.1, V4.2, V6.2).

„/.../ seda nagu meie tööd minu arust piisavalt ei väärtustata. Seda, et nähakse, et õige objekt on kaadris, siis see on juba hästi, aga see, et seda objekti on kaadrisse võimalik võtta sajalt erinevalt viisil, et ühel juhul näeb ta parem välja või teist moodi. Sellest ei saada aru, inimeste visuaalse mõistmise võime, pildist arusaamise võime, on väga erinev. Ja siis kui sa omast arus oled teinud midagi täiuslikku, noh, omast arust, ja siis avastad, et sellest lihtsalt ei ole aru saadud, see on kurb.“ (OP4)

Uudise tervikus peavad operaatorid visuaalide ülesandeks toetada uudise teksti nii palju, et see suudaks ka ilma helita edasi anda uudisloo tuuma. Teisalt kuna uudisloo aeg on piiratud, peab visuaal kandma sõnumit iseseisvalt ning mitte dubleerima teksti, vaid seletama vajalikke detaile sõltumata helist. Uudise tekst ei peaks üksinda loo kõiki nüansse televaatajale ette

kandma. Uudise visuaali ja teksti sidumisel peab silmas pidama, et üks ei domineeriks teise üle, sest kui näiteks teksti on liiga palju või pilt on liiga huvitav, siis kaldub televaataja tähelepanu sõltuvalt olukorrast kas tekstile või visuaalile. Ühtlasi peab visuaal suutma lahti seletada, kus uudislugu aset leiab ja millest on juttu, et televaatajal tekiks kohaloleku tunne ning samastumise efekt. Sealjuures peab visuaal tekitama inimeses uudise vastu huvi ning pakkuma midagi sellist, mida ta varem näinud ei ole.

„Pilt peaks olema, pildist peaks nagu hakkama. /.../ tegelikult ma ideaalis peaksin pildi järgi aru saama, mis teemal see jutt on. Praegu seda ei ole, seda ei ole siia maani kunagi olnud.“
(OP5)

„/.../ põhimõtteliselt reegel peaks olema niimoodi, et kui toimetaja tuleb võttelt ja ta on mõelnud oma peas loo valmis. Ja siis vaatab oma pilti ja see ei toeta tema lugu, siis ta peab oma loo ümber kirjutama. See ongi televisioon, see ei ole kirjutav ajakirjandus ega raadio, see on pilt ja tekst koos. Nii see peaks olema. Väga tihti ka on, aga vahest ma arvan, et ei ole ka. (OP3)

Operaatorid laadisid pärast võttelt tulekut filmitud materjali toimetuse siseveebi üles ning seejärel kustutasid ebavajalikud kaadrite dubleeringud ära. Intervjuudes andsid operaatorid mõista, et niimoodi välditakse situatsiooni, kus vale kaader satub eetrisse ning ühtlasi vähendatakse niiviisi kaadrite arvu, et toimetajal oleks kergem orienteeruda kaadrite monteerimisel. Vaatlusel esines ka juhus, kus operaator kustutas üleliigseid kaadreid kaamerast juba võtte ajal (V1.1). Kolme uudisloo materjali üleslaadimisel esinesid ka erandid, kus operaatorid ei vaadanud ega kustutanud toimetuses üleliigseid kaadreid (V2.3; V5.3). Kaks operaatorit kinnitasid ka intervjuudes, et neil puudub aeg hilisemaks kaadrite filtreerimiseks.

„Pahatihti ikkagi juhtub, et kasutatakse praakkaader ära. Aga noh, mul ei ole aega ka, et seda öelda ka, et kasutage seda teist.“ (OP2)

Operaator: „Dubleid ei tohi kunagi sisse jätta, alati läheb muidu vale sisse“ (V3.1)

Kõik operaatorid tõid esile ka kordi, kus nad on soovitanud kaadri kasutamist uudisloos, kui tegemist on olnud erakordselt hästi õnnestunud kaadriga. Ühtlasi mainis üks operaator, et mõnel korral soovitab ta ka selliste kaadrite lisamist arhiivi (OP1).

„Ühesõnaga, kui mul on midagi korda läinud loos, siis ma käin igal juhul toimetaja juures ütlema, et mis oli hea, mis oli tore, mis seal toimus pildis. Näiteks ka, kui toimetaja kaasa ei tule. Et kui sa oled ise rahul oma pildiga, siis ma tahan, et see on eetris ka.“ (OP1)

4.8.Uudistesaaate vormist ja formaadist tulenevad piirangud operaatoritele

Operaatorid tõid esile suure ajalise surve, mis ei lase neil võtetel saavutada soovitud parimat visuaalset tulemust. Selle kõrvalt ei jää aega kompositsiooni sättimiseks. Ühtlasi ei luba formaat teha suuresti kunstilisi lugusid, millest tingituna leidsid operaatorid, et lavastatud võtteid tehakse vaid olukordades, kus pole millegagi lugu katta ning aega on piisavalt. Formaati on vähem piiravam „Aktuaalse kaamera“ lõpulangudes, mis on tavaliselt elulisemad ja lõbusamad ning milles on lihtsam ehitada üles visuaalset narratiivi. Teisalt tajusid operaatorid lavastamise olemust erinevalt. „Lavastamise“ all mõistsid kaks operaatorit (OP1 ja OP2) kaadri puhtaks tegemist ebaolulisest, seda nii kaamera nurga valimise kui ka füüsiliselt asjade nihutamise osas. Ülejäänud nägid lavastamisena sündmuste rekonstrueerimist, sealhulgas näiteks intervjuueeritavatel millegi imiteerimise palumist, kuid kaks (OP5 ja OP6) neist olid seisukohal, et see ei ole uudisteformaadi juures sobilik ning ühtlasi saab vaataja aru, et tegemist ei ole nii-öelda realistliku pildiga.

„/.../ me ei lavasta, see mis tuleb, see tuleb ja siis see tuleb ruttu üles võtta, sest see läheb ära, sest see on uudis, hopp ja läinud, lind lendas minema.“ (OP2)

„/.../ uudiste edasi andmine ei olegi alati, et sa peaksid tegema mingit kunsti. Seda visuaali illustama. Ta ongi nagu sihukene, ongi nagu karm pilt ja kõik.“ (OP1)

Aktuaalse Kaamera formaat piirab operaatorite sõnul osade plaanide kasutamist, isegi juhul, kui saaks visuaalset lugu katta näiteks üles võetud huvitava ja emotsionaalse suurplaaniga inimese näost, siis taolisi plaane võttes teavad operaatorid tegelikult ette, et need ei lähe kunagi eetrisse. Üks operaator (OP4) nägi sellise väljapraakimise võimaliku põhjusena ka toimetajate enesetsensuuri, sest viimased ei taha oma allikates pahameelt tekitada. Uudistesaaate formaadile heideti veel ette sarnanemist raadioga (ehk toimetajad ei keskendu piisavalt pildile ja on operaatorite meelest liiga tekstipõhised) ning mahajäämist meediamaastikul teleuudiste lipulaevana.

„Uudised on selle aja jooksul, kui ma olen uudistes töötanud, nii palju muutunud /.../, AK on jäänud ajast maha. /.../ AK oli põhiline uudistesaaade ja see oligi informatsioon, mis saadi, sest muidu sa lugesid järgmine päev lehest. Tänapäeval on see, et ma vaatan oma taskust, võtan telefoni ja vaatan uudised ära, et selles mõttes õhtul kell üheksa öelda, et meil on uudistesaaade, siis tegelt on vale. Ta ei ole uudistesaaade, ta on päeva kokkuvõttev. /.../ pigem meeldiks, kui uudistesaaade AK oleks õhtul nagu laiem, /.../ õhtul ma saan detailsemalt ja keegi tuleb stuudiosse ja räägib nagu lisainfot.“ (OP5)

„“Aktuaalne kaamera” on Eesti Vabariigi kõige kallim raadiosaade, /.../ pane telekas mängima Aktuaalse Kaamera ajal, ära vaata ekraani, /.../, mine kuula. Avastad, et /.../ seal ei olegi midagi sellist, mis sind visuaalselt huvitaks. Sa saad kogu info tekstist kätte.“ (OP4)

4.9. Vastutuse jaotumine uudisloo tegemisel

Toimetaja on loo sisuline autor, tema mõtestab homnikul saadud uudisloo teema enda jaoks lahti, valib sobivad intervjueeritavad, lepib nendega kohtumised kokku ja seejärel tutvustab oma ideed planeeritud uudisloost operaatorile. Lõplikus uudisloos määrab operaator milline on visuaalne algmaterjal loo üles ehitamiseks. Ühtlasi tajuvad nad end sealjuures režissöörina, kes vastutab visuaali eest igas aspektis. Samas nenditi, et tegelikkuses ootaksid nad toimetajatel visuaalset nägemist ka võttepaigal, sest operaatoril endal on raske tajuda kõike toimuvat ümbruses, kui ta peab pidevalt ühe silmaga kaamera kaadris toimuvat jälgima. Lisaks intervjueerimispaikadele määrasid sealjuures operaatorid alati intervjueeritava asukoha

konkreetses plaanis, kasutades selleks verbaalseid ja visuaalseid märguandeid. Mõnel korral korrigeerisid operaatorid ka toimetaja asukohta kaamera kõrval. Sealjuures enamasti ei maininud vaatlustel ükski toimetaja operaatoritele kuidas midagi filmima peaks, välja arvatud ühe uudisloo vaatlusel, kus toimetaja andis konkreetselt mõista millist plaani ta näha sooviks (V1.2). Ühel korral andis võttekohal olnud toimetaja intervjuueeritavatele vahetult enne intervjuu filmimist mõista, et nüüdsest allute operaatorile (OP6.1). Operaatori juhustest lähtus toimetaja ka *standi* tegemisel (V3.1), toimetaja ütles oma esialgse idee, kuid visuaalse lahenduse sellele määras kuni detailplaanideni operaator.

„/.../ tal on mingi oma mõttes stand välja mõeldud, aga tegelikult ei ole see põhimõtteliselt reaalselt teostatav. Või isegi teostatav, aga see ei näe pildis hea välja, mõeldes selle peale, et kuidas sa tahaksid kõige kvaliteetsemat pilti toota, /.../“ (OP1)

Kuigi toimetaja ja operaator ja tegutsevad võttel olles ühise eesmärgi nimel, tekib sellest hoolimata operaatorite sõnul neil omavahel erimeelsusi. Enamjaolt püüavad operaatorid jääda enda töökohustuste juurde ja sama eeldavad nad ka toimetajatelt. Lisaks võimalikele isiklikele konfliktidele nimetasid operaatorid aeg-ajalt esinevaid konflikte töövõtete ja uudisteemade üle. Tavaliselt kujuneb erimeelsus, kui toimetaja on soovitanud midagi filmida, kuid operaator teab, et tehniliselt pole see võimalik või lihtsalt antud olukorras ei jääks tulemus lootustele vastav.

„/.../ operaatoritöö on loominguline töö ja reporteritöö on loominguline töö. Ja looming olemuselt on diktaat, väga keeruline on luua midagi koostöös ja siis kui need kaks ego põrkuvad, siis sageli tuleb tülisid ette. See on normaalne.“ (OP4)

„/.../ tekivad erimeelsuses sellest, kui ma ei saa aru selle teema uudisväärtusest. Või mulle tundub, et see ei ole nagu uudis, seal ei ole nagu teemat. Ma võin seal vaielda, aga see nagunii tehakse ära, mul ei ole selles mõttes sõnaõigust.“ (OP1)

„Tema töö on pigem see tekstiline pool, miks ta peaks sekkuma minu töösse, hakkama seal näpuga ajama, et ma pean selle võtma, selle võtma. See iseenesest koormab tema tööd ka. Mina ei sekku ka tema töösse.“ (OP2)

Erinevatest operaatorite ja toimetajate kooslustest võtetel sõltus ka diskussioonide detailsus ning sealjuures erimeelsuste tekkimine. Kordagi ei esinenud vaatlustel situatsiooni, kus operaatori visuaalse nägemuse ja idee kohta oleks toimetaja vastu vaidlema hakanud. Alles alustavate või vähemkogenud toimetajate puhul võis täheldada tendentsi, kus operaatorid andsid rohkem nõu ja seda ka toimetaja töövõtete kohta. Eraldiseisva asjaoluna mainisid ka operaatorid vähese töökogemusega praktikante. Nad tajuvad oma töörolli staažikamatest toimetajatest erinevalt ning püüavad detailsemalt dikteerida operaatori tööd. Sealhulgas andvat nad soovitusi selle osa kuidas midagi filmida, mis pole aga meeltnööda operaatoritele, sest nende tööhulk on sellest tingituna suurem. Samas ei jäta operaatorid praktikante hätta ning jagavad neile abistavaid nõuandeid.

Operaator: „/.../ tule siiapoole [suunab toimetaja kaamera vasakule küljele - autor]. Näita kuidas sa mikri paned. Nii natuke allapoole [mikker - autor].“ (V4.1)

„Kui on praktikandid, siis on eriti hirmus, siis on täiesti A-st ja B-st juhendada. Kas sa oled mikrofoni käes hoidnud? Okei. Tule nüüd siia, näe, vaata mikrofoni on selline asi, mis püüab heli. /.../ Sa ei saa teha intervjuud ilma minuta, et ei piisa sellest, kui sa pistad intervjuueeritavale mikrofoni nina alla, see ei jää kaamerasse.“ (OP5)

Uudisloo sisu määrab siiski toimetaja ning tekstiga loob ta ka allkonteksti visuaali mõistmiseks televaatajale. Samuti on tema määrata millised kaadrid lähevad kasutusse. Monteeriija määrab sealjuures konkreetse plaanide järgnevuse.

„Kõik see, mis seal näidatakse, on minu üles seatud. Kuid see, kuidas see on monteeritud, seal on monteeriija ehk veel üks muutuja lisaks.“ (OP3)

„/.../ kõigepealt toimetajal on mingi enda mõte, mida ta tahab öelda, /.../ kas sinna nagu mingit pilti peale on panna. See on nagu lõppude lõpuks nende [toimetajate – autor] jaoks nagu teisejärguline.“ (OP6)

Enamik operaatoritest mainis, et kui nad on väliskomandeeringus käinud, siis on neil sisu ja visuaali üle kontroll palju suurem. Toimetaja annab teada täpse plaani, milline saab välja

nägema uudisloo tekst ning vastavalt sellele võtab operaator katteplaanid. Ühtlasi monteerib siis materjali operaator ise. Just tavavõttel olles pidasid operaatorid vajalikuks monteerimisoskust, sest tänu sellele oskavad nad plaane üles võtta montaaži silmas pidades.

„/.../ kui ma ei olnud enne ise monteerinud enda pilti, siis ma ei saanud aru, mida ma tegelikult olen teinud. Nigu ma esimest korda pidin iseenda võetud pilti hakkama monteerima, siis ma sain aru, /.../“ (OP1)

„/.../ kui sa ise asju üles võtad, siis sa oled oma enda materjalil kõige parem režissöör.“ (OP4)

Enne montaaži soovitatakse teoorias plaanide võtmisel silmas pidada narratiivist lähtuvat plaanide loogilist järgnevust ja terviklikkust, samas nentisid operaatorid, et pärast montaaži esineb tihtipeale juhte, kus plaanide loogiline järjestus kaob täielikult. Visuaalide narratiivipõhine ülesehitus on aga üks peamisi monteerimise alustalasid uudisloo üles ehitamisel. Operaatorid tahaksid näha ka uudisloo pildis algust, keskpaika ja lõppu. Eriti halbade lahenduste puhul antakse toimetajatele sellest isiklikult teada, mõnikord ka toimetuse üldlistis. Huvitavate lugude puhul lähevad mõnikord operaatorid isegi montaaži vaatama kuidas nende lugu monteeritakse (ja soovitavad paremaid kaadreid) ning erandjuhuna monteerivad ise (OP4). See aga ärritab operaatorite sõnul monteerijaid, sest viimastel on päevas vaja monteerida mitmed lugusid ning kui keegi tuleb õpetama, on monteerimine aeglasem.

„/.../ lasti vette uus laev ja see on sihuke lühinupp [lühiauudis – autor], kogu pildi aeg on 20 sekundit ja hea on, kui selle 20 sekundi viimasel plaanil näed sa seda laeva ka, enne seda nägid linna ja sadamat ja mingit tegelasi kuskil ja keegi absoluutselt ei mõtle selle peale, et laev, et esimese asjana peaks laeva panema, mitte seda pahna sinna ette. /.../ See näitab seda, et puudub tegelikult visuaalne mõtlemine.“ (OP4)

„/.../ üsna tihti on nii, et ma olen nagu mõelnud asja hoopis teistmoodi, aga toimetaja või režissöör on pannud selle hoopis teistmoodi kokku. /.../ Aga ikka ütleme nii, et üldiselt

toimetajad on seda pilti analüüsinud ja nad on selle pildi läbi käinud ja nad panevad ka pildi kokku sellest loogikast.“ (OP1)

4.10. Teleoperaatori eetika

Operaatorid kirjeldasid oma töös eetilisi piire, mis paljuski tulenevad ajakirjaniku eetikakoodeksist, sest eraldi eetikakoodeksit operaatoritel pole. Osaliselt sätestab kindlad keelud ära ka operaatorite tööleping, kus on sees näiteks isikuandmete töötlemise põhimõtted. Teleuudistes peab operaatorite meelest olema pilt tõene ning selle filmimisel soovivad nad jääda objektiivseks. Kõik operaatorid mainisid inimese õigust eraelu puutumatusel ning laste filmimist vaid lapsevanema nõusolekul. Teisalt tõdeti, et Eestis on filmimine avalikus ruumis palju vabam kui mujal maailmas. Ühtlasi toodi esile, et eetikapiirid on viimase paarikümne aastaga muutunud rangemaks karmide teemade (nagu narkouimas inimesed või laipade) filmimise suhtes. Sealhulgas mainisid mitmed operaatorid (OP2, OP5, OP6), et kui toimetaja tahab millegi või kellegi filmimist, siis on nad nõus seda tegema, sest vastutus materjali avalikustamisel langeb toimetajale.

„No ma ei tea, surnud lapsed onju, et õnneks ma ei ole pidanud ühtegi üles võtma, aga kui mul palutakse seda teha, siis ma teeksin.“ (OP6)

„Ütleme nii, et kui toimetaja on otsustanud sinna minnakse pilti võtma, siis toimetaja las helbib ise seda suppi, et las lahendab ise seda probleemi.“ (OP5)

Vaatlustel esines aga vastupidine situatsioon operaatorite intervjuukirjeldusele, kus toimetaja ja operaatori tööeetika ei kattunud (V6.2). Nimelt ärritus intervjuu käigus avalikkusele tuntud tegelane ning käskis operaatoril filmimise lõpetada. Operaator lülitas kaamera välja, kuid võttekohalt lahkudes leidis toimetaja, et filmimist pidanuks jätkama. Sisuline arutelu käis toimunu üle ka järgmisel päeval toimetuses, mille põhituumaks oli, et kui tegemist on avaliku elu tegelasega, siis kas filmimise peab lõpetama või mitte.

Toimetaja: „Sa ei või kunagi filmimist lõpetada, sa parem lükka lihtsalt lamp välja ja jätkata filmimist, siis alles pärlid tulevad.“ (V6.2)

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Antud peatükis kirjeldan esmalt tulemuste põhjal tehtud järeldusi ning seejärel diskuteerin saadud järelduste üle, üritades leida võimalikke põhjusi leitud seostele. Järelduste peatükk on esitatud uurimusküsimuste kaupa.

5.1. Järeldused

Milles seisneb operaatoritöö?

5.1.1. *Millest lähtub operaator uudise pildimaterjali üles võttes?*

Operaator peaks uudismaterjali üles võtmisel alati silmas pidama monteerimist, seda põhimõtet kinnitavad ka intervjuu- ja vaatlustulemused. Parima monteerimistulemuse saavutamiseks tuleb varuda võimalikult palju eri suuruste ja nurkadega plaane. Eriti ilmnes monteerimisega arvestamine juhul, kui operaator ise on komandeeringus olles pidanud oma materjali monteerima, tänu millele on nad enda arvates saavutanud parema pildilise nägemise ning teavad, millised plaanid peavad olema.

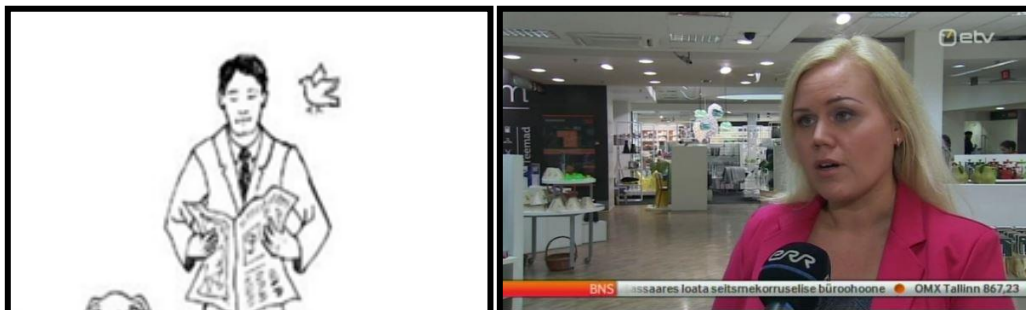
Erinevalt teoriast ning operaatorite ideaalkujutelmast, ei suuda siiski pilt üksinda „Aktuaalses kaamera“ uudislugudes loo narratiivi kanda. Osaliselt loeti selle põhjuseks peatoimetaja kirjutava ajakirjanduse tausta, mille tõttu uudisloo visuaalid on pigem teisejärgulised. Sealjuures on operaatorite arvates raske katta lugu põnevate ning sõnumit edastavate plaanidega, kui tegemist on poliitiliste või majandusteemaliste uudistega, mille võttepaigaks ja -situatsiooniks on tihtipeale pressikonverents, kus pole lugu kandvat atraktiivset visuaalselt materjali võimalik võtta. Sellistel juhtudel annavad osaliselt operaatorid juba enne võttele minemist teada, et head pilti loota pole. Uudisteemadest eelistatakse Aktuaalse Kaamera toimetuses aga just viimaseid, mis paneb operaatorid tihtilugu tegema nende meelest igavat visuaali uudisloole.

Operaatoritöö esmaste põhitõdede hulka kuulub rappumisvaba ja tehniliselt korrektne pilt. Sealjuures oli intervjuudes sage tõdemus, et ilma vastava valgustehnikata on võttepaigas õige valguse leidmine keeruline. Sarnaselt teoreetikutele nõustuvad operaatorid, et teleuudiste

formaat on see, mille tõttu nad ei tee kunstilisi kaadreid. Sealjuures on töö uudistetoimetuses kiire ning selleks lihtsalt ei jää aega. Ühtlasi ei mainitud teoorias operaatoritöö negatiivset poolt, et uudislugude filmimine ei võimalda operaatoritel kasutada kõiki oma oskusi ja teadmisi, sest uudiste formaat nõuab kiiret visuaalide üles võtmist, mille tulemusena operaator harjub olukorraga, kus eelistatud on pildi salvestamine sõltumata kvaliteedist.

Intervjueeritava kujutamisel on kolm põhireeglit, mille alusel peab intervjueeritav olema filmitud keskplaanis, poolprofiilis ning normaalperspektiivis. „Aktuaalse kaamera“ Uudisteoperaatorite kujunenud intervjuuplaan erineb aga teoreetikute kirjeldatuga. Nimelt peaks üldlevinud olema intervjuu filmimine keskplaanis, mis tähendab inimese kujutamist puusajoonest üles. Harvem on soovitatud kasutada ka suurplaani. Vaatlusi tehes analüüsisin uudislugude tarbeks filmitud „musta materjali“, kuid sealjuures tekkis intervjuuplaanide määratlemisega probleem, kuid kuna nähtud plaanid sarnanesid pigem suurplaanile, siis said need just viimase alla liigitatud. Intervjuutulemustest selgus aga tõde, et tegemist ongi vahepeale jääva plaaniga, kus intervjueeritavat näidatakse rinnajoonest üles. Antud plaani kutsutaksegi omakeskis „AK plaaniks“. Plaanide võrdlust saab näha joonistelt 2 ja 3.

Joonis 2. Keskplaan ja „AK plaan“ (V5.2).

(Allikad: Thompson, 2009: 43; Esse, 2015)

Joonis 3. Suurplaan ja ”AK plaan” (V3.1).

(Allikad: Thompson 2009: 23; Lauri 2015)

Perspektiividega mängimine võttepaigal võib anda väga erikülgset ning põnevat materjali, kuid tuginedes vaatlustulemustele võib väita, et Aktuaalse Kaamera teleuudistes pole tegelikult levinud perspektiividega mängimine, seda nii formaadi tõttu, mis ei soosi kunstiliste lahenduste leidmist kui ka ajalise piirangu tõttu, mis ei jäta operaatorile oluliselt aega uute võttenurkade katsetamiseks. Ühtlasi vaatlustel ei täheldanud kordagi vaatepunkti plaani kasutamist, millega vaataja peaks situatsiooni nägema läbi filmitud olukorras olija silmade.

Intervjueeritava kujutamisel soovivad teoreetikud kasutada normaalperspektiivi, et pilt ei tekitaks eelarvamust filmitava suhtes. Sellest põhimõttest lähtudes paigutavad uudisteoperaatorid kaamera enamasti intervjueeritava silmade kõrgusele. Küll aga pole teleuudise kirjanduses viidet loogikale, mille kohaselt intervjueeritava ja toimetaja suure pikkuserinevuse korral operaatorid „Aktuaalses kaameras“ sätivad kaamera kõrguse suhtes nende kahe vahele. Teoorias loetakse just intervjueeritava silmasid kõige suuremaks kontakti tekitajateks. Põhitõdede hulka kuulub sealjuures intervjueeritava kujutamine poolproffilis, et televaatajalt tekiks vestluspartneri tunne. Sellest pidasid kinni ka operaatorid, kes sealhulgas tõdesid, et mõnel korral on see keeruline, sest nii toimetaja kui ka intervjueeritav võivad enesele teadvustamata kaadrist välja liikuda. Selle tarbeks peab kaamera esialgu õigesti paika sättima nii intervjueeritava kui ka toimetaja suhtes, kuid oluline on mõlemat jälgida ka intervjuu ajal.

Uudiste visuaali esteetilise ilu saavutamisel on alusreegliks lähtuda kompositsiooniprintsiipidest. Erineva nüansina tõdeti asjaolu, et uudisloo võttepaigas ei saa nad enamasti ajasurve tõttu asju kaadris sättida, vaid peavad olemasolevast ümbrusest võimaliku parima kompositsiooni ise kaadrisse leidma, ehk õige võttenurga leidmine on väga tähtis. Kompositsiooni sättimisel mainisid operaatorid valdavalt ka kolmandikureeglit, mille alusel nad kaadrisse filmitavat paigutavad. Intervjuuplaanides on tähtis, et intervjueeritava silmad paigutaksid ülemisele kolmandikule. Ühtlasi peetakse oluliseks näidata erinevate osapoolte dialoogis olemist intervjueeritavate paigutamisega kaadrite vastaskülgedele. Selle loogika kasutamist nägin ka uudislugude võtetel käies.

5.1.2. Mida peab operaator uudise tervikus visuaalide ülesandeks?

Uudisloo tervikus peaks visuaal olema see, mis kannab ka iseseisvalt tuumsõnumit ning naelutab televaataja seda jälgima. Sarnane on ka operaatorite nägemus visuaalidest teleuudistes. Nad leiavad, et pilt peaks olema põnev, näitama tegevust ning pakkuma televaatajale midagi sellist, mida ta varem näinud pole. Reaalsuses on aga telepilt teistsugune, seda esiteks uudisloo teemade tõttu, mis keskenduvad sisuliselt küll olulistele uudistele, kuid visuaalselt igavatele asjadele. Uudisloo teema on oluline aspekt ka operaatori häälestamisel tööks ette, sest näiteks kui viimane teab, et tegemist on pressikonverentsil põhineva uudislooga, siis tema motivatsioon seda filmida on madal, sest atraktiivset pilti pole nende sõnul sellisel juhul võimalik üles võtta.

Põneva ja atraktiivse pildi saavutamiseks soovivad teoreetikud kaameras vahetada kas motiivi või plaani kaamera liigutamise tulemusena. Sujuvate sõitude ning tõmmete saavutamine on aga reaalses uudisteoperaatori töös raske ning soovitud tulemuse filmimiseks tehti uudisvõtetel tihtipeale duubleid. Praktilise näpunäitena töid operaatorid välja seisukoha, et duubleid ei tohi sisse jätta, sest muidu satub vale kaader eetrisse. Teoorias kirjeldatud põnevuse tõstmist sisse suumimisega ja uue filmimisnurga leidmisega kinnitasid ka operaatorid, seda näiteks situatsioonis, kus tegemist on populaarseks muutunud võttepaigaga. Teisalt olid nad aga seisukohal, et uue nurga leidmine filmimiseks ei pruugi alati õnnestuda, olla aktsepteeritud toimetuses ning lisaks ei jää nende otsimiseks tihtipeale aega. Samas, kui võimalik, siis pakub uute võttenurkade leidmine neile omamoodi lisamotivatsiooni töö tegemiseks.

5.1.3. Milliseid võtteid operaatorid (hoolimata oskustest ja teadmistest) uudise formaadiga töötades ei kasuta?

Kuulavate plaanide filmimist, mille alusel peaks pärast intervjuud laskma toimetajal mõned küsimused uuesti küsida, et intervjuu salvestuses jätta mulje kahe kaameraga filmimisest, praktikas ei esinenud. OP1 mainis suhtlusplaanide filmimist, kus intervjuueeritavat filmitakse üle toimetaja õla. Ühtlasi leidsid kaks operaatorit (OP5 ja OP6), et uudises kehtib tõelisuse

printsip, mille tõttu lavastamine ei sobi uudistesse. Teisalt sõnasid ülejäänud neist, et lavastamine on võimalus filmida atraktiivsemat pilti ja tekitada illusioon nagu oleks võte üles filmitud mitme kaameraga. Ühtlasi ilmnis tulemuste peatükis, et lavastamine on vajalik uudislugude puhul, kus katteplaan on keeruline leida. Teoorias tuvastatud kuulavate plaanide ning *standide* kõrval kasutavad operaatorid veel ka lavastuste tegemiseks intervjuueeritavaid, näiteks palutakse imiteerida töö tegemist või mõnda muud elulist tegevust. Sellistel puhkudel on oluline intervjuueeritava vastutulelikkus. Samas pidasid teleoperaatorid oluliseks, et lavastamist võib kasutada vaid sisuliselt vähetähtsate kaadrite imiteerimiseks, sest tähtsaid ja uudisloo fookust mõjutavaid lavastusi peavad nad ebaeetiliseks.

Uudisloo visuaale saab põnevamaks muuta nii kaadri perspektiivide vaheldumise kui ka näiteks suurplaanidega intervjuueeritava näost, sest viimane annab võimaluse jälgida intervjuueeritava emotsiooni eriti pingsalt. Seda kinnitasid ka operaatorid, kuid tunnistasid, et uudistesate formaat seda kasutada ei luba, osaliselt ka seepärast, et tehnoloogia arengu tõttu on muutunud televisioonis tavapärased plaanid, mis tähendab, et kui nüüd kuvada suurplaanis inimese nägu, siis televaataja kodus oleva suurel televiisoril venib see ehmatavalt suureks.

Teoreetikute kirjeldusest lähtuvalt peab toimetuse arvestama traditsioonidega, mis programmiga kaasas käivad ning mis on seeläbi muutunud harjumuspäraseks televaatajatele. Konventsionaalse uudisteprogrammina täidab "Aktuaalne kaamera" omale võetud rolli, kuid intervjuudes selgus, et operaatorite meelest ei suuda "Aktuaalne kaamera" pakkuda televaatajale piisavalt atraktiivset pilti ning lisaks ei ole tegemist enam uudistesatega, vaid pigem päeva kokkuvõtva programmiga. Seeläbi jõuti tõdemusele, et Aktuaalse Kaamera formaat on ajale jalgu jäänud.

Milline on operaatori ja reporteri suhe?

5.1.4. Kes määrab/määravad uudise visuaali ja sisu? Kuidas pannakse paika uudise visuaalid ja sisu?

Televisiooni töö puhul on oluline meeskonnatöö ning läbisaamine meeskonnaliikmete vahel. Intervjuu- ja vaatlustulemused kinnitavad, et iga uudisloo tegemisel on kolm põhilist inimest,

kelle ühise töö tulemusena lugu valmib. Operaator, toimetaja ning monteeriija määravad uudisloo kujunemisel kõige enam. Küll aga erinevalt teooriast pakub reaalne töö uudistoimetuses palju enam uudisloo mõjutamise võimalust just operaatorile. Näiteks ei ole kasutusel praktika, kus toimetaja määraks väljajoonistatud kaadritega, milliseks visuaalid uudisloos kujunevad. Ühtlasi peaks operaator ja toimetaja uudise ette planeerima kuni intervjuuküsimusteni välja, jõudmaks ühise ettekujutuseni kaadritest plaanide tasandil, kuid nii detailset uudisloo läbiarutamist ja kavandamist vaatlus- ega intervjuutulemustes ei esinenud.

Tegelikkuses ei vastuta toimetaja tehniliste tingimuste täitmise eest võttepaigal. Toimetaja annab vaid teada kus on võttekoht ning mis on uudisloo mõte. Konkreetseid kaadrisoove annavad toimetajaid pigem erandjuhtudel, kui on vaja kindlasti midagi või kedagi visuaalis kajastada. Ülejäänud aspektid võttekohal, nagu intervjuu toimumispaik, võttenurk, plaanide valik, heli, valgustus ja stsenograafia, jäävad operaatori vastutusalasse. Lisaks kujundavad operaatorid materjalivaliku ka kaadreid filtreerides enne nende toimetajani jõudmist, kus annavad mõnikord ka soovitusi kasutada konkreetseid kaadreid uudisloos, kui need on eriti hästi õnnestunud (mida valdavalt ka kuulda võetakse). Lõplikult valminud uudisloos näevad operaatorid end pigem vahendajana, kes võtab üles uudisloo algmaterjali, kuid kuidas kaadrid enda vahel toimima pannakse ja millises kontekstis, seda nemad määrata ei saa. Seeläbi tajuvad nad, et nemad on toimetaja töövahend, kes vastutab vaid selle eest, et viimase soovitud materjal oleks lindil, kuid eetrisse lastud uudisloo eest vastutavad toimetaja ja toimetus.

Montaaž toimub üldjuhtudel ainult toimetaja ja monteeriija ühistöö tulemusena, mille tõttu esineb situatsioone, kus operaatori esialgne kujutletud visuaalne tervik ei jõua lõplikku uudisesse. Erandjuhtudena kirjeldasid operaatorid lähetusel olemist, kus nad saavad olla ka monteeriija rollis ning selle tulemusena valmisid nende meelest visuaalselt ja sisuliselt palju terviklikumad lood, sest pildimaterjal valmib konkreetse tekstirea alusel pidevas koostöös toimetajaga. Takistav asjaolu uudisloos visuaali ja sisu terviklikkuse saavutamisel on sealjuures teleuudiste põhinemine valdavalt tekstil. Ühtlasi kirjeldati intervjuudes tavapärase toimetaja tööpraktikana seda, et enne võttele minemist pole toimetajal visiooni, millega lugu katta. Vastupidiselt reaalsusele väidab siinkohal teleajakirjanduse teooria, et head toimetajad

oskavad uudisloo visuaalselt läbi mõelda elementide kaupa, et seeläbi saavutada ühtsus uudisloo tekstis ja pildis.

5.1.5. Kuivõrd ühtivad loo tegemisprotsessis operaatori ja reporteri tööpõhimõtted?

Teletoiinetuses on uudisloo valminisse kaasatud mitmed inimesed ning selle tõttu soovitatakse meeskonnas hoida tugevat koostööd. Tulemustes selgus, et operaatori ja toimetaja töötavad võttel ühise eesmärgi nimel ning nende arusaam uudiste tegemisest enamjaolt kattus. Erimeelsusi esineb olukordades, kus üks või teine ületab oma vastutusala piiri. Nii vaatlustulemuste kui ka intervjuude käigus ilmnis asjaolu, et kõige enam tekib erimeelsusi praktikantidega.

Visuaalide üle tekib erimeelsusi ka nii-öelda igapäevaste toimetajatega. Kuigi toimetajaid peaksid tundma ka filmimise algtõdesid, siis praktikas esineb ikkagi juhte, kus toimetaja pakutud lahendus millegi filmimiseks või intervjuu võttekoht ei ole tehniliselt teostatav või ei saavutaks loodetud kujutletud tulemust. Teostamatute võtete pakkumine toimetaja poolt võib olla visuaalse läbimõtlematuse tulemus. Sellistes situatsioonides püüavad operaatorid ära seletada (tehnilised) põhjused, miks antud olukorras taolised mõtted pole tehtavad.

Erinevalt toimetajatest, kellele kehtib väga spetsiifiline eetikakoodeks, puudub teleoperaatoritel eraldi eetikakoodeks ehk nii toimetaja kui ka operaator peaksid oma töös lähtuma ajakirjanduse eetikakoodeksist. Eetika tajumine on aga inimestel erinev ning nii tekivad võtetel aeg-ajalt operaatori ja toimetaja vahel erimeelsused.

5.2. Diskussioon

„Aktuaalse kaamera“ operaatorid on tööpraktika käigus loonud uue plaanistandardi, mida nimetatakse „AK plaaniks“. Tegemist on tehnoloogia muutustest tingitud edasiminekuks, sest tänapäeva suurtel ekraanidel kodudes mõjuks keskplaan liiga kaugena ning plaanis võib ilmnedagi liiga palju segavaid detaile, mille tõttu tähelepanu ei koonduks enam

intervjueeritavale. Kummastav on asjaolu, et kuigi siinkohal on operaatorid teinud visuaalses mõttes suuri muudatusi ja olnud seeläbi ka ise nii-öelda uue formaadi loojad, siis miks ei ole nad teisi ebaefektiivseid tööpraktikaid üritanud muuta? Täiendavate uuringutega saaks siinkohal ehk selgust tuua. Näiteks uudiste üles ehitamisel lähtutakse valdavalt tekstist ning visuaalid jäetakse teisejärguliseks. Samas jääb mulje, et toimetuses ei näegi siinkohal viga. Oletatava põhjusena võib olla asjaolu, mida tajusin ka intervjuudes – operaatorite arvamust ei võeta piisavalt tõsiselt kuulda suuremate asjade puhul kui kaadrite soovitamine uudisloosse. Üks operaator mainis konkreetselt, et nende tööd toimetuses ei väärtustata piisavalt. Sealjuures puudub praegusel hetkel „Aktuaalse kaamera“ toimetuses visuaalne juht, kes peaks operaatorite ja visuaali rolli samavõrd oluliseks kui uudistesate tekstilist sisu. Praeguses toimetuses peetakse pigem nii-öelda teksti- ja sisukoosolekuid, mitte pildikoosolekuid. Ühtlasi, kui praegu operaatorid osalevad koosolekutel, siis pigem kuulavas rollis, et teada saada päeva uudislugude üldsisu. Tõsi, visuaalide eest vastutavat rolli toimetuses täidab osaliselt vanemoperaator, kuid samas on ta täiskohaga uudisteoperaator, kes lisaks võtetel käimisele vastutab kõigi operaatorite tehnika järjepideva hoolduse korraldamise ja muu taolise eest. Seetõttu ei pruugi tal jääda piisavalt aega ega mahti, et võidelda operaatorite arvamuse eest.

Uudistoimetuse juhi trükiajakirjanduse tausta põhjal võib spekulatsioonidega, et talle alluvad toimetajad võib-olla serveerivad selle tõttu ka teemasid, eelkõige sisulisest kui pildilisest huvist lähtuvalt. Osaliselt kinnitab seda operaatorite tõdemus, et teleuudises ei jää atraktiivse visuaali puudumisel peaaegu kunagi uudis tegemata. Tegelikult aga loodavad operaatorid näha toimetajate poolt suuremat visuaalset läbimõtlemist. Mistõttu tekib küsimus, kui materjali hiljem kokku pannakse, siis kas toimetaja püüab seal mõista operaatori visuaalide loogikat või lähtub ta ainult enda tekstist? Võimalik ongi edaspidi uurida, kuidas suhtuvad toimetajad uudisloo visuaalidesse. Ilmnes ka tõsiasi, et toimetuses on varasemalt toimunud kursuseid, kus on visuaalide põhjal loo üles ehitamist õpetatud, kuid pärast mõnekordset proovimist on sellest praktikast loobunud ning jälle tekstist ülesehitamise juure tagasi pöördunud. Ilmselt on tegemist lihtsama väljapääsuga, sest visuaalsete lahenduste nägemine võib palju ajamahukam ning väljakutsuvam olla. Eriti kui hommikusel koosolekul on toimetajale teha antud näiteks mõni seadusemuudatusega seotud uudis.

Teisalt olid operaatorid seisukohal, et visuaalselt igavate uudislugude puhul uue nurga leidmine filmimiseks ei pruugi alati õnnestuda või isegi olla aktsepteeritud toimetuses. Tõdeti, et mõnikord võetakse huvitavaid plaane isegi siis üles, kui teatakse, et need ei leia kunagi eetris kajastamist. Ehk siinkohal võib visuaalide atraktiivsust teleuudistes lisaks formaadile piirata ka üldine arusaam uudisloo pildilisest poolest toimetuses. Operaatoritel endil on aga kindel visioon uudislugude filmimisest ning täiuslikkuse saavutamisest. Hoopis motiveeritumalt teevad nad näiteks oma isiklike filmiprojekte, sest nad tunnevad, et uudiste formaat on nende jaoks end ammendanud. Oma tegelikke operaatorioskusi kasutavad nad täiel määral ära komandeeringus olles, kus nad saavad palju suurema vastutuse uudisloo lõplikus väljanägemises. Ühtlasi on siis ühes päevas vaja teha üks lugu (erinevalt uudistetoimetuse päevast, kus operaatorid käisid keskeltläbi viie uudisloo võttel), mis võib mõneti aidata operaatoritel paremini keskenduda tehtava loo teemale, visuaalidele ja seeläbi ka motiveeritumalt töötada. Sealjuures ei heidutanud neid komandeeringus tavapärasest suurem töökoormus, mis lisavastutusega kaasnes, vaid pigem mõjus taoline töökorraldus innustavalt, sest lõpptulemus ehk uudislugu pakkus neile rahuldust. Seaset uudisloo valmimist kirjeldasid operaatorid kui midagi ideaalilähedast, sest just siis valmivad tekst ja pilt üheskoos ning moodustavad tugeva narratiivi, mida on hea vaadata. Seepärast leian, et suurema vastutuse andmine operaatoritele võiks mõjuda töömotivatsiooni tõstvalt.

Empiirilise materjali tulemustest jäi mulje, et praegune uudistemeeskonna toimimise viis ei anna lisaväärtust uudisloo lõpptulemusse, sest kuigi võtetele minnakse ühise eesmärgiga, tegutsetakse seal enamasti eraldiseisvalt ning oma rolli iseseisvalt täites. Näiteks oli tavapärane, et pärast intervjuude üles võtmist jäi operaator üksinda katteplaan filmima. Sealjuures rollist väljaastumine ja teise poole suunamine/õpetamine jättis mulje justkui astutakse üksteise varvastele. Tõsiseltvõetavat sünkroonsust, kus nii visuaali kui teksti looja püüavad kujundada tervikuna tuumakat lugu, tekib operaatori ja toimetaja vahel harva.

Teleuudiseoperaatoreid uurides kerkis esile probleem tehnikaga. Nuriseti nii statiivi kui ka valguse üle. Uute statiivide saamiseks oli lausa üks operaator ära vahetanud toimetuse ühisarvuti taustapildi, kuhu pani asemele vajaliku statiivi pildi. Ühtlasi hetkel kasutusel olev kaamerlamp valgustab intervjuueeritavat vale nurga alt ning tekitab viimase näole tahtmatu varju. Valgustamine oli probleem ka üldisemas operaatoritöö võtmes, kus toodi esile, et lisaks sobiliku tehnika puudumisele, muudab võtte valgustamise raskeks ajanappus. Siinkohal on

erakordne, et operaator saab võttel nii palju vastutust, lisaks pildile on ka heli ja valguse sättimine. Näiteks stuudios vastutab heli ja valguse eest mitu tehnikut. Ühtlasi visuaalidega tegeleb mitu operaatorit ja ka režissöör. Ilmselt ei panustata siiski võttemeeskonda inimeste juurde palkamisega lisaks majanduslikele põhjustele ka seetõttu, kuna auditoorium on uudiste visuaalide suhtes leplikum, sest tajutakse, et tegemist on suure ajasurve all oleva tööga ning esmatähtis on informatsiooni jõudmine vaatajale täpselt kellaajaks, mitte uudisteamaga viivitamine visuaalide täiustamiseks.

Operaatorite nägemuse põhjal peaks uudisloos visuaal tervikus olema see, mis kannab tuumsõnumit iseseisvalt ning naelutab televaataja seda jälgima. Teleuudistes atraktiivsete visuaalide saavutamine on keeruline mitmel põhjusel, kuid peamiseks põhjuseks on suur ajasurve. Lood valmivad enamasti ühe päeva jooksul ning järgmine päev algab kõik otsast. Taaskord oleks üks võimalik lahendus palgata uudistetoimetusse rohkem operaatoreid, et iga operaator saaks tegeleda algusest lõpuni ühe uudislooga, mis tähendaks tema juuresolekut ka monteerimisel. See võiks ära hoida visuaalse narratiivi esialgse idee katkemise. Sealjuures ei suuda operaatorite arvates hetkel visuaalid anda uudistele lisaväärtust. Millega jõuan kurioosumini, sest kui üks oluline osapool visuaali eest vastutajate seas on seisukohal, et asju ei tehta õigesti ning täies potentsiaalis, siis selline olukord kestab? Vanemoperaatori ettepanek oleks muuta näiteks praegune päeva kokku võtva uudistesaaate formaat ümber ja püüda pakkuda lisaväärtust nii stuudiokülalistega kui visuaalidega, mida saaks sellisel juhul kauem üles filmida ja ühtlasi rohkem viimistleda. Lisaks ei ole see operaatorite sõnul vaid nende sisemine teadmine, vaid tegemist on üldteadmisega toimetuses, sest nad on oma ettepanekuid häälekalt esitanud. Siinkohal vajaks tulevikus sügavamalt uurimist toimetuse arvamuse ja suhtumise uudisloos visuaalidesse ning nende väärtustamine.

Teooriast lähtuvalt peaks toimetaja olema lavastaja rollis. Sellepärast ka värskest ajakirjandusest õppimast tulnud toimetajad püüavad palju enam mõjutada uudispilti. Samas tajuvad just operaatorid ennast ise lavastajana uudisloos võttel ning näevad seda nende vastutusalasse tungimisena. Võibolla nad ei taha loovutada nii-öelda seda viimast kättejäänud rolli, sest kui nad annaks ka pildi visuaalse kujundamise toimetajale, siis kas sellest järgmine samm on see, et ka kaamera läheb toimetaja kätte? Näiteks mujal maailmas on tõusvas trendis vabakutseliste videoajakirjanike amet ja ühtlasi on ka „Aktuaalse kaamera“ enda toimetuses

väiksemates linnades suur hulk korrespondente, kes teevad ära nii reporteri kui operaatori töö üksinda. Teise võimalusena näen, et ehk võib olla viga toimetajate hariduses – nad ei pruugi saada piisavat koolitust kaamera olemusest ja võimalustest ning tegelikult tajumata, kuidas pilti võrdväärse elemendina oma uudisloosse inkorporeerida või millised visuaalivõtted on head ja millised halvad. Järelikult liikataksegi toimetajate soovitusel võtteplatsil operaatorite poolt tagasi vaid selle tõttu, et need ongi läbimõtlematud.

Operaator määrab ja mõjutab visuaali võtteplatsil, kuid võttelt tagasi toimetusse saabudes tema panus uudise kujunemises lõpeb. Sealjuures ei taju operaatorid ka vastutust, sest sõltumata nende püüdlustest asja parandada toimivad asjad ikkagi tavaks saanud meetoditel. Samuti mõjutab vastutuse määr operaatorite eetilisi tõekspidamisi uudisloo valmimises, nimelt ei taju nad uudisloo valmimisel suurt vastutust ning omistavad selle pigem toimetajale.

Teisalt tunnetavad operaatorid, et pilti tehes peaksid nad olema objektiivsed ning keeruliste situatsioonide määratlemisel lähtuma oma sisemisest tõe kompassist, kuid samas on nad nõus need väärtused hülgama, sest nende nimi ei lähe uudisloo alla ning lõpuks nemad ei vastuta eetris olnud materjali eest. Kuigi enamik operaatoreid nägid ennast toimetajatega võtteplatsil siiski võrdsel positsioonil ning vastutamas pildilise algmaterjali eest just kujundlikus plaanis, siis ei nähtud nad ennast enam lõppkontekstis toimetajaga samal tasemel. Sealjuures möönsid operaatorid, et oma nad loobuvad oma tõekspidamistest, kuna see on nende töö – võtta materjal üles, olgu see sisult milline tahes. See aga tundub kummastav, et situatsioonis, kus peaks tegemist olema meeskonnatööga, vastandab üks pool end täielikult. Ilmselt on tegemist ikkagi mõlemapoolse käitumise tulemusena, kus toimetus ühte aegu ei anna vastutust ning teisalt operaatorid ei tunne ega võta seejärel enam vastutust vaid taandavad ennast otsustaja rollist. Eraldi põhjalikumat uurimist vajaks operaatorite vastutuse tunnetamine ning positsioon toimetuses. Võibolla tajusid operaatorid eetris olevas valmis uudises suuremat vastutust, kui ka nende nimi oleks uudisloo all.

Kuigi ajakirjanduseetika sätestab nii toimetajale kui ka operaatorile samad reeglid, tunnetavad osapooled seda erinevalt. Huvitav on asjaolu, et mitmed operaatorid tajusid aastatega eetiliste piiride nihkumist. Võibolla siinkohal mõtleavad operaatorid filmimisel inimesekeskselt, kuid toimetus näeb siiski üldist pilti ja konkurentsituatsiooni teiste meediaväljaannetega, kus

otsustavaks on just see, kui lähedale sa millelegi pääsesid ning kuivõrd palju suudad ka eksklusiivset või koguni võigast pilti näidata. Samuti võib põhjus peituda selles, et operaatorid ei taju uudisväärtust kui sellist samasuguse reeglina nagu toimetuse. Mis tingib ka kahe ameti – toimetaja ja operaatori – erineva suhtumise ning tööpõhimõtted. Samas just eetikateemadest rääkides vastandasid „Aktuaalse kaamera“ operaatorid end kommertskanalite uudistesaadete operaatoritega ning nägid ennast palju konservatiivse ja inimlikumana. Järelikult vajaks lähemat uurimist teleuudiste visuaali eetika nii toimetuse, operaatorite kui ka kanalikeskselt.

6. EDASISED UURIMISVÕIMALUSED

Teleoperaatorite tööd uudistetoimetuses pole Eestis varasemalt uuritud ning seetõttu avas uuritud materjal mitmeid võimalikke edasisi uurimissuundasid. Eelpool kirjeldatud uurimistulemuste, järelduste ning diskussiooni põhjal toongi esile võimalikud ettepanekud, millega antud teema uurijad saaksid tulevikus edasi minna.

„Aktuaalse kaamera“ teleoperaatoreid intervjuerides kerkis esile mitmeid põnevaid argumente ja seisukohti visuaalidest uudistesaaetes. Antud uurimistöö jätkuna võiks teleuudiste visuaalide uurimisel vahetada lähenemisnurka ehk usutleda järgmisena just toimetajaid visuaalide seisukohalt ning selgitada välja, mida peavad nemad uudispildis oluliseks ja mida mitte. Sealjuures saab lasta toimetajatel selgitada uudise valmimise protsessi, saamaks vastuse operaatorite tõstatatud probleemile – kas uudislood põhinevadki valdavalt tekstile või on see ainult operaatorite arvamus? Samas küsida toimetajatelt juurde, kuivõrd teadlikud on nad operaatorite arvamusel ning millisena näevad nemad koostööd operaatoritega.

Intervjuutulemustes ilmnis tõsiasi, et uudislöö visuaalide narratiiv katkeb montaažis. Siinkohal oleks huvitav teada saada, milline on monteerijate töö „Aktuaalses kaameras“ ning mil määral tähtsustavad nemad lõpliku uudislöö visuaalset terviklikkust. Ühtlasi kas nad püüavad tööd tehes aru saada operaatori üles filmitud materjali loogikast või lähtuvad nad ainult toimetaja soovidest. Sealjuures saaks monteerijaid uurides leida vastused operaatorite esitatud probleemidele ning võimalusel võiks uurida ka monteerijate arvamust operaatorite toodetud pildimaterjalist. Ühtlasi saaks uurida toimetajatele antud „musta materjali“ visuaalse kontentanalüüsi meetodil ning uurida, millest lähtuvalt teevad nii toimetajad kui ka monteerijad oma eelistused operaatori filmitud materjali hulgast.

Kuna operaatorid nägid palju vastutusrikkama ning väljakutsuvamana oma tööd komandeeringus, tekkis edaspidise uuringuvõimalusena idee uurida milline on „Aktuaalse kaamera“ korrespondentide töö ja kuivõrd pakub neile langev suurem vastutus ka vabadust end visuaalselt väljendada. Ühtlasi välja selgitada, millised on nende eelteadmised filmimisest ja kaamerast enne tööleasumist ning kuivõrd pakub ajakirjandusharidus sellele tuge ja kuidas toimub toimetusesisene väljaõpe?

Käesolev töö pakub võimaluse ka põhjalikuma temaatilise uurimuse tegemiseks, mis eeldaks esialgse küsimustiku laiendamist just vastutuse ja eetika osas. Vastutust uurides tasuks laiendada valimit, kaasates sellesse ka muud uudistetoimetuse liikmed, et selgitada välja milline on teletojmetuses vastutuse ja kohustuste jagunemine ning kes mille üle otsustab. Eetika seisukohalt võiks uurida milline on uudisloo visuaalide eetika, kuidas on need ajas muutunud ning kuidas tajuvad seda operaatorid. Sealjuures küsida toimetajatelt, millisena nad eetikat tajuvad ja kas nad tunnetavad seda ka visuaalide juures.

Võimaliku edasise suunana näen ka valimi suurendamist „Aktuaalse kaamera“ toimetuses, teisalt võiks valimiks võtta hoopis kommertskanali uudistetoimetuse. Huvitav oleks siinkohal tulemustes võrrelda, kas näiteks eetilised tõekspidamised on tõepoolest niivõrd vastandlikud, kui võrd seda kirjeldasid „Aktuaalse kaamera“ operaatorid. Nimelt nägid viimased end palju konservatiivsemana võrreldes teiste kanalite esindajatega.

Operaatoreid intervjuerides tõusis esile tõsiasi, et uudisloo visuaalid ei peagi perfektsed olema, sest nende meelest televaataja ei eelda seda uudiste formaadilt. Mis viib mind küsimuseni – kas televaataja üldse väärtustab uudisloos pilti? Mida peab ta pildis oluliseks ning kas ka tema märkab antud töös kirjeldatud visuaali põhimõtetest kinni pidamist või nende rikkumist? Üks võimalus oleks teha auditooriumiuuring, mis aitaks teada saada, mil määral muudab uudisloo visuaal ja vorm televaataja arusaama uudistest.

Kuna tegemist oli esmakordse omataolise uuringuga teleoperaatoritest, siis leian, et tegemist on väärtusliku praktilisi töövõtteid kirjeldava ja analüüsiva tööga, mis võis pakkuda ainek mitmetele edasistele uurimustöödele, mille tulemusel võiks tulevikus ka paraneda praegune telemeeskonna töö ja seeläbi ka uudislugude visuaalid.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö peamine eesmärk oli välja selgitada millised on operaatorite töövõtted ning milline on sealjuures suhtlus toimetajaga. Teisalt soovisin uurida kuivõrd mõjutab operaator uudisloo kujunemist ja kas ning mil määral kattub teleajakirjanduse teooria praktilise uudisteoperaatoritööga. Ühtlasi pakkusin käesoleva tööga võrdlusmaterjali seniste teletoimetust ja uudispilti mitmekülgsest uurinud tööde kõrvale, kus varasemalt pole uudisteoperaatoritele tähelepanu pööratud.

Vastamaks bakalaureusetöös püstitatud eesmärgile ning uurimusküsimustele viisin kuue „Aktuaalse kaamera“ operaatoriga läbi vaatlused ning intervjuud vahemikus veebruar–aprill 2015. Vaatlustel jälgisin iga uudisteoperaatori tööd ja suhtlust toimetajaga vähemalt kahe uudisloo võttel. Vaatlustele järgnesid semistruktureeritud intervjuud, mille küsimustik oli koostatud uurimisküsimustest lähtuvalt. Kombineeritud meetod andis võimaluse uurimustöös kõrvutada omavahel operaatorite minapilti, tegelikkust ning teooriat.

Tulemustest selgus, et uudisteoperaatorite peamised ülesanded on võtta üles uudislooks vajalik visuaalne materjal rappumisvabalt koos korrektsete tehniliste sätete ja heliga. Ühtlasi väärtustavad „Aktuaalse kaamera“ uudisteoperaatorid esteetilist pilti, mille saavutamiseks lähtuvad nad kompositsioonireeglitest. Intervjueeritavat filmitakse erilise „AK plaani“ alusel. Intervjuu toimumispaiga valib operaator lähtudes nii visuaalset kui ka helist ja valgusest. Operaatorid tõdevad, et tehniliselt korrektset pilti polegi alati võimalik saavutada ning seepärast ei maksa ka muretseda, sest operaatorite hinnangul televaataja mõistab, et tegemist on kiiresti üles võetud materjaliga, milles on esteetilise pildi saavutamine keeruline.

Visuaalset atraktiivset pilti on teleuudistes operaatorite hinnangul veelgi keerulisem üles filmida, sest toimetuse on juba uudise ettevalmistamise faasis fokusseeritud pigem uudisloo tekstile kui visuaalile. Seepärast tehaksegi tihti peale teleuudiseid mitte-käega katsutavatel teemadel nagu näiteks poliitilised ja majandusteemalised uudised, sellistes situatsioonides pole aga autentseid visuaale, mida televaatajale põnevalt üles filmida. Osaliselt piirab operaatorite töövõtteid saavutamaks põnevat pilti ka „Aktuaalse kaamera“ formaat, mis eeldabki naturaalselt pilti. Sealjuures ei taju operaatorid ka televaatajatelt survet, sest viimased

ei eeldagi uudistes põnevate visuaalsete lahenduste nägemist, vaid tahavad lihtsalt kuulda päevauudiseid.

Teisalt ilmes uurimistulemustes, et operaatorite arvates kaetakse tihti uudislugu suvalisse järjekorda asetatud plaanidega, mis ei moodusta visuaalset tervikut ja ei anna sealjuures tekstile lisaväärtust. Seepärast kõrvutasid operaatorid praegust uudisteprogrammi raadiosaatega, kus pilti vaatamata saab heliga kogu vajaliku info kätte. Samas kurioosselt leiavad operaatorid, et ideaalis peaks teleuudistes just vastupidi olema – pilt peaks suutma kogu loo tuuma edasi anda ka helita.

Kuigi „Aktuaalse kaamera“ uudisteoperaatorid on endi sõnul püüdnud olukorda muuta ja panna toimetust mõistma visuaalide olulisust, on senised pingutused olnud tulutud. Seda mitmel põhjusel, peamiselt kuna pildiline lähenemine uudisloo ülesehitamisel nõuab palju rohkem ressursi, aega kui ka läbimõtlemit. Praeguses situatsioonis lähevad operaator ja toimetaja uudisvõttele küll koos, kuid võtteplatsil tegutsetakse pigem eraldiseisvalt. Samuti ei tunneta operaatorid uudisloo lõplikus kujunemises vastutust, sest uudise alla läheb kirja toimetaja, mitte tema nimi.

Seeläbi tajuvadki uudisteoperaatorid end pigem alaväärtustatud vahendajana, kelle ainsaks ülesandeks on uudislugu üles võtta. Määravaks ei ole siinkohal visuaalide atraktiivsus, vaid lihtsalt vajalike katteplaanide olemasolu. Ühtlasi ilmes intervjuudes operaatoritega, et kuna nemad ei vastuta uudisloo eest, siis on nad ka nõus enda eetilisi tõekspidamisi hülutama, sest kui toimetus peab vajalikuks mingi uudise ja selle pildi olemasolu, siis puudub operaatoril otsustusõigus ja ka vastutus eetrisse lastavates uudistes.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et teletoimetuse töös on uudisteoperaatorite meelest visuaali seisukohalt mitmeid paranduspunkte. Neist suurim on „Aktuaalse kaamera“ formaat, mis hetkel on end uudisteoperaatorite jaoks ammendanud ning vajaks radikaalset muudatust, sest praegusel kujul ei täida ta uudistesaaate rolli, vaid on pigem päeva kokkuvõttev saade, mille pilt ei paku sisule olulist lisandväärtust. Võimaliku lahendusena nähakse detailsemat ning rahulikumat lähenemist uudislugudele, kus kajastataks sündmusi põhjalikumalt kui trükimeedias ning kutsutaks stuudiosse veelgi enam saatekülalisi. Seeläbi oleks ka enam aega pühendada uudisloo visuaalide mõtestatud kujutamisele.

Töö autorina teadvustan, et niivõrd väikse kvalitatiivuuringuga pole võimalik laiemaid üldistusi Eesti teleajakirjanduses teha, kuid siiski leian, et antud töö võib olla hüppelauaks teleuudiste operaatorite edaspidiseks uurimiseks. Mille lähemalt tundmaõppimisel saaks tulevikus välja selgitada võimalikud edasiarenduse punktid, millega uudisteoperaatori tööd ning seeläbi ka uudiste visuaale paremaks muuta.

SUMMARY

The aim of this Bachelor's Thesis was to explore the work of cameramen on the example of Estonian news program "Aktuaalne kaamera" to find out what kind of relationship exists between the cameraman and a reporter. The second aim was to explore how the cameraman influences the process of news making and how it all overlaps with the theory of television journalism. At the same time I offered valuable research material that can be put into comparison with previous studies which have focused only on the work of news editorial staff and visuals, but never on news cameramen themselves.

In order to explore those set goals and answer the research questions I conducted observations and semistructured interviews with six cameramen from news program "Aktuaalne kaamera" from February to April 2015. While observing, I examined the work of a cameraman and his interaction with the reporter during field work. After the observations I carried out semistructured interviews, which questionnaire was based on given research questions. By combining these two methods I was able to compare the theory with cameramen's self-image, reality and theoretical framework.

News cameraman's main task is to shoot and record necessary visuals with right technical settings and lighting, also the picture has to be rock-steady. Cameramen of news program "Aktuaalne kaamera" value aesthetic visuals and in order to capture the scene that way, they rely on composition basics. The interviewee is recorded in a special "AK frame", which is not recognized in television journalism theory.

While choosing the interview spot on the field, a cameraman has to take into account the visuals as well as the audio and lighting. However, cameramen admitted that it is not always possible to achieve a technically clean picture. They also do not see the point of worrying about it because the viewers are used to it and they understand that television news is made in a hurry and therefore not with much attention to detail.

It is even more challenging to achieve a visually attractive picture in television news, because the news team is rather focused on the textual concept of news stories than on the visuals.

That is why it is common to make news on intangible subjects like politics or economy. In those situations there are no authentic visuals to shoot in an interesting manner for the audience. Partially, the reason is the format of news program, which presumes natural visuals. Therewith cameramen do not feel any pressure from the audience, because they just want to hear the daily news and do not feel the urge to see creative visuals.

On the other hand, research results show that cameramen see how common it is to cover the news stories with random transition shots without any storyline. Because of that, there will not be a holistic news story and the visuals do not add anything to the news. That is why cameramen compare news program with a radio show, where one will get all the necessary information just by listening. On the contrary the operators would ideally like to see a news story where visuals carry the whole storyline by themselves.

Although news cameramen at “Aktuaalne kaamera” explained that they have tried to change the present situation, but their efforts have been in vain. That for various reasons but mainly, because building the story based on the visuals expects much more rethinking and resources. Although currently cameraman and reporter go to the field together, they work separately on set. Cameramen do not feel much responsibility for the news that is being broadcasted, because in the end there will not be his/her name under it, it will be the reporter’s.

Thereby the cameramen perceive their role as a inferior mediator, whose only responsibility is to get the visuals. In this case the visual attractivity is not the mandatory argument while getting the shots. It is important that the shots are recorded but it does not matter which state are they in. At the same time it occurred in the interviews that cameramen are willing to abandon their beliefs, because of that little responsibility in the outcome. They also see the editorial staff as a group of judges, who have the rights to order and command.

In conclusion it is possible to state that cameramen see many aspects of their work that could be improved. From which the biggest is the format of “Aktuaalne kaamera”, which presently is outdated in the eyes of cameramen. One possible solution would be to change the approach of making the news in order to give more details and decorous visuals for the audience.

As the author of this work I comprehend that it is impossible to make any bigger implications for Estonian television journalism based on a such small qualitative research, but I still believe that this research could be a good starting point for future studies on cameramen. By exploring their work it would be possible to work out some propositions, which could improve the work of the news cameramen and thereby the quality of news visuals.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Arner, A. A. (1990). *Directing television and film*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Arshad, A. (2009). *Television Field Production and Reporting*. New Delhi: Manglam Publications.
- Berger, A. A. (1992). *Popular Culture Genres: Theories and Texts*. Newbury Park: Sage Publications.
- Bignell, J. (1997). *Media semiotics: an introduction*. Manchester ja New York: Guildford.
- Boyd, A. (2001). *Broadcast journalism: techniques of radio and television news*. Oxford: Focal Press.
- Carroll, W. K. (2004). *Critical Strategies for Social Research*. Toronto: Canadian Scholars Press.
- Cohen, B. C. (1963). *The press and foreign policy*. New York: Harcourt
- Cohler, D.K. (1985). *Broadcast journalism - A guide for the presentation of radio and television news*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Corbetta, P. (2003). *Social Research : Theory, Methods and Techniques*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications Ltd. doi: <http://dx.doi.org/10.4135/9781849209922>
- Esse, E. (2015). Tallinna Kaubamaja kaebab müügitaksu kohtuotsuse edasi. *ERR Uudised*, 11. aprill. Kasutatud 26.05.2015 <http://uudised.err.ee/v/2698b08a-da9b-42ae-b4b6-6a71a1f9fedb>
- Eesti Rahvusringhäälingu arengukava 2015-2018* (2014). Kasutatud 18.01.2015 http://err.ee/files/ERR_arengukava_2015-2018.pdf
- Gobo, G. (2008). *Doing ethnography*. London, SAGE Publications Ltd

Grabe, M.,E., Zhou, S., Barnett, B. (2001). Explicating Sensationalism in Television News: Content and The Bells and Whistles of Form. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45, 635-655. doi:10.1207/s15506878jobem4504_6

Eesti Pressifotograafide eetikakoodeks. (2011). Kasutatud 19.05.2015
<http://www.epfl.ee/wordpress/epfl-dokumendid/eetika/>

Fiske, J. (1987). *Television Culture*. London ja New York: Routledge

Kark, M. (2003). *Aktuaalse kaamera heli-ja pildirea analüüs*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Keller, T., Hawkins, S. (2009). *Television news: a handbook for reporting, writing, shooting, editing & producing*. Scottsdale: Holcomb Hathaway Publishers Inc.

Kobré, K. (2012). *Videojournalism: Multimedia Storytelling*. Oxford: Focal Press

Kress, G., van Leeuwen, T. (1996). *Reading images. The grammar of visual design*. London: Routledge.

Lauri, V., (2015). Esimene uus tramm sõidab tänasest Tondi-Kadrioru liinil. *ERR Uudised*, 31. Märts. Kasutatud 26.05.2015 <http://uudised.err.ee/v/e35e22d8-bfb0-4c4b-8ebe-78c6e8ba34a1>

Mandell, L. M., Shaw, D. L. (1973). Judging People in the News – Unconsciously: Effect of Camera Angle and Bodily Activity. *Journal of Broadcasting*, 17, 353-362. Kasutatud 25.01.2015

Matiisen, M. (2004). *Publitsistikasaadete toimetamine Eesti Televisioonis*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

McQuail, D. (2000). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Pietilä, V. (1995). *TV-uutisista, hyvää iltaa: merkityksen ulottuvuudet televisiouutisjutuissa*. Tampere: Vastapaino Painettu Tammer-Paino Oy.

- Raud, K. (1981). „Aktuaalse Kaamera“ sisu, vormi ja pildirea analüüs. Diplomitöö. Tartu Riiklik Ülikool, žurnalistika kateeder.
- Räim, S. (2011). *Teleuudiste vaatamise põhjused ja harjumused üliõpilaste hulgas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
- Sadun, E. (2003). *Digital Video Essentials: Shoot, Transfer, Edit, Share*. San Francisco, London: Sybex Inc.
- Zettl, H. (1990). *Sight, Sound, Motion: Applied Media Aesthetics*. Belmont: Wadsworth Publishing Company.
- Thompson, R. (1993). *Grammar of the Edit*. Oxford: Focal Press.
- Thompson, R., Bowen, C., J. (2009). *Grammar of the Shot. Second Edition*. Oxford: Focal Press.
- Thorsen, M., Møller, H.-G. (1996). *Teleajakirjandus*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Tisler, E. (2007). *Eesti 2006. aasta teleuudise formaadi analüüs*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
- Vihalemm, T. (2008). Süvaintervjuu. Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid. Kasutatud 15.01.2015
http://sylvester.ut.ee/ajakirjandus/nro_marju/NRO_artiklid/Intervjuu_Tutvustus.pdf
- Yorke, I. (1987). *The technique of television news*. London: Focal Press.
- Yorke, I. (1990). *Basic TV Reporting*. London: Focal Press.

LISAD

Lisa 1. Küsimustik

Eelinfo operaatori kohta

1. Milline on olnud teie haridustee operaatorina?
2. Mitu aastat olete töötanud operaatorina?
3. Millistes organisatsioonides?
4. Millal asusite tööle “Aktuaalse Kaamera” toimetuses?

Operaatoritöö sisu

5. Palun kirjeldage oma tavapärast tööpäeva!
  - a. Abiküsimus: Milline näeb välja uudise valmimise protsess operaatori jaoks?
6. Kirjeldage head uudisteoperaatorit!
  - a. Nimetage operaatori vajalikud oskused?
  - b. Millise operaatorina näete ennast?
  - c. (Kuivõrd teie oskused ja teie meelest vajalikud oskused ühtivad?)
7. Kui palju ja milliseid plaane peab ühe teleuudisloo tarbeks võtma? Tooge näiteid!

Uudise visuaalid

8. Milline on hea teleuudis?
9. Millised on teie meelest uudisväärtuslikkuse kriteeriumid teles?
10. Kas mõni lugu jääb visuaali tõttu tegemata? Miks?
11. Kuidas teleuudis üles ehitatakse (nt kas toetudes visuaalile/tekstile)?
12. Kust tuleb teema ja kes määrab milline teema käiku läheb?
13. Millises suhtes peaksid olema uudises pildimaterjal ja sisu?
  - a. Abiküsimus: Kas pilt peab kajastama otse, kaudselt või sümboolselt seda, millest räägitakse sisus?
14. Mis on teie arvates visuaalide ülesanne teleuudistes?
15. Mida tähendab teie jaoks loo (konteksti) visuaalselt terviklik kajastamine?
16. Millistest visuaali printsiipidest lähtute materjali üles võtmisel ja kui oluliseks peate teleuudise esteetilist ilu?
17. Millest lähtute intervjuueeritava kujutamisel?

Uudisteoperaatori töövõtted

18. Kas saate enda hinnangul oma praeguses uudisteoperaatoritöös taotleda visuaalselt kõnekat ja atraktiivset pilti? Kui ei saa, siis miks?
  - a. Kas uudisteoperaatori tööiseloos võimaldab seda?
  - b. Kuidas ja kas te püüate uusi lahendusi leida populaarses võttepaigas?
  - c. Kas uudisloos teema muudab teie häälestatust saavutamaks visuaalselt atraktiivset pilti? Kui jah, siis miks?
19. Mil määral arvestate ajakirjanduseetikaga ning operaatorieetikaga? Tooge näiteid!
  - a. Kas uudisteoperaatoritel on eraldi eetikakoodeks?
  - b. Kas olete kursis ajakirjanike eetikakoodeksiga? Mida te saate sealt üle võtta oma töösse?

Operaatori ja reporteri töösuhe

20. Milline on loo tegemise juures teie koostöö reporteriga?
21. Millised otsused loo tegemise juures on teie kanda, millised reporteri?
22. Mil määral tekib teil reporteriga koos töötades erimeelsusi? Kui jah, siis mille üle?
  - a. Tooge näide!
  - b. Milliseid põhimõtteid kaitsete?
23. Kuivõrd palju reporterite soovitudest puudutavad uudise vormilist poolt ja kui palju sisulist? Tooge näiteid soovitudest!
24. Kui hindate lõplikku uudist, mida ekraanil näidatakse, palju selles sõltub teist ja kui palju reporterist?
  - a. Kas teete soovitusi milliseid kaadreid kasutada loos? Kuivõrd neid soovitusi kuulda võetakse?
  - b. Millest te kaadrite filtreerimisel lähtute?
25. Kes/mis lisaks teile veel sisu ja visuaali mõjutab? Kui palju?
26. Kuivõrd ja kas esineb teleuudises visuaalselt lavastamist? Miks seda on vaja teha?
Milliseid piire te endale uudise pildi lavastamisel seate?
27. Mis on lähtepunktid võhikule teleuudise filmimiseks?
28. Kas on veel mõni teema, mida peaksite oluliseks arutada?

Lisa 2. Vaatluslehe vorm

Kuupäev

Algusaeg

Lõpuaeg

Operaatori nimi:

1. Reporteri nimi:

2. Reporteri nimi:

Uudise sisu/pealkiri:

Võttekohtade kirjeldus:

(1)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Intervjueeritavad:

Jälgitav	Operaator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioon • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 				
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine • intervjuueeritava juhendamine 				
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhindub 				
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> • Konteksti terviklik kajastamine • Eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine • Objektiivsus 				
Lisamärkmed				

Lisa 3. Vaatluslehed

Vaatlusleht (v.a.1)

Kuupäev 25.02.2015

Algusaeg 11⁵⁵ / 15⁵⁰

Lõpuaeg 12³⁰ / 17⁴⁵

Operaatori nimi: Arpe Vatsel

1. Reporteri nimi: Siiki Ottender - Rasma

2. Reporteri nimi: Star Kuznetsov

Uudise sisu/pealkiri: Vabatahtlikud päästjad / korraldajad saavad aukirjad

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) Siseministeeriumi aula, intervjuu trepikojas.
- (2) Politseimaja lasketäie
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Elmar Vaher

Hanno Pevkur

Margus Nigol

Lembit Nugis

Tiit Villig

<ul style="list-style-type: none"> intervjueritava juhendamine 	<p>"Teie seiske siin" (viipab käega kus intervjueeritav seisma peab.)</p>	<p>intervjueritav: "Millest ma näekime pean?" rep: "Räägime kõituse üldisest konseptsioonist."</p>	
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> ajasurve mõju kvaliteedile kes kellest juhindub 	<p>"Tahad tagasi minna" → "Oi, mul jäid küsimused maha" → "Ei, ei jätaks."</p> <p>"Kas tassaadi plaani on vaja?" → "jah."</p> <p>"Teeme suhtlenisbaadika!" ja siis zoomid sisse. Need on ägedad."</p> <p>"Jee selline ka, kus sa teerad kaameraga"</p> <p>"Draakoni galeri silti ka, kui plaane pundu jääb, siis see on väga teetunud kaader."</p>		
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärkas suhtumine 	<p>"Kas kõik?" → "jah."</p> <p>Peab püsima! → "Kas püsab?"</p>		

vaatahkle lugu

<p>Lisamärkmed</p>	<p>viskab välni objektüvi est ja filmib detaili</p> <ul style="list-style-type: none"> •vabal momendil vaatab kaamerast filmitud kaadmeid ja kustutab mittesobivaid 		<p>instruktor laseb kuu: "ninge siis klami" muuni!"</p> <p>ep: " Oi see oleks küll igane."</p> <p>intle: Ei, sinna take otsa. Me laseme tuled ära"</p> <p>ep: See on väga hea</p>
---------------------------	--	--	---

Vaatlusleht (v1.2)

Kuupäev 25.02.2018

Algusaeg 14⁵⁰

Lõpuaeg 15³⁰

Operaatori nimi: Arpo Vatsel

1. Reporteri nimi: Erle Loonem

2. Reporteri nimi: -

Uudise sisu/pealkiri: Draakoni galeriis avatakse näitus

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) avas galerii, looduslik valgus domineerib + tehiskvalgus, heledad seinad, kõrge lagi
- (2) tänaval galerii ees, päikesepeisteline, vanalinnast
- (3) ümbritsetud
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjuueeritavad:

Pille - Riin Jaik

Jälgitav	Operator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	<p>7 positsiooni (31 kaadrit)</p> <ul style="list-style-type: none"> * 5 superüld * 6 kesk (superüld + 100% galeriist) * 2 üld * 100% planeet * detailplaneet (liivakell, fotod) <p>interviium</p> <ul style="list-style-type: none"> - kartspektiiv (veidi üldelt alla, reporteri kõrguselt) - vertikaalne pörand ja seina childumine annab sügavustunde - suurplaneet (fotod, kaad, nägi) - taustal riputatud pildid üles näituseks "Kuhu me lähme?" → "Draakoni galeriisse" "Olge siin" (võib käes nii reporterile kui ka intervjueeritavale) katteplaneetide positsioonid valib iseseisvalt. 			
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>"Eks kohapeal näis"</p> <p>"Ei, see ei näi. Kas inimene teeb taustal tööd."</p>	<p>Õstetud näitust ja teeme ühe interviuum. Seal peaks sul</p>	<p>intervjueeritav: "Kas me peaks pausi pidada?"</p>	

<ul style="list-style-type: none"> intervjueritava juhendamine 	<p>"Teie seiske siin" (viipab käega kus intervjueeritav seisma peab.)</p>	<p>intervjueritav: "Millest ma näekime pean?" rep: "Räägime kõituse üldisest konseptsioonist."</p>	
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> ajasurve mõju kvaliteedile kes kellest juhindub 	<p>"Tahad tagasi minna" → "Oi, mul jäid küsimused maha" → "Ei, ei jätaks."</p> <p>"Kas tassaadi plaani on vaja?" → "jah."</p> <p>"Teeme suhtlenisbaadika!" ja siis zoomid sisse. Need on ägedad."</p> <p>"Jee selline ka, kus sa teerad kaameraga"</p> <p>"Draakoni galeri silti ka, kui plaane pundu jääb, siis see on väga teetunud kaader."</p>		
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärkas suhtumine 	<p>"Kas kõik?" → "jah."</p> <p>Peab püsima! → "Kas püsab?"</p>		

			<p>- puvdmed</p>	<p>Lisamärkmed</p>
--	--	--	------------------	--------------------

Vaatlusleht (V2.1)

Kuupäev 08.04

Algusaeg 11⁴⁵

Lõpuaeg 12³⁰

Operaatori nimi: Operaator 2

1. Reporteri nimi: Anna Gaorovski

2. Reporteri nimi: —

Uudise sisu/pealkiri:

Võttekohtade kirjeldus: Tallinna Ülikool loob endisele kantserile töökoja

(1) Siseministriumi kabinet. Suur, heledad seinad, tume mööbel,
valgusküllane (tehisvalgus)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Intervjueeritavad:

Kalev Leif

Jälgitav	Operaator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	<p>"2 positsiooni, elalt filmib abelika sisestamisist."</p> <p>4 kaadrit</p> <ul style="list-style-type: none"> - intervjuuaitava 2 reporteri subtelmisikaader üldplaanis - üldsuurplaan intervjuuaitava hõõst - detailiplaan intervjuuaitava kätest intervjuu kaader: - filmade kõrgusel, peavalal ja näekimis suuna es tñle - suurplaanis (õlgadit ülespool) - siseministeriumi logo - tavalal <p>"Siseministeriumis ja?" → "Mhm"</p>			
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>"Pilest luugu näoõõb?" →</p> <p>"Mis siis nende kontakt - punktidega on? Ma mõteln, et see on igas teema."</p> <p>→ "Mhm jooks pole igas teema. Tegemist on suure rahaga"</p>	<p>Põhimõtteliselt on nii, luual, tñs positsioon. Aga TÜ on pabane, et nad ei saanud isegi kandidaaderida. Ja kuniõõsne on see, et kontaktisikut, saab jtkõõson, kes on äit kaeri naie.</p> <p>→ "Mhm jooks pole igas teema. Tegemist on suure rahaga"</p>	<p>assistent: "Lõhne sinna kabinetis. ðef saabub peagi"</p>	

<ul style="list-style-type: none"> intervjueritava juhendamine 	<p>operatsioon näitab käega kuhu intervjueritav peab istuma.</p> <p>"Jekka püsti"</p>	<p>intervjueritav: "Okei. Ma mõelen, et kas teeme istudes või püsti?"</p> <p>R: Tulge süa logo ette</p>	<p>Ma mõelen, et kas teeme</p>
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> ajasurve mõju kvaliteedile kes kellest juhindub 	<ul style="list-style-type: none"> ei täheldanud <p>→ Jekka püsti. Muudu ta tunneb ennast liiga mugavalt.</p>	<p>Jätkab huvitaval viisil minna, kui ta minema filmimist."</p> <p>assistent: "Kas tahate intervjuund püsti teha või istudes?"</p>	
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärkas suhtumine 	<ul style="list-style-type: none"> ei täheldanud ei täheldanud 		

Lisamärkmed		<ul style="list-style-type: none"> • säti enne intervjuu ettevalmistamist • saadumist ettevalmistamist • Võtaks kaamera käes ja prooviks võtta lüüsi. 	<p>intervjuu ettevalmistamine: "Kas me võime küsitleda enne läbi viia?"</p> <p>rep: "Kadunud neli nädalat me ei saanud teile saadada, nüüd ma ei saa põhjust."</p>		
-------------	--	--	--	--	--

Vaatlusleht (V2.2)

Kuupäev 08.04.2015

Algusaeg 13⁰⁰

Lõpuaeg 13⁴⁰

Operaatori nimi: Operaator 2

1. Reporteri nimi: Aet Sürvari

2. Reporteri nimi:

Uudise sisu/pealkiri: Flora loots enne vastasseisu Kaljuga: väljakuul näeme palju emotsioone.

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) A le Coq omena sisehoones, küljelt paistab naturaalse valgus
- (2) muumi, premiere esinejate laul nämaras, ekraani ees.
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Enar Jääger

Geet Kams

Norbert Jluet

Jälgitav	Operator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
<p>Allika kujutamine</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	<ul style="list-style-type: none"> • auditooriumi taga, suunaga kõneisikutele • intervjuud FC Flora stendi taustal, valgus langeb operaatori selja tagant • iga intervjuu jaoks vahetab positsiooni • 11 kaadrit 4) intervjuu <ul style="list-style-type: none"> - horisont + vertikaalsed jooned - intervjuu silmade kõrgusel - pea kohal ja näo kiirgus suuna ees õhku • reporter ja kaameramees ei anna sel teemal. Kaameramees säilib ise kaamera poika. 	<p>2) intervjuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - FC Flora silti pole ind. tagant enam näha - silmade kõrgusel - pea kohal & näo kiirgus suunas õhku - vahetab plaani reporteri küsimusega <p>3) intervjuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - silmade kõrgusel - FC Flora plakat annab vertikaalselt + horisontaalselt - alustab esiletoomist plaanis, op. vahetab reporteri küsimuse ajal plaani. 		
<p>Vastastikune suhtlemine</p> <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>"Jed intekaid ka?" → "jah"</p>			

<ul style="list-style-type: none"> • intervjuueeritava juhendamine 	kolmandale intervjuueeritavale tuleb: "Tulge teisele küljele."	"Tulge teeme intervjuud eraldi" [int.-telg]		
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhindub 	Paneb kaamera paika. Ütleb reporterile: "Tule siia, ning osutab näpuga kaamera vasakule küljele. Intervjuueeritava suunab omakorda käevõrrega kohale.			
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> • konteksti terviklik kajastamine • eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine 	Avaloosis väitab premine mõeldud pinkide tühist (aiinult 1 reporter)			

				<div>Lisamärkmed</div> <div>—</div>
--	--	--	--	-------------------------------------

Vaatlusleht (v2.3)

Kuupäev 26.02.2015

Algusaeg 14⁴⁰

Lõpuaeg 15³⁰

Operaatori nimi: Operaator 2

1. Reporteri nimi: Oliver Kahu

2. Reporteri nimi:

Uudise sisu/pealkiri: "Rail Baltic - arengu vedur" avamisüritus
(ankurbeta)

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) arhitektuurimuuseumis keldrikorrusel; hämar, tehisvalgus,
- (2) võlvlaagi, punane tellissein.
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Indrek Allmann

Raul Baltic

Jälgitav	Operator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> kaamera positsioonid (arv) kaadri kompositsioon kes valib võttekoha 	<p>*8 positsiooni; 24 kaadrit (3x8, 14 sek, 14 sweep)</p> <p>* kaamera positsioonide ajal stativ</p> <p>ni, et kaamera op. silmade kõrgusel, intervjuu ajal intervjueritava silmade kõrgusel.</p> <p>* perspektiividega ei mängi intervjuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - silmade kõrgusel asuvas kaamera; taustal nähtusette - õlgadest ülalpool. ~~stativ~~ (suurplaan) - pea kohal, näo kiirgusruumale es talle; kahe suunas võetud annavad sügavust. <p>"Kuhu lähme?" → "Aitektuurimeenuseminsk."</p> <p>• operator seab kaamera valmis ja jätkab võtama, et reporter ja intervjueritav tuleks tema juurde.</p>			
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>"Mis seal on?" →</p> <p>Ma ei tea, ma võtsin järgest."</p>	<p>"Neil on seal Raul Balticu võlutöö. Tutustatakse lahendusi."</p> <p>"Ma ei tea, paigut sa need võlutöödelt pildid saad."</p> <p>"Paar intell on ka saia teha."</p> <p>"Kas need võlutööd saad ka?"</p>		

Rail Baltic

<ul style="list-style-type: none"> intervjueeritava juhendamine 	<p>suunab kõige intervjueritava kaudu.</p>	<p>Kas te saate teha mõlemas seisukohtal töökida? intervjueritav: "Jah."</p>	
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> ajasure mõju kvaliteedile kes kellest juhindub 	<p>Ma võtan siit alt →</p> <p>mened, aga oast</p> <p>teisel on 3D makett, seal oleks parem."</p> <p>"Lähme nüüd sinna poole"</p> <p>(suunab reporteri intervjuerimis kohale)</p>	<p>ühe [võidutöö] on ühel pool ja teine teisel. Võta need ka sisse.</p> <p>"Kuis sa arvad, kumb on parem?"</p>	
Eetika koodiks <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärkas suhtumine 	<p>- ei täheldanud</p> <p>- ei täheldanud</p>		

Rail Baltic

Lisamärkmed	<p>pärast esimesi minutilise võttekohta vahetub reporter intervjueritavat otsema ja operatoori jäädvõtteid filmima.</p>	<p>vaata ege • op ei kunstuta inimlike tõsketud kardhiteist antigi</p>
-------------	---	--

Vaatlusleht (v2.4)

Kuupäev 26.02.2015

Algusaeg 11⁰⁰

Lõpuaeg 11³⁰

Operaatori nimi: Operaator 2

1. Reporteri nimi: Gerli Nõmm

2. Reporteri nimi:

Uudise sisu/pealkiri: Klaasikunstinäitus „Kookola“ Haus galeris
(ankurbeeta)

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) Avon galerii, heledad seinad, atendist naturaalne valgus,
- (2) eksponaatidel (ehis)kohtvalgustid
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

—

#

<ul style="list-style-type: none"> • intervjuueeritava juhendamine 	<ul style="list-style-type: none"> • pöördus intervjuueeritav 			
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhendub 	<p>„Kuidas nad tegelikult olema peavad?“</p> <p>„Oh, nü on palju ägedam.“</p> <p>„Püsti“</p> <p>„Käitumise kuraator:“ „Ma võin küsed panna nii, et saate pealtvaates võtta.“</p> <p>kuratorile: „Nii kaua, kui sa seda võtad, ma vahetan selle (eksponaadi) välja.“</p>			
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> • konteksti terviklik kajastamine • eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine 	<p>- ei täheldanud</p> <p>- ei täheldanud</p>			

Haus galerii

Lisamärkmed			pärast filmitud materjale viieslaadimist serverisse tuleb hiljem toimetaja "Väga hea pilt oli, kõik läks arhiivi."	
-------------	--	--	--	--

Vaatlusleht (V3.1)

Kuupäev 31.03.2015

Algusaeg 12³⁰

Lõpuaeg 14⁴⁵

Operaatori nimi: Kristjan Soelgsoo

1. Reporteri nimi: Vahur Lauk

2. Reporteri nimi: Dmitri Kulikov

Uudise sisu/pealkiri: Tallinnas uus tramm Moonika

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) Trammipeatus, ehitusjärgne pinnas, linnatänavad ümberringi,
- (2) Sombune ilm, uudishim
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Udo Reinart

Mall (vox pop)

Enno Tamm

<ul style="list-style-type: none"> • intervjueritava juhendamine 	<p>Osutab kõigale kus intervjueritav ja reporter peavad seisma.</p>			
<p>Töö iseloom</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhindub 	<p>Agas lõhnu teeme inteka "õr?"</p> <p>Ma lähen äkki kaameraga sinna?</p> <p>Ma teen trammist mõned kottelplaanid õra.</p> <p>"Kui ma lähen filmivastalt eest mõned kottelplaanid õra." (rep 1-4)</p> <p>"Teeme nii, et sa vajutad seda nuppu!" (rep 2-6)</p> <p>Teeme nupuvajutus uuesti</p> <p>"Tule uuesti, teeme standardi uuesti" (rep 2-6)</p>	<p>Nagu sa ütled, mitte me.</p> <p>Meil on edukasalt paaju aega.</p> <p>Teeme kõik nii nagu sina ütled.</p>	<p>op: "Jahad siustandit teha?"</p> <p>rep 2: "Ma teen järgmises peatuses."</p> <p>Astun peatusest trammi."</p>	
<p>Eetikakoodeks</p> <ul style="list-style-type: none"> • konteksti terviklik kajastamine • eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine 			<p>tramm sissek.</p>	

Hamm Moonika

Lisamärkmed				op: "Dumbleid ei tohi kunagi sisse jätta, alati läheb müdus vale sisse!"
-------------	--	--	--	--

Vaatlusleht (v3.2)

Kuupäev 31.03.2015

Algusaeg 11⁰⁰

Lõpuaeg 12⁰⁰

Operaatori nimi: Kristjan Svirgden

1. Reporteri nimi: Tõnu Karjatse

2. Reporteri nimi: Jekaterina Minkov

Uudise sisu/pealkiri: Sügisel jõuab kinokraanile „Must Alpinist“

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) Jalema raekopa platsil, Raekopa küljel, mõneme ilm,
- (2) üksikud vihmahood
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjuueritavad:

Wanda Jakševa

Riho Västriik

Elvira Zarabaeva

Jälgitav	Operaator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamise <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	3. intervjuu positsiooni (igal uus!) 13 kaadrit 3 vediplaani, 3 suurp., 4 keskp + 3 suurplaani intervjuud 1. intervjuu: - silmade kõrgusel, et näkeminisuna es ja pea kohal - samal tekitavad horisontaalsed ja vertikaalsed jooned → sügavustunne 2. intervjuu - silmade kõrgusel, pea kohal ja näkeminisuna es ette - raekoja sambalaadul tekitavad horisontaalsed ja vertikaalsed jooned → sügavustunne - reporteri küsimuse ajal liigutab kaamerat, zoomib sirisepool 3. intervjuu - silmade kõrgusel, pea kohal ja näkeminisuna es ette - majasein ja trepiaknad annavad horisont. ja vert. joontega sügavustunde "Kuhu me läheme siis?" → intervjueritav: "Raekoja platsi, seal keeratakse kallea." "Jee, Raekoja tavaliselt," "Saab sellist Eesti väike!"	(intervjueritavast annavad subtelmas; kõnnime intervjueritavastale) Raekoja tornilt		
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	"Mis sul pildis [nude]?" "Jah, katted plaanis on? Kas peardutekkoame ka väikekultuuri?" "on filmil?" "Siis peaks korras olema."			intervjueritav: "Sa ära mind kilekotiga filmi!"

<ul style="list-style-type: none"> intervjuueeritava juhendamine 	<p>Tule siia poole" (kõrkeb tasemel intervjuueeritava soovitud kohale)</p> <p>*juhendab kõike intervjuueeritavaid ja sõnab: "Seiske siia!"</p>			
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> ajasurve mõju kvaliteedile kes kellest juhindub 	<p>"Oota, kohe" (kõrgele filmimisele lõpus)</p> <p>"Täna esmalt intervead, siis katted!"</p> <p>"Täna kohe teise (intervjuueeritava) ka!"</p> <p>"Võtaks äkki kuidas nad siin vanalinnas jalutavad?"</p>	<p>"Valmis?"</p>		<p>produktent palub reporteril täpsida temalt juurde teatud küsimusi, millele nida reporter ise ei oleud mõelnud.</p>
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine 	<p>- ei täheldanud</p> <p>- ei täheldanud</p>			

Lisamärkmed			* vee reporter ei esita ettepanemist kuid operatorile	filmi produktent väisteile nägib teel võttele, mis filmi veeperioodi materjale ta kätte, saab anda ja millest film ise on.
-------------	--	--	---	---

Vaatlusleht (V4.1)

Kuupäev 27.02.2015

Algusaeg 14¹⁵

Lõpuaeg 14⁴⁰

Operaatori nimi: OperatoR 4

1. Reporteri nimi: Janet Öunapuu

2. Reporteri nimi: Stas Kuznetsov

Uudise sisu/pealkiri: Saadi kätte läbi ajaloo Eesti suurim narkolaast

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) riigiprokuratuur, (looduslik) + tehis valgus domineerib, avar
- (2) ruum
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Jaani Peen

Rain Kuus

Jälgitav	Operaator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 postitiooni • 11 kaadrit - 5 üldplaani * millest 2 intervjuuava ja reporteri suhtluskaadreid 1. intervjuuavaant pooltald 2. intervjuuavaant eesladi üldplaan, suuplaan, detailplaan - ka teise intervjuuava ja erinev intervjuuava suhtluskaadreid pooltaldplaanis 1. intervjuu - varakul küljel, silmade kõrgusel - diagonaalselt pooltald sein annab sügavustunde 2. intervjuu - silmade kõrgusel - niigiprokuratuuri nimel taustal - horisontaalne pooltald annab sügavust • Operaator sõitis iseseisvalt kaamera paika. 			
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>"Sve on seal Wismanis mingi prokurör?"</p> <p>"Kas see prokurör on?"</p> <p>"Kas sa saad neilt video laadimise tabamist?"</p> <p>"Jah"</p>	<p>"Jah. Paarikas on ja teeme inteka."</p> <p>"Kohapeale saab tulla."</p> <p>"See kogu just tuli."</p>		

<ul style="list-style-type: none"> intervjueeritava juhendamine 	<p>"Seiske siin" (suunab kõnega).</p> <p>"Näitake juhendades. Ninga tahapoole, keera see kaamera poole. Nii!" (intervj.ks)</p>			
<p>Töö iseloom</p> <ul style="list-style-type: none"> ajasurve mõju kvaliteedile kes kellest juhendub 	<p>Intervjueerimise peame siis 5 minutit varem kohal olema."</p> <p>Näita kuidas sa mikrit hoiad!"</p> <p>"Võta altpoolt kinni ja suuna otse suu poole" → Okei.</p> <p>"Kas sa, mida sa küsid?"</p> <p>↓</p> <p>Küsi kindlasti mis sulle vääralt tavaliselt oleks olnud"</p>	<p>Intervj. on 14²⁵ kokku lepitud.</p>	<p>intervj. ajal ütles vene reporter mida juurde küsida.</p>	
<p>Eetika koodiks</p> <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärkas suhtumine 	<p>Kas sai kõik või sa tahad veel midagi küsida?"</p> <p>→ Ei taha. kõik</p>			

worklogu

Lisamärkmed	interviium ajal võtab of. reporteri käest kinnija palus tal võtta mikrofon abipoolt kätte ning alustada interviiumd uuesti.			seatsi metaja enne võttele sõitmist: "Kotteplaanu võid sa nenne ka filmi" (lugu ei pea veel samal päeval etteisi jõudma)
-------------	---	--	--	---

Vaatlusleht (v5.1)

Kuupäev 26.03.2015

Algusaeg 11¹⁵

Lõpuaeg 11³⁰

Operaatori nimi: Janno Peit

1. Reporteri nimi: Jevgenia Savina

2. Reporteri nimi:

Uudise sisu/pealkiri: Tallinn Music Week tuleb

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) ERR telemaja vastastänaval linnamuunis, ümbritsetud
- (2) hoonetest, asfaldtänav, sobune ilm
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Ruslan Rk (Px)

TÄÄN

Jälgitav	Operaator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	3 positsiooni 2 üldplaan (reporteri ja intervjueeritava suhtluskraadid) 1 keskplaan intervjueeritavast 2 detailiplaan (intervjueeritava nägu ja telefon) intervjuu: - Suurplaan (lad, raed, nägu) - Vertikaalselt majariivad, diagonaalselt tänavas - sügavustunne.			
	„Kus me lähme siis“ „Kõige rohkem, mis on võimalik“ „Kõige rohkem, mis on võimalik“ „Kõige rohkem, mis on võimalik“			
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	„Kes see tuleb siis?“ → Üks Tallinn Music Weeki tegelane „Ainult intervjueeritav?“ → „Jah.“			

<ul style="list-style-type: none"> • intervjuueeritava juhendamine 	Op: „Seiske sünni“			
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhendub 	<ul style="list-style-type: none"> - ei täheldanud <p>Zenja, siia seisad siia ja teie (intervjuueeritav) siia!</p>			
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> • konteksti terviklik kajastamine • eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine 	<ul style="list-style-type: none"> - - 			

321

[illegible]

Lisa 2. Vaatlusleht (V5.2)

Kuupäev 01.04

Algusaeg 11⁴⁰ / 14¹⁵

Lõpuaeg 12²⁰ / 14⁴⁵

Operaatori nimi: Jaano Peit

1. Reporteri nimi: Eeva Enne

2. Reporteri nimi: Stas Kuenetov

Uudise sisu/pealkiri: Müügitimes

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) Tallinna Pressikeskus, naturaal + telisvalgus režiim, kaamerakle
- (2) eraldi lava,
- (3) Kaubamaja koduosakond, kirjud kaubaletid, telisvalgus
- (4) Kaubamaja ees tänaval, klaasehitis, betoonpinnad, päikse-
paisteline ilm
- (5) Kase plaza, konverentsiruum, kitsas (suur pikk laud keset
ruumi, eikumb ne piiratud)
- (6) naturaalne valgus

Intervjueeritavad:

Jaani Aas
Kalle Klondorf
Gari Ginter } kõnelend prenikonverentril

Helen Tulve

Gari Ginter

Minimals

[illegible]

<ul style="list-style-type: none"> intervjueritava juhendamine 	<p>intervjueritav: "Kuhu ma vaatama pean?" op: "teie suutlete Eevaga." "Julge süa teisele poole lauda, seiske süa" (vipab kääga)</p>			
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> ajasurve mõju kvaliteedile kes kellest juhindub 	<p>"Meil on neli aega, mis et saame rahulikult teha"</p> <p>- operaator valib filmimispositsioonid ilma reporteritega konsulteerimata</p>	<p>Kava "meil kaamerat on?"</p>		
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärkas suhtumine 	<p>- ei täheldanud</p> <p>- ei täheldanud</p>			

Plingimaks

Lisamärkmed	1				
-------------	---	--	--	--	--

Lisa 2. Vaatlusleht (v5.5)

Kuupäev 26.03.2015

Algusaeg 11³⁰

Lõpuaeg 12⁰⁰

Operaatori nimi: Janno Peit

1. Reporteri nimi: Gerli Nõmm

2. Reporteri nimi:

Uudise sisu/pealkiri: Kivastikul ilmub uus novellekogu (aueurbeeta)

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) ERR raadiomaja ees (suur klaasist hoone), astalttänav,
- (2) päiksepaisteline ilm
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Mart Kivastik

Kivastik

Jälgitav	Operator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	5 kaadrit <ul style="list-style-type: none"> - intervjueritava ja reporteri suhtestandard (led, kaskp) - veldiplaan ERR raadiomajas - keskplaan intervjueritava silmadest - intervjuu - pra kohal ja näolimisvõime esitlus - suueplaan (kael, nägu, õlad) - silmade kõrgusel - majasein vertikaalselt j. & kõnnitee diagonaalselt välguvane annab sügavustunde <p>"Kas teame sees või?" → "Iseneest võib väljas?"</p> <p>"Jah, kena kevadine päike." → "väljas teha."</p>			
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>Mis see raadiomajas on?</p> <p>"Miks raadiomajas?" → "tema novellikogust."</p> <p>"Mis me näitame?" → "Sest ta on seal."</p> <p>"Jah!" → "Ma ei tea veel mis sa siis katteplaanidele saad."</p> <p>"Siis on lihtne." → "Kas tead?" → "Kas tead?" → "Kas tead?" → "Kas tead?"</p> <p>"Oke, aage filmime saamad ka."</p>			

<ul style="list-style-type: none"> • intervjuueeritava juhendamine 	<p>"Stilunge Palun siia" (osutab kohale väega)</p>			
<p>Töö iseloom</p> <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhendub 	<p>- ei täheldanud</p> <p>Tule jalguta süüa poole, Chelli" (pärast reporteri kaamera kõrvaldada paika enne intervjuud)</p> <p>- operatsioon võib ise kaamera positsiooni. nadiomaga traajees intervjuueeritavast oodates. Aga interaktsiooni küll õues. See näin küll väga optime pole."</p>			
<p>Eetikakoodeks</p> <ul style="list-style-type: none"> • konteksti terviklik kajastamine • eelarvamustest hoidumine ja väärarvade suhtumine 	<p>- ei täheldanud</p> <p>- ei täheldanud</p>			

Lisa 2. Vaatlusleht (v 5.4)

Kuupäev 26.03.2015

Algusaeg 12⁵⁰

Lõpuaeg 13²⁰

Operaatori nimi: Tarmo Peit

1. Reporteri nimi: Jüri Jackson

2. Reporteri nimi: Olga Polienko

Uudise sisu/pealkiri: Uue koalitsiooni sünd

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) Riigikogu valge saal, kõrge avar ruum, looduslik valgus
- (2) Valitsuse sisehoov (ei pääsenud sisse, seetõttu ei saanud
- (3) vaatlust teha)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Enn Gesmaa

Jürgen Ligi

Jüri Ratas

Jälgitav	Operator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	<p>3. üldplaan (intervjueritav istub, minemas; Eesti liput, Germani tornis) (sisenev kaader)</p> <p>1. poolüldplaan (reporteri ja intervjueritava suhtluskaader)</p> <p>- peagruppina filmib operator aialgu ennast tootmaks ning</p> <p>2. kesikplaan (reporteri ja intervjueritava suhtluskaader)</p> <p>1. detailplaan intervjueritava peast</p> <p>intervjuu</p> <ul style="list-style-type: none"> - silmade kõrgusel; pea kohal ja rääkimissuunas ehk - horisontaalsed + vertikaalsed jooned annavad sügavuse kaadrisse - intervjueritav peasegu profiilis, teistsilma vähe näha. <p>Kas valges saalis on? → "Jah."</p> <p>"Ei, kahes teavis on." ← "Ablei teame intervjuu oues?"</p> <p>"Lähme valitsust ukse taha, äkki saab Reinsalu kätte."</p>			<p>intervjueritav: kas sobib, kui me filmime selles suunas? Mul ni tüpeting kanam.</p>
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>"Jah, ikka"</p> <p>"Mis siis huvitavat räägiksid?" → Esimeste kohtade üle käivad spekulatsioonid.</p>			

<ul style="list-style-type: none"> • intervjuueeritava juhendamine 	<p>"Tule, viiske süa."</p>			
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhendub 	<p>—</p> <p>(naerab) ← "Äkki saab ärgi koost üüsi plaane?"</p>			
Eetikakodeks <ul style="list-style-type: none"> • konteksti terviklik kajastamine • eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine 	<p>—</p> <p>—</p>			

Lisamärkmed					<ul style="list-style-type: none"> • kahtlus ei pääsenud kõrveline isikuna vastuse, et operatiivtööd viadada.
-------------	--	--	--	--	--

Lisa 2. Vaatlusleht (V6.1)

Kuupäev 07.04

Algusaeg 11¹⁵

Lõpuaeg 12⁰⁰

Operaatori nimi: Reijo Tagapere

1. Reporteri nimi: Anna Gaborowski

2. Reporteri nimi: -

Uudise sisu/pealkiri: Siseministeerium määras Euroopa riidevõrgustiku kontakt -
punktiks Tallinna Ülikooli ilma konkurenta

Võttekohtade kirjeldus:

- (1) Tallinna Ülikoolis, 6. korrusel 2 fuajees; avas koridor, katuseaken-
- (2) dek tuleb palju looduslike valgust.
- (3)
- (4)
- (5)
- (6)

Intervjueeritavad:

Jüri Land (TÜ arendusjuht)

Jälgitav	Operaator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Allika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	<p>• intervjuu + kettaplaanid reporterist ja intervjuuvertaasist samal positsioonil (alld + sildisuur + asika)</p> <p>• filmib alalt kõrbeperespek-tiivis alumnisel korrald toimust</p> <p>• 31 ~~kaadrit~~ kaadrit + intervjuu</p> <p>• intervjuu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • silmade kõrguselt, pea kohal ja näolinnisusena es tük • kaadris diagonaalid, vertik. • ja horisontaalsed jooned → siigau • taustal samal peegelpinnalt • tõnalt operaator, vähe • superpeetel plaan TÜ koolimajas • 9 üldplaani (sees + väljas) • 6 kettaplaani 5 pooli • 4 detailplaani (mapiidist, TÜst, TÜ kinnaku kaant) <p>Syga</p>	<p>intervjuuvertaas: "Götöks sin?"</p> <p>Riikobib sin?"</p>		
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	<p>Teeme katted all, täitsa all. Siin pole midagi filmida.</p>	<p>7. De. Lähme alla.</p> <p>Kas sin on kuskil need muumid ka kuhu osakond tuleb?</p> <p>"Kas sin on kuskil need muumid ka kuhu osakond tuleb?"</p> <p>"Point on selles, et üks kodus siseminimis"</p> <p>paanades kinni ja kogu raha tuleb TÜle."</p> <p>"Katte mõttes ma ei tea veel mis saab."</p>	<p>need muumid ka kuhu osakond tuleb?</p> <p>intervjuu: "Ei, sin majas neid pole."</p>	

<ul style="list-style-type: none"> intervjueeritava juhendamine 	<p>Osutab asika positsioonile intervjuuks käega.</p>	<p>"Kõhe kaameramees saab kaamera juhendab teid."</p> <p>"Võibolla me oleks sinu veel veidi rohkem, et operatoori saaks katteplaani võtta."</p>	<p>paika, siis ta</p>
<p>Töö iseloom</p> <ul style="list-style-type: none"> ajasure mõju kvaliteedile kes kellest juhendub 	<p>ei tähelepanu</p>	<p>"Kuna lugu on TÜ tegevusest seoses projektiga, siis peaks sinu ka pilti võtma."</p> <p>intervjueeritav: All on rohkem roos, sealt saab võibolla pilti"</p>	
<p>Eetikakoodeks</p> <ul style="list-style-type: none"> konteksti terviklik kajastamine eelarvamustest hoidumine ja väärakas suhtumine 	<p>Kas sa tahad end ka võtta?</p> <p>ei tähelepanu</p>	<p>Ei, suva. Lähme.</p>	

TÜ kataloogipunktid:

Lisamärkmed	<p>← "De" pärast mida eperatsioon jääb üksi öö kateplaane filmima.</p>	Ma lähen autosse."		
-------------	--	--------------------	--	--

Lisa 2. Vaatlusleht (v6.2)

Kuupäev 07.04

Algusaeg 13³⁰

Lõpuaeg 15⁴⁵

Operaatori nimi: Reijo Jagapere

1. Reporteri nimi: Jürgen Klemm

2. Reporteri nimi: -

Uudise sisu/pealkiri: Seore kogu TTÜs „Eesti infoühiskonna tulevikust“

Võttekohtade kirjeldus:

(1) TTÜ auditoorium, suur ja kõrge ruum, tehisvalgus, hämar (va lausa)

(2)

(3)

(4)

(5)

(6)

Intervjueeritavad:

Toomas Hendrik Ilves

Jälgitav	Operaator	1. Reporter	2. Reporter	Vaatleja
Alilika kujutamine <ul style="list-style-type: none"> • kaamera positsioonid (arv) • kaadri kompositsioon • kes valib võttekoha 	63 kaadrit <ul style="list-style-type: none"> • laua küljel rahva kes • auditooriumi küljel sumraga lavale • rahva taga otse esinejale • intervjuu laua kõrval, sein endub siirtepoole, mis muudab koha hämaraks. Operaator lihtsustab sisse kaamera lisavalgust • intervjuu kaader <ul style="list-style-type: none"> - suunplean, silmade kõrgusel - pea kõrval ja rääkimissuunas - tõlke - horisontaalsed & vertikaalsed - pöörd kaadris • kaadris liigub taustal piltide vahet: 14 keskpleani publikus oleval inimestest. 3 detaili: publiku nuti-seadmetest + 1 detail: kaamerast kõrval keskpleani elust, 5 detailpleani 14. Käik: tein tagapool 	See toimub TTÜ aulas • intervjuu toimuvistkoha määrab intervjuuajal		korraldaja: "ne teeme varsti siia lahti, siis saate äärmiselt ära lihtsada"
Vastastikune suhtlemine <ul style="list-style-type: none"> • visuaalide või/ja sisu arutamine 	"Kogu praeguse võtan peale?" "Aga väita mulle, kui sa arvad, et piisavalt on." → reporter näitab kogu ajal milliseid kasti salvestada kõnele. "Kas te teid intervjuu ka?" Takas keele kõne muide, et kas filosoofid peavad ka "Kas sul on laisheli ka vae?" → "Võibolla."	Jaga. Võibolla, suht mõtetu kõne on. → reporter näitab kogu ajal milliseid kasti salvestada kõnele.		et kas filosoofid peavad ka

<ul style="list-style-type: none"> • intervjuueeritava juhendamine 	- ei täheldatud.			
Töö iseloom <ul style="list-style-type: none"> • ajasurve mõju kvaliteedile • kes kellest juhendub 	<ul style="list-style-type: none"> • pärast kõnet annab Jüri kommentaare; erinevate meedia-väljapaarude vahel on suur tungelamine. 	<p>"See ongi meeleloeng. Sin võib veel tund nina."</p> <p>"Mis mäl ole kaamera kolmeleandini?"</p> <p>"kui neltale, ei saa, siis lähe lihtsalt ära"</p> <p>"Ma ei tea kuna see suure uk avaneb, aga sa võiks sellest ka piti võtta."</p> <p>"Ok."</p> <p>"Reporter viipab käega ja operatoor annab taas kõnet filmima."</p> <p>"Kas sa tahad veel kõnet midagi?"</p> <p>"Üks koht on."</p>	<p>"See ongi meeleloeng. Sin võib veel tund nina."</p> <p>"Mis mäl ole kaamera kolmeleandini?"</p> <p>"kui neltale, ei saa, siis lähe lihtsalt ära"</p> <p>"Ma ei tea kuna see suure uk avaneb, aga sa võiks sellest ka piti võtta."</p> <p>"Ok."</p> <p>"Reporter viipab käega ja operatoor annab taas kõnet filmima."</p> <p>"Kas sa tahad veel kõnet midagi?"</p> <p>"Üks koht on."</p>	<p>intervjuueeritav: "Liseta kaamera välja!"</p> <p>→ operatoor lõpetab filmimise.</p>
Eetikakoodeks <ul style="list-style-type: none"> • konteksti terviklik kajastamine • eelarvamustest hoidumine ja väärikas suhtumine 	<ul style="list-style-type: none"> • ei täheldatud 	<ul style="list-style-type: none"> • soovitud intervjuud ei saadud 		

Lisamärkmed	<p>esimene kommentaar autlase jõudes: "Nü pime ja kilm!"</p> <p>"Ma ei või ju edasi filmida, kui ta nii ütleb."</p> <p>G. operator ei vasta midagi.</p>	<p>laakude, võttepaigalt: "Ega sa ju vaamerat võlip ei lülitunud?"</p> <p>"Sa ei või kunagi filmimist lõpetada, sa parem lüüka lühikalt lamp välja ja jätka filmimist, siis alles pärlid tulevad."</p>	<p>• helikaabel püüab operatori positsioonide vahetamist.</p> <p>• pooli loengu ajal esmalde operator helikaabli ja osutab katteplaanile filmimis, hiljem paneb tagasi.</p>
-------------	---	--	---

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Helena Kõiv

(sünnikuupäev: 23.12.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose
„Uudisteoperaatori töö Aktuaalse kaamera näitel“,
mille juhendaja on Brit Laak, MA

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil,
sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse
tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas
digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 06.05.2015